

Nr 220.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om särskild avgift vid vissa investeringar (investeringsavgift), m. m.; given Stockholms slott den 19 oktober 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) förordning om särskild avgift vid vissa investeringar (investeringsavgift); samt
- 2) förordning med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt.

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen lämnas en redogörelse för det aktuella ekonomiska läget, byggd på inom konjunkturinstitutet verkställda undersökningar, och angivas riktlinjerna för den fortsatta ekonomiska politiken.

I syfte att begränsa den rådande starka investeringsverksamheten föreslås i propositionen, att en särskild avgift (investeringsavgift) skall erläggas till staten av den, som under åren 1952 och 1953 verkställt vissa investeringar inom någon av förvärvskällorna jordbruksfastighet eller rörelse. Avgiften skall utgå med 10 procent av kostnaden för avgiftspliktiga investeringar.

Inom förvärvskällan rörelse föreslås investeringsavgift skola utgå bl. a. vid investeringar i byggnader i rörelsen samt vidare för investeringar i maskiner och andra för stadigvarande bruk i rörelsen avsedda inventarier, som ha en varaktighetstid av minst tre år. Beträffande förvärvskällan jordbruksfastighet föreslås avgift skola uttagas vid investeringar i ekonomibyggnader samt i maskiner och andra döda inventarier av minst tre års varaktighet.

Till avgiftspliktig investering hänföras ny-, till- och ombyggnad, reparation och underhåll av byggnad, nyuppsättning och ersättningsanskaffning av inventarier samt förbättringsåtgärder utöver normalt underhåll å inventarier. När det gäller investeringar inom förvärvskällan rörelse äro även grundförbättring å fastighet och i vissa fall köp av byggnad att hänföra till avgiftspliktiga investeringar.

Personbilar och motorcyklar skola, med hänsyn till den föreslagna särskilda 10-procentiga skatten vid tillverkning och import av sådana fordon, icke omfattas av avgiftsplikt. Även i övrigt äro undantag och modifieringar stadgade i olika hänseenden. Bl. a. gäller att vid reparation av byggnad skall såsom investeringskostnad anses beträffande jordbruksfastighet allenast den del av reparationskostnaden som överstiger en procent av det taxerade *jordbruksvärdet* och beträffande rörelse allenast den del av reparationskostnaden som överstiger två procent av *byggnadsvärdet*. Varje avgiftspliktig äger avräkna ett avgiftsfritt bottenbelopp av 10 000 kronor.

Investeringsavgift föreslås icke skola utgå vid investering i varulager. I stället föreslås en viss begränsning i rätten att vid inkomsttaxeringen nedskriva varulager vid lagerökning. Dessa bestämmelser avses skola gälla vid inkomsttaxeringarna åren 1953 och 1954.

F ö r s l a g
till
förordning om särskild avgift vid vissa investeringar
(investeringsavgift).

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Fysisk eller juridisk person, som under beskattningsår för vilket taxering till statlig inkomstskatt äger rum i första instans år 1953 eller 1954 verkställt investering av nedan angivet slag inom någon av förvärvskällorna jordbruksfastighet, annan fastighet eller rörelse och som icke är frikallad från skyldighet att erlagga sådan skatt för inkomst av samma förvärvskälla, skall i enlighet med vad i denna förordning sägs till staten erlagga en särskild avgift (investeringsavgift).

Från avgiftsskyldighet som i föregående stycke sägs frikallas systembolag, som avses i förordningen angående försäljning av rusdrycker, Aktiebolaget Vin- och spritcentralen, Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet, Svenska skifferoljeaktiebolaget, Svenska spannmålsaktiebolaget, Aktiebolaget Svensk torvförädling, Aktiebolaget Ceaverken, Aktiebolaget Aerotransport och Aktiebolaget Atomenergi, så ock aktiebolag och ekonomisk förening däri kommun äger mer än nio tiondelar av aktie- eller andelskapitalet.

2 §.

Till sådan investering inom förvärvskällan *jordbruksfastighet*, som föranleder uttagande av investeringsavgift (avgiftspliktig investering), hänföres

a) i fråga om byggnad:

ny-, till- och ombyggnad samt reparation och underhåll av byggnad till den del densamma användes för annat ändamål än bostadsändamål; samt

b) i fråga om maskiner och andra för jordbruksdriften avsedda döda inventarier med en beräknad varaktighetstid av mer än tre år:

nyuppsättning, ersättningsanskaffning och sådana förbättringsåtgärder, som icke äro att hänföra till normalt underhåll.

Vad i föregående stycke sägs skall icke äga tillämpning, när fråga är om förvärv av tillgång i samband med övertagande av jordbruk med äganderätt eller på arrende under förutsättning att tillgången i fråga nyttjats i det övertagna jordbruket. Ej heller skall investeringsavgift uttagas då fråga är om nyuppsättning som verkställts under det beskattningsår, då jordbruksfastighet förvärvats eller jordbruksarrende tillträtts.

3 §.

Till avgiftspliktig investering inom förvärvskällan *annan fastighet* hänföres

a) i fråga om fastighet med undantag för sådana till byggnad hörande fasta maskiner, som vid fastighetstaxeringen åsatts särskilt maskinvärde: grundförbättring å fastigheten, förvärv av byggnad genom köp eller därmed jämförligt fång, ny-, till- och ombyggnad samt reparation och underhåll av byggnad, dock att — när investeringen avser personalbostäder —

allenast utfört reparations- och underhållsarbete skall anses som avgiftspliktig investering; samt

b) i fråga om sådana vid a) avsedda fasta maskiner, som hava en beräknad varaktighetstid av mer än tre år:

nyuppsättning, ersättningsanskaffning och sådana förbättringsåtgärder, som icke äro att hänföra till normalt underhåll.

Vad ovan i denna paragraf sägs skall gälla allenast under förutsättning att fastigheten i den del, där investeringen gjorts, är upplåten till användning i rörelse, som bedrivs av någon med vilken den som bekostat investeringen måste anses vara i intressegemenskap, därvid tillika skall gälla att såsom avgiftspliktig investering skall anses vad som av investeringen är att hänföra till nyss angiven del av fastigheten.

4 §.

Till avgiftspliktig investering inom förvärvskällan *rörelse* hänföras

a) i fråga om för stadigvarande bruk i rörelse avsedd fastighet eller i och för rörelsen förhyrd eller eljest disponerad fastighet, med undantag för sådana till byggnad hörande fasta maskiner som vid fastighetstaxeringen åsatts särskilt maskinvärde:

grundförbättring å fastigheten, förvärv av byggnad genom köp eller därmed jämförligt fång, ny-, till- och ombyggnad samt reparation och underhåll av byggnad, dock att — när investeringen avser personalbostäder — allenast utfört reparations- och underhållsarbete skall anses som avgiftspliktig investering;

b) i fråga om sådana maskiner och andra för stadigvarande bruk i rörelse avsedda inventarier ävensom sådana vid a) avsedda fasta maskiner, som hava en beräknad varaktighetstid av mer än tre år:

nyuppsättning, ersättningsanskaffning och sådana förbättringsåtgärder, som icke äro att hänföra till normalt underhåll; samt

c) i fråga om naturtillgångar såsom gruvor, stenbrott, m. m.:

sådan investering som avser fyndighetens exploaterande till den del kostnaden för investeringen icke vid inkomsttaxeringen omedelbart avdragits såsom kostnad i den löpande driften.

Vad i föregående stycke sägs skall icke äga tillämpning, då fråga är om köp av byggnad, i förekommande fall med därtill hörande inventarier vilka vid fastighetstaxeringen åsatts särskilt maskinvärde, under förutsättning att byggnaden och inventarierna till huvudsaklig del stadigvarande nyttjats i rörelse. Ej heller skall investeringsavgift uttagas, då fråga är om förvärv av tillgång i samband med övertagande av den rörelse eller rörelsegren, vari densamma utgjort tillgång för stadigvarande bruk.

5 §.

Har myndighet lämnat statligt bidrag eller lån eller ställt statlig lånegaranti för viss investering, skall denna icke anses som avgiftspliktig investering till den del kostnaden täckts av bidraget eller lånet eller genom utnyttjande av lånegarantien.

Har tillgång gått förlorad genom brand, haveri eller liknande av den avgiftsskyldiges åtgöranden oberoende anledning eller har tillgång tagits i anspråk genom expropriation eller liknande förfarande eller eljest avyttrats under sådana förhållanden att tvångsförsäljning måste anses vara för handen, skall härav föranledd ersättningsanskaffning icke anses utgöra avgiftspliktig investering till den del kostnaden för den nya tillgången motsvarar uppuren ersättning för den förlorade eller avyttrade tillgången.

Ersättningsanskaffning i anledning av sådan skada genom jordskred, översvämning eller liknande händelse, varemot försäkringsskydd normalt ej meddelas, skall icke till någon del anses utgöra avgiftspliktig investering.

Investering som uteslutande eller väsentligen tillkommit för civilförsvars- eller beredskapsändamål är icke att anse såsom avgiftspliktig investering. Detsamma gäller investering i fastigheter och inventarier, som utnyttjas eller äro avsedda att utnyttjas för produktion eller distribution av elektrisk kraft. Ej heller skall som avgiftspliktig investering anses förvärv av personbil, motorcykel eller sidvagn till motorcykel.

6 §.

Avgiftspliktig investering inom förvärvskällorna jordbruksfastighet, därest inkomsten därav icke beräknas efter bokföringsmässiga grunder, och annan fastighet skall anses hava verkställt, då den av investeringen föranledda utgiften betalats eller omkostnaden ägt rum, dock att förvärv av byggnad skall anses hava skett det beskattningsår då kontrakt om köpet undertecknats.

Beräknas vid inkomsttaxeringen inkomst av förvärvskälla efter bokföringsmässiga grunder, skall avgiftspliktig investering anses föreligga, då kostnaden för investeringen enligt allmänt vedertagen köpmannased bort i räkenskaperna upptagas såsom omkostnad eller på konto för färdigställda eller levererade tillgångar.

7 §.

Investeringsavgift skall — med undantag som i andra och tredje styckena sägs — beräknas på grundval av kostnaden för avgiftspliktig investering. Har för sådan investering använts virke, som uttagits ur egen fastighet eller tillgång, som varit avsedd för omsättning eller förbrukning i rörelse, skall i investeringskostnaden inräknas virkets eller lagertillgångens saluvärde.

Har vid sådant förvärv av tillgång, som utgör avgiftspliktig investering, såsom likvid eller dellikvid lämnats annan likartad tillgång, skall såsom investeringskostnad anses erlagd mellanskillnad.

När fråga är om avgiftspliktig investering i form av reparation av byggnad, ingående i förvärvskällan jordbruksfastighet, skall som investeringskostnad anses belopp, varmed reparationskostnaden överstiger en procent för år räknat av det i fastighetens taxeringsvärde året näst före taxeringsåret ingående jordbruksvärdet eller — därest i jordbruksvärde ingående värde å skogsmark uppgår till minst femtio procent av jordbruksvärdet — sistnämnda värde efter avdrag för skogsmarksvärdet. Beträffande avgiftspliktig investering i form av reparation av byggnad, ingående i förvärvskällan annan fastighet, skall som investeringskostnad anses belopp, varmed reparationskostnaden överstiger två procent för år räknat av den del av det i fastighetens taxeringsvärde året näst före taxeringsåret ingående byggnadsvärdet, i förekommande fall minskat med särskilt maskinvärde, som belöper å sådan del av fastigheten som är upplåten till användning i rörelse på sätt i 3 § sägs. Avser avgiftspliktig investering reparation av byggnad, ingående i förvärvskällan rörelse, skall som investeringskostnad anses belopp, varmed reparationskostnaden överstiger två procent för år räknat av det i fastighetens taxeringsvärde året näst före taxeringsåret ingående byggnadsvärdet, i förekommande fall minskat med särskilt maskinvärde.

Investeringskostnad för reparationer skall beräknas gemensamt för samtliga fastigheter inom varje särskild förvärvskälla.

Sammanlagda beloppet av kostnaderna för en avgiftsskyldigs avgiftspliktiga investeringar, beräknade på sätt i denna paragraf sägs, utgör den avgiftsskyldiges till investeringsavgift uppskattade investeringskostnad.

8 §.

Sedan från uppskattad investeringskostnad avdragits ett belopp av 10 000 kronor, utgör återstoden avgiftsbelagd investeringskostnad, vilken utföres i fulla hundratal kronor så att överskjutande belopp, som icke uppgår till fullt hundratal kronor, bortfaller.

9 §.

Beträffande handelsbolag, kommanditbolag, enkelt bolag, i 53 § 2 mom. kommunalskattelagen avsett rederi och s. k. gruvbolag gäller, att avgiftsbelagd investeringskostnad beräknas för företaget såsom sådant. Investeringsavgift påföres däremot de särskilda delägarna, envar med belopp som på honom belöper.

Äkta makar äro enligt denna förordning att anse som av varandra oberoende avgiftsskyldiga.

10 §.

Investeringsavgiften utgör tio procent av den avgiftsbelagda investeringskostnaden.

Investeringsavgift skall anses som sådan speciell skatt, för vilken avdrag må åtnjutas vid inkomsttaxeringen; och skall i följd härav restituerad, avkortad eller avskriven sådan avgift, för vilken avdrag medgivits vid inkomsttaxeringen, utgöra skattepliktig intäkt.

11 §.

Taxeringsförordningens bestämmelser angående taxering till statlig inkomstskatt skola i tillämpliga delar, med de avvikelser som nedan stadgas, lända till efterrättelse med avseende å taxering till investeringsavgift.

12 §.

1 mom. Till ledning för taxering till investeringsavgift skall fysisk eller juridisk person, som under beskattningsåret verkställt avgiftspliktiga investeringar för en kostnad överstigande sammanlagt 10 000 kronor, utan anmaning vid den allmänna självdeklarationen foga en särskild på heder och samvete avgiven deklaration, avfattad å blankett enligt av Kungl. Maj:t fastställt formulär.

Även om den sammanlagda kostnaden för avgiftspliktiga investeringar icke överstiger 10 000 kronor, skall deklaration som i föregående stycke sägs utan anmaning avgivas av den, som drivit rörelse med omsättning under beskattningsåret överstigande 500 000 kronor, och av den, som ägt eller brukat jordbruksfastighet med större åkerareal än 50 hektar.

Skyldighet att avgiva deklaration för taxering till investeringsavgift föreligger icke för den som enligt vad i 1 § stadgas är undantagen från skyldighet att erlægga sådan avgift.

2 mom. Företag, som i 9 § första stycket avses och som jämlikt bestämmelserna i 1 mom. har att avgiva deklaration, skall utan anmaning för varje kommun, där delägare är skattskyldig till statlig inkomstskatt, för envar delägare avgiva deklaration som nyss sägs, avseende hela företaget, med

uppgift om den å delägaren belöpande andelen av för företaget beräknad avgiftsbelagd investeringskostnad.

3 mom. Annan än den, som är uppgiftspliktig på grund av bestämmelserna i 1 eller 2 mom., är pliktig att efter anmaning, inom tid som i anmaningen angives, avgiva deklaration som i 1 mom. sägs, dock att detta ej gäller den som enligt 1 mom. tredje stycket är undantagen från deklarations-skyldighet.

4 mom. Efter anmaning är envar, som enligt bestämmelserna i 1—3 mom. är skyldig avgiva deklaration, pliktig att i den omfattning, som i anmaningen angives, meddela för taxering till investeringsavgift erforderliga uppgifter utöver dem, som lämnas i deklarationsformuläret.

5 mom. Rörande påföljd för underlåtenhet att avlämna deklaration för taxering till investeringsavgift skola taxeringsförordningens bestämmelser om underlåtenhet att avlämna självdeklaration hava motsvarande tillämpning; dock skall, beträffande deklaration enligt 1 mom. här ovan, den i 39 § 1 mom. första stycket taxeringsförordningen stadgade påföljden för underlåtenhet att avlämna självdeklaration inträda endast därest den avgiftsskyldige underlåtit att efterkomma anmaning att avgiva deklaration för taxering till investeringsavgift.

Rörande påföljd för underlåtenhet att avlämna deklaration i fall som avses i 2 mom. skola taxeringsförordningens bestämmelser om underlåtenhet att avlämna uppgifter, varom förmåles i 34 § samma förordning, äga motsvarande tillämpning.

13 §.

Taxering till investeringsavgift sker i den kommun, där den avgiftsskyldige skall taxeras till statlig inkomstskatt, och verkställas av vederbörande taxeringsnämnd.

Därest taxeringsnämnd, på grund av att deklaration för taxering till investeringsavgift trots anmaning icke avgivits eller att utredning icke kunnat verkställas, beträffande viss avgiftsskyldig underlåtit att verkställa taxering till investeringsavgift eller åsatt taxering, som av nyss angiven grund kan antagas vara felaktig, åligger det taxeringsnämndens ordförande att senast den 15 juni eller, såvitt angår Stockholm, den 30 juni under taxeringsåret lämna vederbörande taxeringsintendent skriftligt meddelande härom. Har länsstyrelsen medgivit utsträckning av den tid, inom vilken taxeringsnämnds arbete skall vara avslutat, må länsstyrelsen jämväl förordna om utsträckning av tiden för lämnande av ifrågavarande meddelande.

Taxeringsintendent samt medlem av prövningsnämnd må jämväl efter utgången av taxeringsåret framställa yrkande angående taxering till investeringsavgift.

14 §.

Deklaration eller annan uppgift enligt denna förordning skall av vederbörande myndighet biläggas och åtfölja den självdeklaration, till vilken den anknyter. Vad i 56 § 1 mom. taxeringsförordningen stadgas beträffande självdeklaration skall äga tillämpning jämväl beträffande handling, som enligt vad nu sagts skall biläggas självdeklaration.

15 §.

För taxering till investeringsavgift må granskning av avgiftsskyldigs bokföring enligt bestämmande i varje särskilt fall av taxeringsintendenten verkställas. Taxeringsförordningens föreskrifter skola härvid äga motsvarande tillämpning.

16 §.

1 mom. Beträffande besvär över taxering till investeringsavgift skola taxeringsförordningens föreskrifter om taxering till statlig inkomstskatt äga motsvarande tillämpning med iakttagande av att besvärsrätt tillkommer den avgiftsskyldige och vederbörande taxeringsintendent.

2 mom. Äro för viss avgiftsskyldig besvär samtidigt anhängiga över taxering enligt denna förordning och enligt taxeringsförordningen, böra besvären prövas i samband med varandra.

Därest efter anförda besvär eller eljest taxering till statlig inkomstskatt ändras eller påföres någon, skall samtidigt vidtagas därav betingad ändring i taxeringen till investeringsavgift.

17 §.

Har avgiftsskyldig i uppgift eller upplysning, som avgivits till ledning vid taxering till investeringsavgift, lämnat oriktigt meddelande eller har han, ehuru uppgiftspliktig, underlåtit avlämna uppgift eller infordrad upplysning, och har därav föranletts, att han icke blivit taxerad till investeringsavgift eller att han blivit för lågt taxerad till sådan avgift, skall han eftertaxeras till investeringsavgift att utgå med det belopp, som genom berörda förfarande undandragits statsverket.

Eftertaxering må icke ske senare än fem år efter det år, då taxeringen rätteligen bort av beskattningsnämnd i första instans verkställas. Har den avgiftsskyldige avlidit, åsättes taxeringen hans dödsbo, dock att sådan taxering icke må ske senare än två år efter utgången av det kalenderår, under vilket bouppteckning efter honom blivit ingiven för registrering.

18 §.

Har någon i samband med investering, som i 2—4 §§ sägs, vidtagit åtgärd, som kan antagas hava tillkommit i syfte att undgå eller erhålla lindring i taxering till investeringsavgift, skall taxering åsättas som om dylik åtgärd icke vidtagits.

19 §.

Om ansvar i vissa fall för den, som i deklaration enligt denna förordning lämnat oriktig uppgift, stadgas i skattestrafflagen.

20 §.

Uppbördsförordningens bestämmelser angående statlig inkomstskatt skola i tillämpliga delar gälla beträffande investeringsavgift, dock att sådan avgift icke skall upptagas å debetsedel avseende preliminär skatt.

21 §.

Av taxeringen till investeringsavgift föranledda särskilda kostnader bestridas av statsmedel.

22 §.

Kungl. Maj:t äger utfärda för tillämpning av denna förordning erforderliga föreskrifter.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1952.

I samband med ikraftträdandet av denna förordning skall följande iakttagas.

Till avgiftspliktig investering hänföres icke sådan investering i fastighet, för vars utförande byggnadstillstånd meddelats före den 1 juli 1951, därvid

med byggnadstillstånd i förevarande sammanhang avses annat tillstånd än sådant som lämnats för fortlöpande reparations- och underhållsarbeten. Ej heller skall som avgiftspliktig investering anses inventarieförvärv, varom skriftligt avtal träffats före sagda dag.

Hava inventarier levererats eller arbeten slutförts före den 1 januari 1952, skall sådant inventarieförvärv eller sådant utfört arbete icke anses utgöra avgiftspliktig investering även om betalning härför skett efter utgången av år 1951.

Omfattar beskattningsår, för vilket taxering till investeringsavgift ifrågakommer, tid före den 1 januari 1952, skall investeringsavgiften utgå allenast å den del av den avgiftsbelagda investeringskostnaden, som proportionellt belöper på beskattningsåret i vad detta avser tiden efter den 31 december 1951. Kan den avgiftsskyldige visa, att å sistnämnda tidrymd belöper mindre del av den avgiftsbelagda investeringskostnaden än vad en dylik proportionering utvisar, skall avgiften utgå på denna mindre del.

F ö r s l a g

till

förordning med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Har skattskyldigs tillgångar avsedda för omsättning eller förbrukning i rörelse (varulager) vid utgången av beskattningsår, för vilket taxering till statlig och kommunal inkomstskatt verkställes av beskattningsnämnd i första instans år 1953 eller 1954, ökat vid jämförelse med varulagret vid utgången av det beskattningsår, som gått tillända närmast före den 1 mars 1952 (jämförelselagret), skall vid beräkning av nettointäkt av rörelse för beskattningsåret gälla vad nedan i denna förordning sägs.

2 §.

Lagerökning anses föreligga, om vid jämförelse värdet av lagret vid utgången av beskattningsåret finnes överstiga värdet av jämförelselagret. Det utgående varulagret skall därvid upptagas till anskaffningsvärdet eller till återanskaffningsvärdet vid beskattningsårets utgång, därest sistnämnda värde är lägre. Värdet å jämförelselagret skall beräknas efter de priser, som tillämpats vid uppskattningen av det utgående lagrets värde, därvid tillika skall gälla att om motsvarighet i det utgående lagret saknas till tillgångar, som ingått i jämförelselagret, värdet av sistnämnda tillgångar skall beräknas efter priserna vid beskattningsårets utgång.

3 §.

Föreligger lagerökning och har varulagret vid beskattningsårets utgång i räkenskaperna upptagits till lägre belopp än som motsvarar summan av det i beskattningshänseende gällande värdet å jämförelselagret och värdet å lagerökning beräknat på sätt i 2 § sägs, skall vid beräkning av nettointäk-

ten av rörelse tillägg göras för skillnadsbeloppet, dock att tillägg må ske högst med ett belopp motsvarande värdet av lagerökningen. Om investeringsfond under beskattningsår för vilket taxering verkställes år 1953 eller 1954 tagits i anspråk för nedskrivning av varulager utan att de ianspråktagna fondmedlen återförts till beskattning, skall det belopp, varmed tillägg eljest skulle göras, minskas med beloppet av de ianspråktagna fondmedlen.

Oaktat vad i första stycket sägs, skall tillägg varom där talas icke göras med högre belopp än det, varmed bokförda värdet av lagret vid beskattningsårets utgång må understiga hälften av det lägre utav anskaffnings- och återanskaffningsvärdena å samma lager vid nämnda tidpunkt.

Har den i räkenskaperna gjorda värdesättningen å varulagret frångåtts vid 1953 års taxering, skall härav betingad justering ske vid inkomstberäkningen vid 1954 års taxering.

4 §.

Vad i denna förordning stadgas må icke i något fall föranleda, att varulagret vid inkomsttaxeringen åsättes ett lägre värde än som vid en tillämpning av kommunalskattelagens bestämmelser skulle ifrågakommit.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1952.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 oktober 1951.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, fråga om *uttagande av en särskild avgift å kostnader för vissa investeringar, m. m.* samt anför därvid följande.

I. Inledning.

Såsom ett led i statsmakternas åtgärder i syfte att begränsa vissa investeringar beslöt innevarande års riksdag vid dess vårsession införandet av en tillfällig skatt, benämnd investeringsskatt. Bestämmelserna härom ha upptagits i förordning den 30 mars 1951 (nr 151) angående en tillfällig skatt i syfte att motverka vissa investeringar i varulager och inventarier (investeringsskatt).

Innebörden av dessa bestämmelser är i korthet den att investeringsskatt skall under vissa förutsättningar erläggas av rörelseidkare, som vid 1952 års taxering befunnits ha ökat sitt varulager och den dolda reserven däri *eller* verkställt avskrivning å nyanskaffade inventarier med högre belopp än som motiveras av förslitning *eller* värdeförsämring *eller* verkställt avsättning till pensions- eller annan personalstiftelse *eller* gjort avsättning till investeringsfond.

Förordningen om investeringsskatt är med sin nuvarande utformning i princip ettårig; allenast undantagsvis ifrågakommer dess tillämpning vid 1953 års taxering.

Såsom framgår av statsrådsprotokollet den 22 juni 1951 anförde jag, i samband med en anmälan av frågan om införande av en särskild investeringsavgift i syfte att motverka vissa i rådande läge icke önskvärda investeringar i byggnader, maskiner eller andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier samt i varulager, bland annat följande.

Då förordningen om investeringsskatt är ettårig får den inverkan endast å investeringar under beskattningsåret 1951. Såvitt nu kan bedömas, torde det emellertid även under nästkommande år bli nödvändigt att tillgripa särskilda åtgärder i syfte att begränsa investeringarna.

Förordningen om investeringskatt är så utformad, att den icke lämpligen bör givas förlängd giltighetstid. Inom finansdepartementet har därför frågan om vidtagande av särskilda åtgärder, syftande till att begränsa icke önskvärda investeringar under år 1952 och eventuellt följande år, gjorts till föremål för en förberedande undersökning. Därvid har övervägts möjligheten att i investeringsbegränsande syfte pålägga en särskild avgift, vilken skulle utgå med viss procent av kostnaderna för de investeringar som verkställas under år 1952 och eventuellt de följande år, då investeringsbegränsande åtgärder anses nödvändiga. Denna investeringsavgift skulle utgå å investeringar i byggnader — oavsett om fråga är om nybyggnader eller reparationer — samt å investeringar i maskiner eller andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier samt varulager.

Införandet av en investeringsavgift av nu antydd art aktualiserar åtskilliga detaljfrågor av delvis komplicerad natur. En närmare utredning av problemkomplexet är därför erforderlig. Denna utredning torde lämpligen böra verkställas inom finansdepartementet med biträde av två för ändamålet tillkallade sakkunniga. I den mån särskilda direktiv för utredningen finnas erforderliga, torde det få ankomma på chefen för finansdepartementet att meddela dylika direktiv. Utredningen bör bedrivas så skyndsamt att förslag i ämnet kan föreläggas riksdagen vid dess höstsession innevarande år.

Av synnerlig vikt är att de tilltänkta bestämmelserna få inverkan jämväl å de investeringar, som planeras och beträffande vilka beställningar ske under innevarande år. Det bör därför icke ifrågakomma att från investeringsavgift undantaga andra till år 1952 hänförliga investeringar än, beträffande byggnader, sådana där vederbörliga tillstånd erhållits och arbetena igångsatts före den tidpunkt då den planerade lagstiftningen blivit mera allmänt känd (d. v. s. då allmänheten erhållit kännedom om tillkallandet av de ifrågavarande sakkunniga) samt, beträffande inventarier, sådana där bindande avtal om leverans träffats före nämnda tidpunkt och där avtalet icke kan hävas utan att köparen drabbas av skadeståndsanspråk.

På därom gjord hemställan erhöll jag sistnämnda dag bemyndigande att tillkalla två sakkunniga att inom finansdepartementet biträda med utredning angående frågan om en särskild investeringsavgift. Jag tillkallade samma dag taxeringsintendenten *E. Annell* och förste taxeringsrevisorn *S. Lundell* att verkställa nämnda utredning.

De sakkunniga ha, till fullgörande av utredningsuppdraget, avlämnat en den 6 september 1951 dagtecknad *P. M. angående uttagande av investeringsavgift* med därvid fogade författningsförslag. Författningsförslagen torde få såsom *Bihang* fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende.

Över nyssnämnda promemoria ha, efter remiss, yttranden avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen, bostadsstyrelsen, civilförsvarsstyrelsen, kammarrätten, riksskattenämnden, lantbruksstyrelsen, kommerskollegium (med överlämnande av yttranden från samtliga handelskamrar), riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Jönköpings, Kalmar, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro, Kopparbergs, Västernorrlands och Västerbottens län ävensom Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges grossistförbund, Kooperativa förbundet, Sveriges redareförening, Svenska

bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges lantbruksförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Svensk industriförening, Riksförbundet Landsbygdens folk, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund, Sveriges häradsskrivarförening och Föreningen Sveriges kronokamrerare.

Därjämte har en skrivelse i anledning av promemorian inkommit från Sveriges segelfartygsförening u. p. a.

II. Ekonomisk motivering för en investeringsavgift.

Huvudlinjer i förslaget.

1. Promemorian.

Beträffande den ekonomiska motiveringen för vidtagande av åtgärder av i utredningsdirektiven angiven art framhålles i promemorian till en början att för ernående av en stabilisering av penningvärdet krävdes bland annat att investeringsverksamheten hölles inom ramen för tillgängliga resurser. Till den erforderliga begränsningen av denna verksamhet medverkade för närvarande — förutom byggnadsregleringen och kreditpolitiken — investeringskatten. Denna skatt syftade till att hålla tillbaka främst de investeringar, som finansierades med företagens egna medel och på vilka de kreditpolitiska åtgärderna ej kunde öva inflytande. Betydelsen därav hade framträtt med särskild styrka mot bakgrunden av den rådande gynnsamma vinstkonjunkturen inom näringslivet, speciellt inom exportindustrierna.

Sedan de sakkunniga uttalat sin anslutning till den i direktiven för utredningsuppdraget uttalade meningen att förordningen om investeringskatt vore så utformad att den icke lämpligen borde givas förlängd giltighetstid anföres följande.

I rådande ekonomiska läge, som karakteriseras av en obruten och t. o. m. intensifierad vinstkonjunktur, framstå uppenbarligen skälen för uttagande av en särskild skatt eller avgift på företagens investeringar med oförminskad eller rent av ökad styrka. En dylik avgift bör medverka till en sådan begränsning av investeringsverksamheten, som pågående ekonomiska stabiliseringssträvanden bland annat åsyfta.

I första hand finna de sakkunniga lämpligt att pröva huruvida en sådan begränsning kan vinnas genom föreskrifter om uttagandet av en särskild avgift vid investeringar icke blott vid ny- och ersättningsanskaffning av inventarier och varulager utan även — i syfte att låta anordningen vinna en mera generell effekt å enskilda investeringar — i fastigheter och i form av reparationer. Därest uttagandet av avgift vid vissa av de nyssnämnda investeringarna skulle ur skilda synpunkter te sig mindre lämpligt, vilja de sakkunniga i andra hand pröva huruvida den åsyftade effekten kan uppnås på annat sätt.

Avgiften bör i största möjliga utsträckning träffa flertalet enskilda investeringar, så att investeringsverksamheten icke snedvrides. Bestämmelser av generellt verkande innebörd skulle för företagens vidkommande medföra

en effekt av i huvudsak samma innebörd som en allmän räntehöjning, vilken av olika skäl — bl. a. dess ogynnsamma verkningar på finansierandet av bostadsbyggandet — ansetts böra undvikas. En investeringsavgift bör kunna verka dämpande på investeringsverksamheten och medföra en utgallring eller ett uppskjutande av mindre räntabla investeringar.

De sakkunniga framhålla i anslutning till det nyss återgivna att deras målsättning vid utarbetandet av ifrågavarande promemoria varit att föreslå åtgärder, som inom begränsade områden kunde antagas få samma verkan som åtgärder av mera generellt verkande natur. Sålunda förordades, att vid vissa investeringar skulle uttagas en investeringsavgift. Någon gradering av denna avgift med hänsyn till den varierande samhällsnytta, som olika investeringar inom näringslivet kunde anses medföra, borde i princip ej komma ifråga; målet borde i stället vara att åstadkomma en anordning med sådan effekt att investeringar med svag eller osäker räntabilitet ej komme till stånd. Tillika hade eftersträfvats att föreslå enkla regler, som vid tillämpningen vållade såväl de avgiftsskyldiga som myndigheterna minsta möjliga besvär. Avgiften borde därför utgå med viss procent å investeringsbelopp, vilka som regel redan vore sammanställda i de avgiftsskyldigas räkenskaper eller i inkomstskattedeklarationerna.

I promemorian förordas därefter att avgift skulle utgå å kostnaden för investeringar som verkstälts efter den 31 december 1951 inom förvärvskällorna rörelse och jordbruksfastighet, däremot som regel icke å investeringar inom förvärvskällan annan fastighet. Avgiften borde erläggas av den som gjort investeringen och beräknas med ledning av i en speciell deklARATION lämnade uppgifter angående investeringskostnaden, vilken deklARATION syntes böra avgivas samtidigt med inkomstskattedeklARATIONEN och med direkt anknytning till uppgifterna däri.

De sakkunniga tillägga att varaktigheten av den ifrågasatta lagstiftningen syntes böra göras beroende av den fortsatta utvecklingen och vunna erfarenheter av en investeringsavgifts betydelse ur synpunkten att verka investeringsbegränsande. Frågan om för vilken tid bestämmelserna borde gälla syntes följaktligen icke böra prövas i detta sammanhang.

De sakkunnigas förslag kan i övrigt sammanfattas på följande sätt.

Investeringsavgift föreslås skola utgå vid vissa investeringar inom förvärvskällorna jordbruksfastighet och rörelse samt — i vissa särskilda fall — annan fastighet.

Till avgiftspliktiga investeringar hänföras enligt förslaget i princip ny-, till- och ombyggnad, reparation och underhåll av byggnad, nyanskaffning och ersättningsanskaffning av inventarier samt förbättringsarbeten å sistnämnda tillgångar ävensom — när det gäller investeringar inom förvärvskällorna rörelse och annan fastighet — grundförbättring å fastighet och köp av byggnad. Även vissa exploateringsarbeten å gruvor, stenbrott och dylikt hänföras av de sakkunniga till avgiftspliktiga investeringar.

När fråga är om förvärvskällan annan fastighet föreslås investeringar avgiftsbelagda allenast då dessa gjorts i fastighet upplåten för användning i

rörelse, som bedrivs av någon med vilken fastighetsägaren är i intressegemenskap.

Investeringsavgiften föreslås skola utgå med 10 procent av den verkliga investeringskostnaden, minskad med ett avgiftsfritt bottenbelopp av 10 000 kronor.

De sakkunniga ha framhållit, att om det ekonomiska läget förändrades, syntes procentsatsen böra ändras med hänsyn till de föreliggande förhållandena.

2. Remissyttrandena.

I det helt övervägande antalet remissyttrandena tillstyrkes förslaget om investeringsavgift eller riktas icke direkta invändningar mot ett genomförande av detsamma. Vid dessa ståndpunktstaganden ha dock i åtskilliga fall fogats reservationer och invändningar av olika slag och i skilda hänseenden. Direkt avstyrkande uttalanden ha gjorts av länsstyrelsen i Älvsborgs län, Östergötlands och Södermanlands handelskammare, Smålands och Blekinge handelskammare, Gotlands handelskammare, Skånes handelskammare, Norrbottens och Jämtlands läns handelskammare, handelskammaren i Göteborg, handelskammaren i Karlstad, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Sveriges redareförening, Svensk industriförening och Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund.

Från remissyttrandena torde här följande få återgivas.

Fullmäktige i riksbanken framhålla, att det framlagda förslaget syntes böra bedömas såsom ett led i åtgärderna för genomförandet av den restriktiva politik på det ekonomiska området, som för närvarande vore nödvändig, och ur dessa synpunkter hade fullmäktige intet att erinra mot de principer, som låge till grund för förslagets utformning. Fullmäktige underströke vikten av att lagstiftningen utformades på ett sådant sätt, att dess tillfälliga karaktär klart komme till uttryck. Såsom i direktiven för utredningen anfördes, borde investeringsavgift uttagas endast under den tid, som investeringsbegränsande åtgärder på här berörda områden ansåges nödvändiga, då i annat fall syftet med lagstiftningen i viss mån förfelades.

Fullmäktige i riksgäldskontoret framhålla, att förslaget syftade till att hålla investeringsverksamheten inom ramen för tillgängliga resurser och därför låge i linje med den uppfattning om nödvändigheten av att i rådande ekonomiska läge anpassa efterfrågan på kapitalmarknaden till det förefintliga sparandet, åt vilken fullmäktige i olika sammanhang givit uttryck. På grund härav hade fullmäktige, även om förslagets genomförande komme att motverka näringslivets rationalisering och drabba mycket ojämnt, funnit sig böra tillstyrka, att förslaget lades till grund för lagstiftning.

Därefter anföres följande.

Den föreslagna lagstiftningen är icke avsedd att tidsbegränsas utan dess varaktighet skulle bli beroende av den fortsatta utvecklingen och vunna erfarenheter av avgiftens betydelse såsom investeringsbegränsande faktor. Vissa skäl kunna emellertid anföras för en tidsbegränsning. Ett nära sam-

band råder nämligen mellan avgiftens effektivitet och den uppfattning man inom företagarkretsar har om avgiftens varaktighet. Om avgiften allmänt antages bli bestående under en längre tid, kommer dess återhållande verkan på investeringarna att bli mindre än om avgiften betraktas som en mera tillfällig anordning. Och de prisstegringstendenser, som avgiften kan befaras komma att medföra i en överkonjunktur som den nu rådande, göra sig starkare gällande i det förra fallet än i det senare. Olägenheterna i förevarande hänseenden bli onekligen mindre, om lagstiftningen nu erhåller giltighet allenast under en viss bestämd kortare tid, förslagsvis ett eller två år. Även om några garantier icke kunna lämnas för att förlängning av lagstiftningen icke kommer att ske, torde en dylik tidsbegränsning dock bli av en viss psykologisk betydelse.

Fullmäktige tillägga att ytterligare en omständighet borde i detta sammanhang beaktas. Det vore av synnerlig vikt, att investeringsavgiften så avvägdes, att den finge den största möjliga och samtidigt den snabbaste effekten. Detta avvägningsproblem vore utomordentligt svårt. Det gällde tillse att avgiften — med beaktande av att densamma finge avdragas vid inkomsttaxeringen — å ena sidan icke sattes så låg, att den i rådande vinstkonjunktur bleve av alltför liten återhållande verkan, och å andra sidan icke så hög att den finge onödigt ogynnsamma verkningar på näringslivets utveckling. De sakkunniga hade från sin utgångspunkt att lagstiftningen skulle gälla tills vidare tänkt sig, att avgiften skulle, om det ekonomiska läget förändrades, kunna ändras med hänsyn till föreliggande förhållanden. Uppenbart vore att förmodanden om en höjning av avgiften framdeles skulle minska dess återhållande verkan. Ur denna synpunkt skulle en begränsning av lagstiftningens giltighet till en tidsperiod, som från nu kända förhållanden kunde bedömas vara rimlig, icke blott öka lagstiftningens effektivitet utan även underlätta avvägningen av avgiftens storlek.

Därefter framhålles, att skulle en dylik tidsbegränsning icke befinnas lämplig eller möjlig, syntes det vara till fördel, om avgiften kunde erhålla en viss rörlighet nedåt. Enligt fullmäktiges uppfattning syntes det därför böra övervägas huruvida icke Kungl. Maj:t borde erhålla befogenhet att, om förhållandena därtill gäve anledning, nedsätta avgiften. Bortsett från att en högre avgift snabbare än en lägre ledde till önskad verkan, skulle nämligen utsikten för en framtida sänkning av avgiften förstärka dess investeringsbegränsande effekt.

Slutligen framhålles i detta sammanhang att enligt förslaget skulle investeringsavgift utgå endast om och i den mån kostnaden för investeringarna för varje avgiftsskyldig under ett beskattningsår överstege 10 000 kronor. Om antalet avgiftsskyldiga på detta sätt minskades, bleve lagbestämmelserna mera lätthanterliga. Det vore icke möjligt att utan erfarenhet av den nya anordningen säga i vad mån denna begränsning av lagstiftningens omfattning komme att betyda ett mera avsevärt försvagande av den med avgiften avsedda effekten. Klart vore emellertid att begränsningen medförde en favör för de mindre företagen. Olägenheterna härav skulle otvivelaktigt i viss mån minskas, om det av de sakkunnigas alternativ godkändes, som innebure att i

stället för att uttaga investeringsavgift vid lagerökning generella bestämmelser utfärdades om en tillfällig inskränkning i rätten att vid inkomsttaxering nedskryva varulagret.

I det av *kammarrätten* avgivna yttrandet framhålles inledningsvis att den väsentliga utvidgning av lagstiftningens tillämplighetsområde, som förslaget till investeringsavgift innebure i förhållande till omfattningen av bestämmelserna i förordningen om investerings beskattning, givetvis medförde, att riskerna för en felaktig inriktning av investeringsverksamheten bleve avsevärt reducerade. Därefter framhålles, att om de rådande ekonomiska förhållandena funnes alltför tarva särskilda åtgärder mot enskilda investeringar, finge kammarrätten tillstyrka, att förordningen om investerings beskattning ersattes med en förordning om investeringsavgift, utformad i huvudsaklig överensstämmelse med de i promemorian uppdragna riktlinjerna. Kammarrätten ville dock rikta vissa erinringar mot de sakkunnigas uttalande att frågan om giltighetstiden för den föreslagna förordningen om investeringsavgift icke borde prövas nu utan göras beroende av den fortsatta ekonomiska utvecklingen och de erfarenheter, som vunnes om avgiftens förmåga att hämma investeringarna. Denna omständighet kunde möjligen medföra att förordningens syfte i viss mån äventyrades, då en permanent förordning av förslaget innehåll kunde tänkas motverka intresset av att inskränka investeringar. Kammarrätten ifrågasatte därför, om det icke vore bättre att på något sätt begränsa förordningens giltighetstid. Därtill komme att den ifrågasatta lagstiftningen med tillfälliga bestämmelser om varulagervärdering hade avsetts skola gälla allenast vid 1953 års taxering. Denna divergens mellan de föreslagna författningarna syntes ock böra undanröjas.

Kommerskollegium framhåller, att nödvändigheten att med tillgängliga medel söka sätta en spärr för den inflationistiska utvecklingen behövde icke utvecklas och de olika utvägar, som här kunde erbjuda sig, måste förutsättningslöst prövas. Kollegium kunde emellertid icke undgå att framhålla, att kollegium för sin del vore av den uppfattningen att mera generellt verkande penningpolitiska åtgärder i första hand borde tillgripas. För kollegium tedde sig sålunda systemet med ett flertal särskilda regleringar knappast som det effektivaste vapnet i kampen mot inflationen. I varje fall hade de hittillsvarande resultaten icke verkat övertygande.

Kommerskollegium erinrar därefter om att kollegium i sitt yttrande över förslaget om införande av den nuvarande investerings beskattningen ställde sig avisande till denna form av investeringsbegränsning. Kollegium hade därvid framhållit bl. a. att man vid valet av åtgärder för att bemästra den inflationistiska utvecklingen i första hand måste uppställa det kravet att åtgärderna icke kunde befaras verka hämmande på strävandena till ökad produktion. Om risk härför föreläge skulle nämligen åtgärderna i ett väsentligt avseende motverka det angivna syftet. Kollegium ville ånyo understryka denna synpunkt. Vid sidan av de penningpolitiska medlen utgjorde en stegring av produktionen ett av de viktigaste medlen att skapa balans mellan tillgång och efterfrågan.

Kollegium tillägger att om man emellertid ansåge att en reglering av investeringsverksamheten i enlighet med de sakkunnigas förslag vore att föredraga framför åtgärder av mera generell natur, ville kollegium framhålla att frågan huruvida en avgift av detta slag skulle komma att verka dämpande på investeringsverksamheten och medföra en utgallring eller ett uppskjutande av mindre räntabla investeringar bleve beroende på varaktigheten av den ifrågasatta lagstiftningen. Ett villkor för att investeringsavgiften skulle fylla den åsyftade effekten vore att lagstiftningen i ämnet gäves tidsbegränsad giltighet. Det förefölle nämligen sannolikt att, om avgiften bleve bestående under en följd av år, den snabbt förlorade sin investeringsbegränsande effekt, enär företagen då icke ansåge sig ha anledning uppskjuta planerade investeringar och vidare torde den då icke heller undgå att snart nog få verkningar i fråga om prisbildningen. Ur dessa synpunkter skulle det enligt kollegii förmenande vara önskvärt att varaktigheten av denna lagstiftning redan från början begränsades.

Arbetsmarknadsstyrelsen, som i avgivet yttrande uttalat sin anslutning till de sakkunnigas uppfattning att det i rådande ekonomiska läge förelåge skäl för uttagande av en särskild avgift på vissa investeringar, anför bl. a. följande.

Enligt förslaget skall investeringsavgiften drabba även sådana investeringar, som äro beroende av byggnadsregleringen. Det bör då framhållas, att den del av investeringsverksamheten, som kan regleras genom byggnadstillståndsgivningen, är relativt liten. Byggnadsregleringen berör sålunda endast egentliga byggnads- och anläggningsarbeten och gäller i fråga om dessa endast i begränsad omfattning. En hel del byggnadsarbeten kunna utföras utan tillstånd. Särskilt gäller detta om smärre arbeten, som dock sammanlagda ha en betydande omfattning. Det har för övrigt i år kunnat konstateras en ansvällning av byggnadsverksamhetens fria sektor, vilket medfört en minskning av antalet inom den reglerade sektorn sysselsatta arbetare. Detta förhållande har medverkat till betydande eftersläpningar.

Arbetsmarknadsstyrelsen tillägger, att då ansökningstrycket inom den reglerade delen av byggnadsverksamheten vore betydande, syntes den föreslagna investeringsavgiften där icke få någon direkt inverkan på de faktiska investeringarna i egentliga byggnads- och anläggningsarbeten. I fråga om den fria byggnadssektorn och övriga berörda investeringsområden kunde investeringsavgiften medföra en mera direkt effekt. I den mån byggnadsarbetare därigenom frigjordes, kunde dessa överföras till arbeten inom den tillståndsrulerade investeringssektorn, där det nu rådde en betydande arbetskraftsbrist. För den reglerade byggnadsverksamheten skulle den föreslagna investeringsavgiften främst kunna leda till en minskning av antalet ansökningar om byggnadstillstånd, vilket i så fall skulle lätta på det för närvarande enorma trycket på tillståndskvoterna.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län uttalar att det syntes länsstyrelsen tveksamt, huruvida den föreslagna investeringsavgiften kunde giva något verksamt bidrag till de ekonomiska stabiliseringssträvandena. Då det gällde de större företagen torde den föreslagna avgiften på 10 procent knap-

past vara av sådan storlek, att den kunde i större utsträckning motverka investeringarna. Genom att avgiften på förslaget sätt bleve avdragsgill vid inkomsttaxeringen bereddes företag, som hade vinster tillräckligt stora att medgiva utnyttjande av avdragsrätten, en icke oväsentlig fördel. Härtill komme att de avgiftspliktiga i regel syntes ha möjligheter att kompensera den genom investeringsavgift ökade kostnaden med ökade priser.

Länsstyrelsen tillägger, att därest den föreslagna investeringsavgiften bleve verklighet, förutsatte länsstyrelsen givetvis att densamma finge allenast provisorisk karaktär.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län framhåller — utan att därmed ställa sig direkt avvisande till de sakkunnigas förslag — att en investeringsavgift, samtidigt med att den hölle tillbaka efterfrågan på investeringsvaror, komme att utgöra ett störande ingrepp i det känsliga produktionslivet och således ginge ut över den produktiva sektorn i samhället. Detta vore särskilt kännbart under nu rådande förhållanden, då det vore av största betydelse såväl för jordbruket som näringslivet i övrigt att investeringarna kunde inriktas på arbetsbesparande rationaliseringar.

Länsstyrelsen påpekar även att en investeringsavgift av mera permanent karaktär troligen komme att så småningom påverka kostnadskalkylerna och efter hand sloge igenom i form av ytterligare höjning av den redan nu högt uppskruvade prisnivån.

Sedan länsstyrelsen som sin mening uttalat att investeringsavgiften syntes i och för sig vara att föredraga framför en förlängning av bestämmelserna om investeringsskatt, framhålles önskvärdheten av att den ifrågasatta lagstiftningen redan från början inriktades med tanke på att densamma vore av tillfällig och extraordinär karaktär. Länsstyrelsen ifrågasatte, om icke giltighetstiden borde begränsas, förslagsvis till tre år.

Länsstyrelsen i Jönköpings län påpekar, att enligt de sakkunnigas förslag vore här fråga om en i tiden icke begränsad avgift samt tillägger att under rådande inflatoriska förhållanden syntes därför frågeställningen bliva om det vore fördelaktigt att under de närmast kommande åren göra investeringar och betala investeringsavgift eller att uppskjuta investeringar och avvakta utvecklingen med risk för ytterligare prisstegringar. Vid sådant förhållande syntes det tveksamt, om förslaget i dess föreliggande utformning komme att få åsyftad återhållande verkan på i synnerhet sådana investeringar, som finansierades av företagens egna medel, ehuru avgiften borde i första hand träffa just sådana investeringar. Länsstyrelsen ville därför ifrågasätta, huruvida icke syftemålet med denna speciella skatt skulle bättre ernås genom att förordningens giltighetstid begränsades till ett eller högst två år. I sistnämnda fall borde avgiften utgå efter en fallande skala, alltså med lägre procentsats under andra året.

Även *länsstyrelsen i Örebro län* — som uttalar sin principiella anslutning till ett genomförande av de föreslagna åtgärderna — föreslår att lagstiftningens giltighetstid begränsades till relativt kort tid, förslagsvis 3—5 år, samt ifrågasätter om det ej vore psykologiskt riktigare att bestämma en fallande uttagningsprocent med början förslagsvis efter andra året.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län framhåller att, därest en räntehöjning icke skulle befinnas lämplig, syntes det vara oundvikligt att för vinnande av stadga åt penningvärdet tillgripa andra medel i investeringsbegränsande syfte. Den av de sakkunniga föreslagna anordningen syntes under nämnda förutsättning få accepteras såsom en framkomlig väg för ernående av ekonomisk stabilitet. Investeringsavgiftens förmåga att verka hämmande på investeringsverksamheten syntes emellertid osäker, om — såsom föreslagits — avgiftsplikten gäves obestämd giltighetstid. Den skattskyldige kunde då lätt bibringas uppfattningen, att avgiften kunde bli bestående ett flertal år och därigenom förlorade anordningen sin återhållande effekt. Å andra sidan vore uppenbart, att om avgiften begränsades till ett eller två år, komme investeringarna att uppskjutas i avbidan på dess upphörande.

I det av *länsstyrelsen i Kalmar län* avgivna yttrandet framhålles, att investeringsavgiften uppenbarligen komme att verka hämmande på investeringsverksamheten. Länsstyrelsen tillägger dock, att det syntes kunna ifrågasättas om investeringsavgiften enligt de sakkunnigas förslag bleve tillräckligt effektiv. I anslutning härtill framhålles att företagare, som haft fördel av den rådande vinstkonjunkturen, syntes vara synnerligen benägna att genom investeringar i varulager samt — när fråga vore om juridiska personer, vilka ägde rätt till fri avskrivning — i maskiner och inventarier draga fördel av de särskilda möjligheter, som nu gällande skattelagar erbjöde. Genom sådana investeringar kunde den uppkomna vinsten sparas från beskattning. Om vinsten redovisades till beskattning, toge det allmänna ungefär hälften därav. Om i stället vinstmedlen toges i anspråk för sådan investering, för vilken avdrag medgäves vid inkomsttaxeringen, finge det allmänna för investeringsåret avstå från inkomstskatt för ifrågasättande vinstmedel och därigenom betala halva kostnaden för investeringen. Länsstyrelsen tillägger att för vinnande av den önskvärda begränsningen av investeringsverksamheten syntes det erforderligt att den av de sakkunniga föreslagna investeringsavgiften kompletterades med bestämmelser angående upphävande av rätten till fri avskrivning å maskiner och inventarier.

Länsstyrelsen erinrar i detta sammanhang även om gällande bestämmelser om avdrag för avsättning till pensionsstiftelser och ifrågasätter, huruvida icke sålunda avsatta medel borde spärras på särskilt konto eller placeras i statsobligationer och sålunda icke göras tillgängliga för företagets investeringsverksamhet.

Slutligen må här omnämnas att länsstyrelsen — med hänsyn till att investeringsavgiften ansetts böra vara avdragsgill vid inkomsttaxeringen — ansett sig böra ifrågasätta huruvida icke investeringsavgiften borde utgå efter högre procentsats än 10.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län anför vidkommande den föreslagna investeringsavgiften att länsstyrelsen funne det tveksamt, om denna verkligen komme att i avsedd mån verka investeringsbegränsande. Erfarenheten av den innevarande år utgående investeringsskatten visade redan nu att företagen i allmänhet betraktade densamma som en ren prishöjning, vilken icke

verkade hämmande på investeringslusten. Då den föreslagna investeringsavgiften — i och för sig riktigt — begränsats att avse investeringar över 10 000 kronor, varför den i huvudsak komme att drabba större företag, syntes avgiften komma att få samma verkan som vad nyss sagts i fråga om investeringskatten och i anseende till det fortgående penningflödet ej heller komma att i avsedd utsträckning verka investeringsbegränsande. Den komme dessutom att synnerligen orättvist drabba mindre företag, t. ex. åkerier, helst som exempelvis statliga trafikbolag föresloges undantagna från skattens tillämpning.

Sedan länsstyrelsen därefter riktat erinringar i olika hänseenden mot den föreslagna lagstiftningen — för dessa erinringar kommer senare att lämnas en redogörelse — säger sig länsstyrelsen icke kunna tillstyrka införandet av en investeringsavgift på sätt de sakkunniga föreslagit. Därest emellertid av statsfinansiella skäl de ifrågakommande förvärvskällorna ansåges böra ytterligare beskattas, syntes det länsstyrelsen i stället böra övervägas, huruvida icke införandet av en omsättningsskatt å varor, som vanligen användes i investeringssyfte, vore att föredraga.

Sveriges industriförbund, Stockholms handelskammare och Svenska bankföreningen åberopa som eget yttrande ett av delegerade för nämnda organisationer och för Svenska försäkringsbolags riksförbund avgivet yttrande. I detta yttrande anföres inledningsvis, att det icke torde råda några delade meningar därom att den ekonomiska politikens viktigaste uppgift i nuvarande läge vore att bekämpa inflationen och åstadkomma förutsättningar för en varaktig stabilisering av penningvärdet. Enighet torde i stort sett också råda därom att detta mål icke kunde ernås genom åtgärder, som endast drabbade inflationens yttringar. Samhällsekonomisk balans kunde icke återställas och bevaras med mindre ingripanden av mera vittgående natur vidtoges. På kort sikt måste en sådan politik i första hand bygga på efterfrågebegränsande åtgärder, som verkade såväl på konsumtions- som på investeringsområdet. På något längre sikt framstode det åter som mest angeläget att påverka tillgångssidan och därmed vidga den ram, inom vilken efterfrågan kunde göra sig gällande vid oförändrad prisnivå. Detta kunde endast åstadkommas genom en utvidgning av produktionen, vilket i nuvarande läge vore liktydigt med en höjning av näringslivets effektivitet. Olika stabiliseringsfrämjande åtgärder måste för den skull så avvägas, att hinder icke restes mot en önskvärd och eljest möjlig produktivitetshöjning inom näringslivet.

Därefter anföres följande.

En begränsning av investeringsverksamheten i ett inflationsläge åstadkommer primärt en minskning av efterfrågan på investeringsvaror, såsom trä, järn, cement, maskiner o. d., och lättar därmed pristrycket på dessa varuområden. Samtidigt minskas efterfrågan på arbetskraft för investeringsändamål, vilket i sin tur är ägnat att dämpa förefintliga tendenser till löneuppdrivning och bromsa den fortgående ökningen i efterfrågan på konsumtionsvaror. Sådana ur stabiliseringssynpunkt gynnsamma verkningar av en investeringsbegränsning måste emellertid noga vägas mot de risker och olägen-

heter, som en dylik politik på något längre sikt kan medföra genom att hämma produktions- och produktivitetsutvecklingen inom näringslivet

Efter en närmare diskussion av vissa ur produktivitets- och utrikeshandelssynpunkt betydelsefulla investeringar framhålles sammanfattningsvis att det inom svensk industri alltjämt förelåge en mångfald samhällsviktiga investeringsbehov, vilkas tillgodoseende skulle komma att medföra bl. a. ökad rationalisering av driften och besparing av arbetskraft samt därmed verka produktivetsfrämjande.

Därefter framhålles att en helt annan fråga vore vilka finansiella möjligheter, som stode företagen till buds för att tillgodose sådana investeringsbehov och därmed efterfråga arbetskraft och material för investeringar. Framförallt vore det två faktorer, som därvid påkallade uppmärksamhet, nämligen dels vinstutvecklingen, och dels likviditeten. I båda hänseendena mötte man en i hög grad splittrad bild.

Härom anföres vidare.

Vad för det första beträffar *industriföretagens vinstutsikter* ha de sakkunniga i sin promemoria utgått ifrån det generella antagandet, att rådande ekonomiska läge karakteriseras av en »obruten och t. o. m. intensifierad vinstkonjunktur». Denna karakteristik ger emellertid icke en allmängiltigt riktig bild av läget. På vissa områden inom exportindustrien, särskilt inom skogsindustrien, föreligga utan tvivel alltjämt mycket goda vinstmöjligheter. Inom andra betydelsefulla exportområden, såsom ifråga om vissa verkstadsprodukter, har emellertid konkurrensen från utlandet — icke minst från Västtyskland — under den senaste tiden gjort sig allt mer kännbar och pressat vinstmarginalerna. Såvitt angår den för hemmamarknaden arbetande industrien, kan man för stora delar av denna ingalunda tala om någon gynnsam vinstkonjunktur. Inom textil- och beklädnadsindustrien samt livsmedelsindustrien håller räntabiliteten tvärtom på att i många fall bli ganska svag.

Vad därefter anginge den andra faktorn, som krävde beaktande vid bedömandet av *industriföretagens investeringsförmåga*, nämligen *likviditetsutvecklingen*, framhålles i det av industriförbundet m. fl. åberopade yttrandet att en verkställd undersökning utvisade att likviditeten inom hela industrien från april 1950 till april 1951 genomsnittligen försämrats. Emellertid förelåge mycket stora skillnader mellan olika branscher, delbranscher och företag av skiftande storleksordning. Den gynnsammaste utvecklingen inom de olika industrigrenarna visade skogsindustrien. I övrigt vore det endast inom grafisk industri samt jord- och stenindustri, som en förbättring registrerats. Den starkaste procentuella minskningen, nämligen med 28 %, redovisades för textil- och beklädnadsbranschen, alltså en typisk hemmamarknadsindustri. Likviditetsförsämringen inom industrien som helhet hade varit starkast inom företag, sysselsättande 50—200 arbetare, och uppginge inom denna grupp till 15 %.

Fortsättningsvis framhålles att även om större och medelstora företag väl i allmänhet alltjämt hade en tillfredsställande likviditet framstode det dock för stora delar av industrien med hänsyn till likviditetsutvecklingen

såsom nödvändigt att i viss mån begränsa investeringarna. Än starkare skulle denna försiktighet göra sig gällande, om man hade att räkna med en åtstramning på penningmarknaden.

I yttrandet hävdas därefter den meningen, att man icke endast i den offentliga debatten i allmänhet utan även i det remitterade förslaget överbetonat den fara för penningvärdet, som hotade från de industriella investeringarna nu och i framtiden. Det framhålles å andra sidan att det vore obestridligt att den varuefterfrågan, som snabbast kunde påverkas med ekonomiskt-politiska medel, vore efterfrågan på investeringsvaror. Om läget nu krävde ett effektivt inskridande mot efterfrågan, kunde det därför vara befogat, att *temporärt* pröva även åtgärder i syfte att dämpa industriens investeringsbenägenhet, vilka om de tillämpades under längre tid kunde få mycket olyckliga verkningar ej endast för industrien själv utan även för samhällsekonomin i dess helhet.

I det återopade yttrandet anföres därefter följande.

Vi vilja emellertid kraftigt understryka, att detta vårt ställningstagande till frågan om ytterligare investeringsbegränsningar vilar på den bestämda förutsättningen, att åtgärder av denna art ingalunda äro tillfyllest för att åstadkomma samhällsekonomisk balans utan måste ses som ett led i en allmän stabiliseringspolitik, vars syfte jämväl bör vara att begränsa efterfrågan på konsumtionsvaror. Ingenting är ju vunnet, om det tomrum som uppstår vid en investeringsminskning utfylles av en ökad efterfrågan på konsumtionsvaror, någonting som dock med hänsyn till föreliggande efterfrågeöverskott måste befaras, om investeringsbegränsningen vidtages som en isolerad åtgärd. Härtill kommer, att det akuta behovet av investeringar gör det särskilt angeläget att snarast möjligt bereda det nödvändiga underlaget för vidgat investeringsutrymme genom ökat sparande via konsumtionsbegränsning. Hur man skall kunna vinna en sådan konsumtionsbegränsning finnes det icke anledning att gå närmare in på i detta sammanhang. De olika tänkbara medlen torde i huvudsak vara följande: en effektivare konsumtionsbeskattning i någon form, andra åtgärder för att direkt påverka det enskilda och det offentliga sparandet, tillfälligt stopp för vidare utbyggnad av socialpolitiska stödåtgärder samt i första hand en restriktiv penningpolitik, som bl. a. skapar motstånd mot den pågående löneuppdrivningen. En penningpolitisk åtstramning verkar investeringsbegränsande dels till följd av den ökade svårigheten för företagen att finansiera investeringar med kredit och dels — särskilt ifråga om mera långsiktiga investeringar — genom den höjning av investeringskostnaden, som kreditåtstramningen och den därav betingade räntehöjningen medför. Vid en sådan åtstramning, som kompletteras med en lämpligt utformad investeringsavgift, torde emellertid kunna antagas, att räntehöjningen kan göras mera begränsad än eljest skulle bli nödvändigt.

Det tillägges, att om förtroende icke kunde vinnas inom företagarvärlden för statsmakternas vilja och förmåga att tillgripa effektiva åtgärder på det penningpolitiska området, skapades icke heller den psykologiska bakgrund för återhållsamhet i investeringshänseende, som vore en oundgänglig förutsättning för den föreslagna avgiftens investeringsbegränsande effekt.

I yttrandet framhålles därefter, att en annan oeftergivlig förutsättning för att investeringsavgiften skulle få den åsyftade effekten självfallet vore,

att åt investeringsavgiften gaves en sådan utformning att densamma i enlighet med sitt syfte komme att i viss mån verka såsom en räntehöjning. Räntans investeringsbegränsande verkan sammanhänge bl. a. därmed, att den som avstode från en tilltänkt investering därvid räknade med att räntan måhända snart nog komme att sjunka, så att kalkylen för investeringen längre fram bleve mera gynnsam. Skulle en liknande effekt kunna förväntas av investeringsavgiften, vore det därför nödvändigt att denna uttryckligen angäves skola uttagas endast för investeringar, som komme att verkställas under den närmaste framtiden, förslagsvis ett eller allra högst två år efter bestämmelsernas antagande.

Det tillägges att oeftergivliga förutsättningar för att det föreliggande förslaget skulle läggas till grund för lagstiftning syntes sålunda vara, att avgiften komme att ingå såsom ett led i en mera restriktiv penningpolitik, som klart syftade till en åstramning på penningmarknaden, samt att avgiften uttryckligen förklarades skola upphöra senast vid utgången av år 1953.

Beträffande avvägningen av procentsatsen framhålles i ifrågavarande yttrande bl. a. att avgiften icke behövde uppgå till så hög procentsats som 10 för att eliminera sådana investeringar, som kunde inhiberas eller tillfälligt uppskjutas, detta givetvis under förutsättning att man icke genom underlåtenhet att uttryckligen begränsa anordningens giltighet till kort tid avhände sig möjligheten att över huvud taget vinna den avsedda effekten. Sattes avgiften så högt som 10 procent, finge avgiften en onödigt stor prisdrivande verkan på de investeringar, som måste komma till stånd, och kunde befaras därigenom komma att motverka sitt syfte. Om avgiften fastställdes att utgå efter samma procentsats under hela den tidrymd av två år, som anordningen högst syntes böra gälla, borde den av anförda skäl icke överstiga 6 procent. Åtskilliga fördelar komme emellertid att vinnas, om fallande procentsatser tillämpades under giltighetstiden och procentsatsen skulle då möjligen kunna sättas så högt som till 8 procent under det första året, 1952, för att under 1953 gå ned till 4 procent och därefter upphöra.

Västergötlands och Norra Hallands handelskammare riktar vissa erinringar mot de sakkunnigas ekonomiska motivering till de föreslagna åtgärderna men framhåller därefter att det icke kunde undgås att en stabilisering av penningvärdet under alla förhållanden framstode såsom vårt lands för närvarande viktigaste allmänekonomiska fråga. I denna situation komme handelskammaren vid sitt övervägande till den slutsatsen, att andra hänsyn finge sättas åsido för genomförande av en åtgärd, som kunde innebära ett led i en kedja av åtgärder till en förbättring. Trots de tungt vägande motskälen hade handelskammaren därför kommit till den uppfattningen, att förslaget icke borde avstyrkas. Med denna uppfattning förknippades emellertid förutsättningen att investeringsavgiften bleve rätt avpassad och lämpligt detaljutformad.

Därefter framhålles att alldeles särskild vikt vore att fästa vid att avgiftens tillfälliga karaktär från början klarlades i lagen. Det finge icke förbises

att det vore fråga om en avgift, som skulle verka investeringshinder och därmed bidra till en stabilisering av penningvärdet. Vad man ville vinna vore således egentligen ett uppskjutande av andra investeringar än strängt nödvändiga. Ur deras synpunkt, som skulle erlägga avgiften, framstode då såsom önskvärdt, för att inte säga nödvändigt, att veta huru långt uppskov det vore fråga om, så att man kunde rätta sina åtgärder därefter. I annat fall miste avgiften sin avsedda effekt och finge huvudsakligen samma verkan som en extra skatt. För att betona avgiftens tillfälliga karaktär borde giltighetstiden begränsas till ett eller högst två år. I anslutning härtill uttalar handelskammaren den meningen att avgiften, om den gjordes tvåårig, borde bestämmas till 10 procent å första och 5 procent å andra året.

Handelskammaren i Gävle framhåller i sitt yttrande bl. a. att handelskammaren icke kunde förbise att den föreslagna investeringsavgiften komme att drabba olika företagarkategorier ojämnt. Tydligt vore att för lönsamma självfinansierande företag investeringsavgiften knappast komme att lägga hinder i vägen för erforderliga nybyggnader, nyanskaffningar och rationaliseringsåtgärder. Däremot drabbade avgiften mera kännbart sådana företag, vilkas likviditet undergått påfrestningar och som utan bankhjälp vore urståndsatta att vidtaga behöfliga utvidgningar eller förbättringar. Om kreditåstramningar i större utsträckning insattes vid sidan av investeringsavgiften, följde därav accentuerade svårigheter att tillgodose rationaliserings- och utvidgningsbehov, vilka måhända vore oundgängliga för att bereda dessa företag bättre möjligheter i konkurrensen.

Handelskammaren anför vidare, att ehuru avsikten med förslaget uppgåves vara att stabilisera penningvärdet, handelskammaren icke vore främmande för den meningen att bakom det uppgivna syftet med investeringsavgiften även låge ett väsentligt fiskaliskt intresse. Om så vore fallet, måste handelskammaren anmärka, att sällan ett så olämpligt objekt valts för att tillföra staten ökade inkomster som förevarande. Handelskammaren tillägger att om den än med vissa reservationer tillstyrkte förslaget, byggde denna tillstyrkan sålunda därpå att avgiften utgjorde en som erforderlig betraktad nödfallsåtgärd i ett iråkat krisläge och att avgiften under inga omständigheter finge bli ett hjälpmedel att ytterligare överbalansera budgeten.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare anför att i nuvarande konjunkturer vore det nödvändigt att olika åtgärder vidtoges för att bromsa upp pågående inflation. En investeringsavgift som en av åtgärderna med detta syfte kunde vara motiverad. En grundläggande förutsättning för att det skulle vara möjligt att stoppa inflationen vore dock enligt handelskammarens bestämda uppfattning att en restriktiv kreditpolitik fördes i sådan riktning att riksbanken icke exempelvis genom obligationsköp hölle penningmarknaden lätt. Utan en sådan politik vore det föga troligt att den föreslagna investeringsavgiften skulle kunna få avsedd inflationshämmande verkan. Handelskammaren tillägger att i den mån en investeringsavgift komme att fylla sin uppgift som investeringsbegränsande faktor, komme

den samtidigt att innebära en uppbromsning av pågående rationaliseringsåtgärder. Skadeverkningarna härav bleve större ju längre avgiften utginge. Investeringsavgiften borde göras tidsbegränsad och dess giltighetstid bestämmas till ett år.

Svenska sparbanksföreningen framhåller, att den föreslagna investeringsavgiften syntes innebära en avsevärd skärpning av investeringsbeskattningen i jämförelse med vad som gällde för år 1951. Huruvida en sådan skärpning vore nödvändig för att nå det uppställda målet kunde ifrågasättas. Sådant syftet med avgiften angivits i promemorian kunde det också med fog ifrågasättas, om i vederbörlig ordning tillståndsprövade investeringar borde beläggas med avgift. I denna del av förslaget syntes oredovisade fiskaliska syften ha trätt i förgrunden.

Föreningen tillägger att rent principiellt borde erkännas att en fördyring av investeringarna uppenbarligen vore ägnad att verka återhållande på investeringsverksamheten. Om denna fördyring gäves formen av en investeringsavgift, vore det emellertid viktigt att avgiften finge en tillfällig natur och att detta bleve otvetydigt klart både i sak och i form. Eljest överginge avgiften snabbt nog till att betraktas såsom en »normal» utgift utan annan återhållande verkan än vilken som helst annan fördyring av investeringarna; med andra ord den uppskjutande effekten ginge lätt förlorad.

Sparbanksföreningen framhåller i detta sammanhang det enligt föreningens uppfattning olyckliga i att investeringsverksamheten på ett generaliserande sätt i debatten kommit att framträda såsom den där orsakade inflation och bristande ekonomisk balans. Om denna verksamhet än kunde verka inflationsdrivande, borde likväl nödvändiga och nyttiga investeringar mera allmänt betraktas såsom ett förstahandsintresse för vårt folk, ett förstahandsintresse av sådan valör att den höjning av levnadsstandarden, som toge sig uttryck i omedelbart ökad så att säga daglig konsumtion, borde stå tillbaka för detta intresse. Det myckna talet om investeringarnas fördärvbringande verkningar vore iaktiskt ägnat att förvilla begreppen. I detta sammanhang borde uppmärksammas att en ganska allmängiltig investeringsavgift, som träffade till och med reparationer, vore ägnad att avtrubba känslan för att det vore angeläget både från enskilda och allmänna synpunkter att hålla redan gjorda investeringar i gott stånd.

Sammanfattningsvis anför föreningen, att om den än hyste den uppfattningen att mera generellt verkande åtgärder vore att föredraga, och föreningen kände en viss tveksamhet om verkningarna av den föreslagna investeringsavgiften, ville föreningen likväl — i betraktande av att det vore viktigt att söka skydda penningvärdet — icke avstyrka att förslaget genomfördes såsom *en tillfällig anordning för kort tid*, under förutsättning att den komme att utgöra ett led i en verksam antiinflationspolitik.

Kooperativa förbundet uttalar — under framhållande av att investeringsavgiftens verkan bleve i stort sett densamma som en räntehöjning, d. v. s. avgifterna träffade generellt alla investeringar på de områden som över huvud berördes av avgiftsbeläggningen — sin principiella anslutning till den

form för investeringsbegränsning, som förslaget till investeringsavgift innefattade.

Landsorganisationen i Sverige framhåller som sin mening, att det uppenbarligen varit ett otillfredsställande förhållande att de investeringsbegränsningar, som föranletts av behovet att dämpa det allmänna inflationstrycket, hittills väsentligen drabbat investeringar i nybyggnader, bl. a. för bostadsändamål, vägar, skolor o. s. v., medan däremot övriga investeringar undgått den stränga angelägenhetsprövning, som i dessa fall måst tillämpas. Det skulle därför medverka till en bättre balans i investeringsverksamhetens inriktning på olika områden om ett incitament till en strängare angelägenhetsprövning på här föreslaget sätt skapades hos de enskilda företagen även beträffande de investeringar, som icke lämpligen kunde underkastas administrativ prövning. Förväntningarna beträffande investeringars framtida räntabilitet vore för närvarande av allt att döma fortfarande mycket höga trots den fördyring som nyligen inträtt. Det måste därför vara riktigt att såsom de sakkunniga föreslagit minska denna räntabilitet genom en avgift, vilken kunde väntas föranleda ett avstående från de minst räntabla investeringarna. Tveksamhet kunde endast hysas om huruvida den avsedda effekten blivit tillräckligt stark och omfattande.

Därefter anföres följande.

Sålunda är det tydligt att det föreliggande förslaget till arten om också icke till graden, lider av samma ofullkomlighet som den administrativa investeringsbegränsningen, nämligen att en mängd småinvesteringar går fria på grund av anordningen med ett skattefritt minimum på 10 000 kronor. Detta innebär att en mycket stor del av investeringarna i jord- och skogsbruk, handels- och åkeriföretag m. m. går fria, därför att de faller under nämnda avdragsgräns. Denna medför också, att den procentuella totalbelastningen även på investeringar på upp till 20 à 25 000 kronor blir tämligen obetydlig i förhållande till skattens mera generella effekt. Sin största verkan får skatten inom industrien, d. v. s. på det område av näringslivet, där redan byggnadsregleringen torde ha haft den starkaste relativa åtstramningseffekten, men även här kommer en icke alldeles obetydlig del att gå fri. Det måste anses betänkligt att på detta sätt artificiellt befrämja en tendens till särskild expansion i småföretagen. — Med hänsyn till vad som här påpekats bör det därför enligt landsorganisationens mening övervägas om icke skattefrihetsgränsen, trots den utökning av taxeringsmyndigheternas arbete, som därigenom framkallas, skulle kunna avsevärt sänkas, exempelvis till hälften eller om möjligt ännu lägre. Vad som här sagts innebär även att varje tanke på undantagande av viss eller vissa näringsgrenar från denna beskattning måste avvisas. Eventuella dispenser måste på ett restriktivt sätt inskränkas till specialfall, där av beredskapsskäl särskild uppmuntran av viss investering är önskvärd.

Landsorganisationen framhåller att även med tanke på de områden — de större och medelstora företagen framför allt inom industrien och transportväsendet — där det föreliggande förslaget skulle komma att verka med full effekt, kunde ifrågasättas om denna effekt bleve av en sådan styrka som i dagens läge borde eftersträvas, särskilt som närmare halva den åsyftade fördyringen eliminerades genom regeln om avdragsrätt för investeringsavgiften

vid taxeringen till inkomstskatt. De betänkligheter som skenbart kunde hysas mot att »hindra rationaliseringsverksamheten» genom att lägga en mera kännbar broms på investeringarna kunde i detta sammanhang icke tillmätas betydelse. Vad det gällde vore att åstadkomma en sådan minskning av trängseln på investeringsområdet, d. v. s. minska efterfrågan på material och arbetskraft i förhållande till den givna tillgången, och förkorta leveranstiderna, så att de verkligt värdefulla investeringarna kunde komma fram snabbare. Med hänsyn till den redan pågående investeringsverksamhetens intensitet, mängden av redan utlagda beställningar, storleken av verkstadsindustriens orderstock samt bristen på arbetskraft inom byggnadsindustrien, syntes det icke föreligga någon anledning att räkna med att ens en dubbelt så hög investeringskatt för 1952 skulle åstadkomma någon verklig minskning av den totala investeringsverksamheten eller av sysselsättningen på detta område under nämnda år. Vad som kunde åstadkommas vore endast en bättre jämvikt mellan investeringsviljan och de faktiskt föreliggande investeringsmöjligheterna, varigenom de fördyrande och försenande störningar, som jämviktsbristen framkallat, möjligen skulle kunna avskaffas.

Därefter anföres följande.

I själva verket måste det anses vara synnerligen viktigt att från början fastställa en så hög investeringsavgift, att man icke inom näringslivet skall kunna hysa några farhågor för att statsmakterna längre fram, då den begränsade effekten av den första skattesatsen blivit tydlig, skall komma att höja densamma. En alltför låg avgift kan alltså få rakt motsatt effekt mot den avsedda, nämligen att framkalla en spekulation i ytterligare höjning längre fram, sedan nu staten slagit in på denna skattemetod. En sådan spekulation i fortsatt höjning av investeringsbeskattningen skulle framkalla en strävan att påskynda i stället för att bromsa investeringsverksamheten under 1952. Det synes därför nödvändigt att från början göra skattesatsen så hög att eventuell spekulation i stället får motsatt inriktning, nämligen på en förväntan om nedsättning längre fram, även om — med hänsyn till de stora krav fullsysselsättningen ställer på den ekonomiska konjunkturers behärskande med finanspolitiska medel — någon direkt utfästelse om en sådan nedsättning eller slopande av avgiften icke bör göras.

Det framhålles vidare i yttrandet, att risken att genom en investeringsavgift av ändamålsenlig höjd åstadkomma prisstegringar, som icke på annat sätt skulle framkallas, syntes obetydlig eller obefintlig. Man kunde givetvis icke bortse från skattens effekt att medverka till en koncentration av investeringsverksamheten till de mest givande objekten och att främja det snabbare färdigställandet av åtskilliga nu försenade investeringar med produktionsförbilligande innebörd. Men även om man enbart betraktade kostnadsstegringseffektens brutto, utan hänsyn till nämnda prisetförbilligande effekt, syntes den bli synnerligen begränsad. Ätminstone gällde detta på kort sikt, vilket vore av största betydelse, eftersom de förbilligande resultaten finge väntas framkomma med en viss eftersläpning. Utredningsmännen hade beräknat en total skatteavkastning för 1952 på maximum 150 milj. kr. Även vid full effekt skulle den tydligen komma att bli av en storleksordning, som underskred en procent av den totala nationalprodukten. Den

omedelbara effekten på levnadskostnaderna måste emellertid bli betydligt mindre. Det gällde här en kostnad, som i allmänhet låge långt ifrån konsumtionen i produktionskedjan, så att verkan på konsumtionsvarupriserna över huvud taget kunde väntas framkomma endast med avsevärd eftersläpning. Den del av levnadskostnaderna, som betingades av importvarupriserna, påverkades inte alls, medan i stället en betydande del av avgiften komme att drabba dels exporten, dels varor, vilkas priser inom landet betingades av exportprisnivån och därför för dagen och sannolikt under nu överskådlig framtid icke bestämdes av de inländska produktionskostnaderna. Då det här i utpräglad grad gällde en skatt, som vore direkt avsedd att minska räntabiliteten hos ifrågakommande investeringar, d. v. s. minska vinstmarginalerna hos företag som frivilligt verkställde dem, förutsatte landsorganisationen dessutom att den icke heller på de områden priskontrollen behärskade finge övervältras på konsumentpriserna. De områden där investeringsavgiften skulle kunna få någon märkbar effekt syntes därför vara synnerligen begränsade och inskränka även den teoretiska levnadskostnadshöjningen till obetydligheter även om avgiftens storlek skulle avsevärt ökas.

I det av *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* avgivna yttrandet framhålles, att TCO under försommaren 1951 framlade vissa synpunkter på den ekonomiska politiken. Därvid framhölls särskilt, att en begränsning av investeringsverksamheten vore nödvändig. Tillika rekommenderades mera generellt verkande medel än de som hittills hade kommit till användning. Sålunda syntes böra ifrågakomma en åtstramad kreditpolitik, varigenom kreditvolymen hölles nere, vilket skulle förutsätta — om tillräcklig effekt i investeringsbegränsande syfte skulle ernås enbart på denna väg — att en väsentlig höjning av räntenivån skulle komma att ske. Även mindre djupgående kreditåtstramande åtgärder i samband med en endast mindre räntehöjning kunde emellertid vara av betydelse som komplement till andra kraftigt verkande investeringsbegränsande medel. En allmän investeringsbeskattning för nedbringande av sådana investeringar, som icke kunde kontrolleras genom den nuvarande byggnadsregleringen, syntes böra övervägas. Det av de sakkunniga framlagda förslaget om investeringsavgift syntes ligga i linje med de av TCO framförda synpunkterna. TCO ville i detta sammanhang erinra om sitt yttrande i anledning av en av bankinspektören K. Wulff inom finansdepartementet utarbetad promemoria rörande lag om rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags utlåning. TCO hade i detta sammanhang framhållit, att förslagets genomförande syntes komma att innebära en i princip rörlig räntenivå, vilket TCO icke uppfattade såsom någon nackdel. Därest en investeringsbeskattning av verkligt investeringsbegränsande slag infördes, borde emellertid höjningen av räntenivån bli av ringa storlek. Det föreliggande förslaget syntes enligt TCO:s uppfattning vara utformat på ett sådant sätt att effekten av dess genomförande syntes bli ett återhållande moment i investeringsverksamheten. Mot denna bakgrund och då TCO i stort sett funne förslaget vara väl utformat ville TCO för sin del tillstyrka förslagets genomförande.

I det av *Sveriges grossistförbund* avgivna yttrandet framhålles att den föreslagna investeringsavgiften givetvis komme att verka hämmande på sådana investeringar, som måste anses vara synnerligen önskvärda och samhällsgagneliga. I den mån dylika investeringar nödvändigtvis måste verkställas, komme investeringsavgiften att verka kostnadsfördyrande och därigenom inflationsdrivande. Verkan av avgiften kunde sålunda komma att bli den rakt motsatta mot den åsyftade. Härefter anföres följande.

För grosshandeln är denna fråga av den allra största betydelse. För att kunna hålla nere och om möjligt ytterligare minska sina kostnader för lagring och distribution av varor är det av vikt för grosshandelsföretagen att nyanskaffa eller modernisera lagerlokaler — och därtill hörande anordningar — ävensom att ny- och ersättningsanskaffa för rörelsen erforderliga transportmedel. I 1950 års långtidsutredning har särskilt framhållits behovet av nyinvesteringar inom grosshandeln, som i stor utsträckning arbetar i gamla otidsenliga lokaler. »En övergång till nya lokaler» — säger utredningen — »och en modern organisation skulle kunna medföra relativt sett ganska betydande arbetskraftsbesparingar. Det förefaller därför knappast samhälls-ekonomiskt motiverat att hålla nere investeringsvolymen inom grosshandeln.» Införandet av en avgift på investeringar av denna natur skulle komma att verka i motsatt riktning mot vad långtidsutredningen förordat. Härtill må även fogas, att en fördyring av sådana investeringar kommer icke blott att allvarligt hämma den nödvändiga rationaliseringen av handeln utan helt naturligt även återverka på varupriserna i stigande riktning.

Grossistförbundet tillägger därefter att ur en annan synpunkt och såsom ett skäl mot en investeringsavgift talade även att näringsföretagen icke borde bibringas den känslan, att statsmakterna med en avgift av nu föreslagna natur eftersträfvade att nå ett annat syfte än det angivna, nämligen att belasta näringsföretagen med en extra beskattning. Såsom förslaget utformats hade näringsföretagen svårt att värja sig mot den tanken, att ett fiskaliskt syfte låge bakom den tilltänkta lagstiftningen.

Under återopande av det nu återgivna förklarar grossistförbundet sig ej kunna tillstyrka det föreliggande förslaget. Förbundet tillägger, att skulle emellertid statsmakterna av allmänekonomiska skäl finna det nödvändigt att genomföra förslaget, så ville förbundet bestämt påyrka att bestämmelserna finge en varaktighetstid av högst två år och att avgiften avsevärt minskades och i varje fall ej sattes högre än till 6 procent.

I det av *Sveriges köpmannaförbund* avgivna yttrandet anföres inledningsvis, att rent principiellt kunde förbundet icke dela den uppfattningen att en investeringsavgift, som ju förutsatte att systemet med regleringar och statliga ingripanden på olika områden bibehölles och utbyggdes, skulle kunna ersätta en allmän räntehöjning. De ingripanden som skett eller planerats i form av investeringsskatt, investeringsavgift och s. k. punktskatter av olika slag hade endast bidragit till att öka den allmänna känslan av osäkerhet inom näringslivet. Det borde framhållas, att de kraftiga prisrörelser uppåt och nedåt för olika varor, t. ex. för ull och bomull, som ägt rum under det senaste året åtminstone för handeln innebure en kraftig maning till återhållsamhet, särskilt som ett visst köpmotstånd börjat förmärkas

inom många branscher. Ur dessa synpunkter ville förbundet ifrågasätta, om den föreslagna lagstiftningen om investeringsavgift över huvud taget vore nödvändig och i vart fall om den icke borde uppskjutas till vårriksdagen 1952 i avvaktan på utvecklingen. Förbundet ville även framhålla angelägenheten av att den föreslagna lagstiftningen, om den nu oundgängligen ansåges böra genomföras, uttryckligen borde begränsas att avse endast år 1952 och att den fortsatta giltigheten nästföljande år då finge prövas i vederbörlig ordning.

I det av *Smålands och Blekinge handelskammare* avgivna yttrandet anföres, att den rätt omfattande investeringsverksamhet, som ägt rum under de senaste åren, ingalunda torde vara orsaken till vårt nuvarande ekonomiska läge med dess fortgående försämring av penningvärdet, utan fastmer en följd av detsamma. Så länge ett någorlunda stabilt penningvärde ej kunde upprätthållas, bleve den naturliga följderna att investeringsverksamheten finge en större omfattning än under tider med ett fastare penningvärde. Om inflationen begränsades eller stoppades, komme säkerligen en reducering att ske av den forcerade investeringsverksamhet, som pågått under senare år. Det vore däremot föga troligt, att en begränsning av investeringsverksamheten i och för sig skulle leda till någon märkbar stabilisering av penningvärdet. Handelskammaren ställde sig därför tveksam till hållbarheten i den ekonomiska motivering som framlagts av de sakkunniga.

Handelskammaren anför vidare, att om investeringar belades med en 10-procentig avgift, föreläge risk för att den därigenom uppkomna kostnadsökningen i åtskilliga fall komme att övervältras på i sista hand konsumenterna. I kostnadskalkyler och dylikt måste företagarna givetvis inkludera alla kostnader, som vore hänförliga till framställningen av företagets produkter. Om därför kostnaden för alla investeringar i byggnader, maskiner, inventarier och dylikt genom införande av investeringsavgift ökades med 10 procent, komme detta otvivelaktigt att i icke oväsentlig omfattning öva inverkan på de slutliga varupriserna. Lagstiftningen komme i sådant fall att verka inflationsdrivande och leda till motsatt effekt mot vad utredningsmännen åsyftat.

Även *Skånes handelskammare*, som förklarar sig icke kunna biträda de sakkunnigas förslag, uttalar tvivel beträffande de föreslagna beskattningsåtgärdernas värde som ett led i inflationspolitiken och framhåller i anslutning därtill att handelskammaren kommit till allt djupare insikt om att tyngdpunkten inom den inflationsbekämpande politiken måste ligga på ett annat område, nämligen det penningpolitiska. Penningvärdet kunde över huvud taget icke skyddas annat än genom en restriktiv penningpolitik. En nödvändig förutsättning för att den ständigt uppåtgående prislönespiralen skulle kunna hejdas vore att en dylik politik genomfördes och förenades med en sund statlig finanspolitik.

Därefter anföres följande.

Av avgörande betydelse måste alltså i förevarande läge bli riksbankens åtgöranden. För den händelse riksbanken underlåter att på erforderligt sätt

sörja för att den monetära expansionen på kreditmarknaden hålles tillbaka, kommer enligt handelskammarens mening statsmakternas inflationsbekämpande politik i övrigt att bli mer eller mindre förfelad. Det är att märka, att inflationsriskerna numera i mycket högre grad än för ett år sedan torde häröra från inre faktorer; i fråga om investeringarna torde dock en viss avmattning ha gjort sig gällande; de stegrade kostnaderna ha här i sin mån verkat hämmande. Inflationsimpulserna utifrån synas — med vissa undantag — för dagen framträda med något mindre styrka.

Sedan handelskammaren erinrat bl. a. om att en fortsatt ökad standardstegring vore beroende av en fortsatt rationalisering, mekanisering och modernisering av produktions- och distributionsapparaten, framhålles att de föreslagna särskilda beskattningsåtgärderna med syfte att lägga en hämsko på investeringssträvandena ingåve betänkligheter. Det tillägges att anledning även funnes att uppmärksamma att om en dylik skattelagstiftning upprätthölles i Sverige, det vore för företag med internationell verksamhet fördelaktigare att verkställa erforderliga investeringar i utlandet än här hemma.

Därefter anföres följande.

Handelskammaren vill i detta sammanhang erinra om att långtidsutredningen i dess nyligen avgivna betänkande med skärpa konstaterat att under efterkrigsåren genom olika regleringar vissa investeringsbehov ha kommit att eftersättas mer än andra, varigenom spänningar uppstått mellan olika investeringsområden. Bland de uppdämda investeringsbehoven nämnas handeln och transportväsendet. Följden anges ha blivit en produktivitetssänkande snedvridning av produktionsapparaten och en tendens till långsammare ekonomisk framstegstakt på längre sikt. Såsom ett exempel från transportområdet på hur investeringsavgiften i praktiken kan komma att verka vill handelskammaren hänvisa till det aktuella läget för den mindre skeppsfart, vilken bedrivs med motorseglare och mindre fartyg. Av olika orsaker har det tillgängliga tonnage på detta område det senaste årtiondet nedgått med en tredjedel; medelåldern på fartygen är hög, varför tonnage länge varit i behov av förnyelse. På grund av beläggningen på de mindre skeppsvarven, bl. a. för beställningar av fiskefartyg enligt svensk-ryska kreditavtalet, har denna förnyelse hittills icke kunnat komma till stånd. Under innevarande år har detta lett till en akut brist på tonnage, vilken drivit frakterna starkt i höjden. Det är fara värt, att denna brist kommer att bli ännu mera markerad under nästkommande år med ty åtföljande fortsatt stegring av frakterna. Behovet av förnyelse av tonnage har i detta läge blivit alltmera trängande och nybeställningar måste nu komma till stånd ev. på utländska varv. Genom investeringsavgiften skulle emellertid kostnaderna för denna nyanskaffning komma att icke obetydligt ökas; för ett fartyg med en anskaffningskostnad av ca 400 000 kronor skulle investeringsavgiften bli ej mindre än ev. närmare 40 000 kronor, vilket belopp jämväl måste förräntas och amorteras av fraktinkomsterna. Att i detta fall avgiften måste i viss utsträckning komma att förhindra även ur samhällets synpunkt angelägna investeringar finner handelskammaren högst sannolikt.

Handelskammaren tillägger, att den vore väl medveten om att det föreläge ett avvägningsproblem såväl mellan investeringarna för olika ändamål inbördes som mellan investeringar och omedelbar konsumtion. En förutsättning för ekonomisk balans vore att även konsumtionen förhindrades att

expandera utöver de tillgängliga resurserna. I förevarande läge måste återhållsamhet iakttagas jämväl på konsumtionsidan. I den mån konsumtionen tenderade att rubba den ekonomiska balansen, syntes särskilda åtgärder häremot också böra övervägas som ett led i den ekonomiska politiken.

I det av *Östergötlands och Södermanlands handelskammare* avgivna yttrandet framhålles, att ett genomförande av de sakkunnigas förslag om införande av en investeringsavgift innebure att det tekniska framåtskridandet inom industrien antingen förhindrades eller fördröjades. Båda resultaten vore lika litet önskvärda, sedda ur synpunkten av det framtida konkurrensläget gentemot utländska tillverkare. Antingen åstadkommes en under flera år bestående höjning av tillverkningskostnaderna genom de ökade investeringskostnaderna eller ock förhindrades en rationaliseringsåtgärd, som skulle fört anläggningen i fråga till jämställdhet med motsvarande utländska industrier beträffande rationaliseringsgraden. Investeringsavgiften utgjorde därför — särskilt om statsbudgetsituationen skulle omöjliggöra ett snabbt avskaffande av avgiften — ett hinder för framstegstakten inom industrien m. fl. näringar, och handelskammaren såge sig därför nödsakad att avstyrka det föreliggande författningsförslaget. Handelskammaren tillägger, att om den överrörlighet, som för närvarande utmärkte arbetskraftsläget, kunde minskas, skulle åtskilliga investeringar i rationaliseringssyfte säkerligen bli onödiga och ett förbättrat produktionsresultat komma till stånd. Detta syntes vara mera angeläget än att genom ytterligare pålagor försvåra produktionen.

I det av *Sveriges Redareförening* avgivna yttrandet framhålles inledningsvis, att i den offentliga debatten om vårt lands ekonomiska politik hade understrukits angelägenheten av att de svenska näringsföretagen i möjligaste mån medverkade till en ökning av produktionen, särskilt av exportvaror. Med nu rådande brist på arbetskraft vore det av vikt, att företagen i ökad omfattning ersatte mänsklig arbetskraft med maskinell sådan, vilket icke kunde ske utan investeringar. Det vore även angeläget att nyanskaffa sådana anläggningar, som möjliggjorde en ökad produktion.

Därefter framhålles att ett uppskjutande av investeringar med svag eller osäker räntabilitet kunde vara nog så vanskligt. Vissa maskiner exempelvis kunde vara mindre räntabla men likväl utgöra betydelsefulla länkar i produktionskedjan. Om dylika maskiner ej nyanskaffades eller ersattes, kunde detta medverka till ett försämrat resultat av produktionen. Varje åtgärd, som vidtoges i syfte att förhindra eller försvåra förbättringen och nyanvändningen måste verka hämmande på företagets möjligheter till produktionsökning. En avgift av den natur, som nu ifrågasatts av de sakkunniga, komme helt naturligt att fördröja nyanskaffningar och i sin tur medverka till en ökning av priset å de producerade varorna. Enligt föreningens mening komme införandet av en investeringsavgift att verka i motsatt riktning mot de strävanden, som eljest gjorde sig gällande i fråga om produktionens utveckling. Vidtagandet av en sådan åtgärd kunde också komma att försvåra möjligheterna för svenska företag att konkurrera med sådana ut-

ländska företag, som icke drabbades av en liknande merutgift för sin rörelse. Föreningen kunde ej heller finna det vara riktigt, att — för att motverka investeringar med svag eller osäker räntabilitet — önskvärda investeringar skulle fördyras genom att belastas med en investeringsavgift.

Föreningen framhåller, att det vore mot bakgrunden av det nu återgivna, som föreningen för sin del icke kunde finna annat än att vägande skäl talade mot införande av en investeringsavgift. Då de sakkunniga framhållit, att uttagandet av investeringsavgift i stort sett avsåges skola hava samma effekt som en räntehöjning, frågade sig föreningen, varför man skulle vidtaga en åtgärd som den nu föreslagna, vilken kunde bli till allvarligt men för den produktiva verksamheten samt dessutom medförde ökat arbete för myndigheterna och de skattskyldiga, i stället för att gå den vida enklare och mer naturliga vägen, som en ändrad räntepolitik innebure. I den mån detta kunde få ofördelaktiga verkningar på andra områden, borde åtgärder vidtagas, som eliminerade dessa verkningar.

I redareföreningens yttrande framhålles vidare, att en investeringsavgift komme att drabba rederinäringen väsentligt hårdare än andra näringsgrenar, i varje fall om det nu föreliggande förslaget genomfördes i oförändrat skick. Priset å nu beställda fartyg vore mycket högt, c:a tre gånger priset år 1938. Leveranstiderna från varven vore mycket långa. Flertalet svenska varv låge inne med beställningar med leverans år 1956 eller till och med senare. Om investeringsavgift komme att utgå även vid sagda tid, betydde detta en stor merkostnad för rederierna. Risk föreläge för att frakterna vid nämnda tidpunkt kunde ha betydligt nedgått samt företagens vinster starkt reducerats. Mot det sagda kunde invändas, att, då syftet med investeringsavgiften vore att söka motverka nyinvesteringar, rederierna borde underlåta att beställa nya fartyg. Så enkelt låge emellertid icke denna fråga till. De svenska rederierna hade i allt större utsträckning övergått till att bedriva linjetrafik och det vore förenat med stora kostnader att uppbygga en sådan verksamhet. Sagda rederier dreve trafiken i konkurrens eller samsegling med andra nationers fartyg, vilka vore mycket tidsenliga och snabbgående. Men även tramprederierna måste följa med utvecklingen för att kunna stå sig i konkurrensen. Därtill komme, att vår trampflotta vore i behov av förnyelse och utökning för att kunna i tillräcklig omfattning och på ett tillfredsställande sätt tillföra landet nödiga försörjningsartiklar och härifrån transportera våra exportvaror.

Sedan redareföreningen erinrat om att de sakkunniga föreslagit investeringsavgiften till 10 procent, framhålles att en så hög avgift komme att särskilt hårt drabba sådana investeringar, som vore oundgängligt nödvändiga att vidtaga, och komme att medföra en onödigt stor prisfördyring. För rederinäringen vore detta ett mycket betydelsefullt spörsmål. På grund av de nuvarande höga fartygspriserna komme investeringsavgiften, även med beaktande av att densamma skulle vara avdragsgill vid inkomsttaxeringen, att bli mycket betungande. Särskilt gällde detta för de mindre och medelstora företagen. Föreningen funne det därför vara nödvändigt att avgiften

fastställas efter en lägre procentsats än den föreslagna. Föreningen, som även riktat invändningar mot att de föreslagna bestämmelserna skulle gälla tills vidare, framhåller att med hänsyn till syftet med investeringsavgiften borde denna avgift bestämmas för år 1952 till 8 procent och för år 1953 till 4 procent. Därefter borde avgiften upphöra.

Svensk industriförening framhåller som sin mening, att vad man främst syntes vilja komma åt genom de föreslagna åtgärderna vore s. k. onödiga investeringar, exempelvis sådana som i vissa fall kunde rubriceras såsom skatteflykt. En förutsättning för att onödiga investeringar över huvud taget skulle kunna göras vore givetvis god eller rättare sagt övergod tillgång på penningmedel. Föreningen ville understryka att småindustriens utövare långt ifrån att ha god tillgång på penningmedel i stället lede brist därpå och kämpade en oavlätlig kamp mot likviditetssvårigheter. Om de föreslagna åtgärderna genomfördes, ställdes småindustrien inför den absurda situationen att långt ifrån att lämnas någon hjälp vid lösandet av sina kreditproblem så komme statsmakterna i stället att lägga sten på börda. Förslaget innebure även ett betydande hot mot all nyetablering.

Föreningens yttrande utmynnar i ett bestämt avstyrkande av den föreslagna investeringsavgiften. Skulle förslaget likväl genomföras, yrkades den viktiga modifikation i de föreslagna reglerna, att småindustriidkare och nyetablerande företag icke bestraffades för investeringar, som de för sitt fortbestånd tvingades göra. En sådan modifikation kunde enklast genomföras genom en bestämmelse, att investeringsavgift icke skulle utgå för kostnader, som gjordes för startandet av ett företag och för företag med en årsomsättning understigande 750 000 kr.

Lantbruksstyrelsen framhåller, att den begränsning av investeringar, som investeringsavgiften avsåge att mera generellt åstadkomma, främst beträffande investeringar med svag eller osäker räntabilitet, skulle enklare och smidigare kunna vinnas genom en allmän räntejustering. Den utvägen hade emellertid ansetts böra undvikas, enär den ansåges kunna medföra ogynnsamma verkningar på finansierandet av bostadsbyggandet. För näringslivet direkt skadligt bleve investeringsavgiften, om den förhindrade ett normalt underhåll av byggnader och inventarier eller ersättningsanskaffningar betingade av rationalisering av produktionsapparaten. Då det samlade belopp, som avgiften beräknades uppgå till, nämligen 100 å 150 milj. kr. årligen, ej vore större än t. ex. de sista årens årliga ökning av den utelöpande sedelmängden, vore fara för att den prisstabiliserande effekten av investeringsavgiften lätt kunde äventyras genom åtgärder av motverkande natur. Särskilt betänkligt syntes åtgärden vara ur jordbrukets synpunkt. Den alltjämt pågående rationaliseringen av jordbruket komme att fördröjas genom fördyring av moderniseringen av byggnader och maskinutrustning. Med hänsyn till jordbrukets viktiga uppgift ej minst ur beredskapssynpunkt syntes det betänkligt att försena utvecklingen och försvåra ett ändamålsenligt vidmakthållande av anläggningarna. Även startandet av jordbruksföretag komme att avsevärt fördröjas, vilket måste verka menligt för näringsrekryteringen.

Sveriges lantbruksförbund vitsordar, att en stabilisering av penningvärdet finge anses såsom den viktigaste ekonomiska målsättningen för närvarande. Därvidlag syntes det vara lämpligt att använda ett flertal olika åtgärder, däribland sådana som motverkade en alltför stor investeringsverksamhet. Reglerna härom måste emellertid utformas, dels så att största möjliga rättvisa mellan olika förvärvskällor skipades, dels så att normala investeringar icke förhindrades. Det syntes nämligen vara skäl erinra om att den produktionsökning, som under de senaste åren haft en så avgörande betydelse för vårt ekonomiska liv, i mycket obetydlig omfattning berott på ökning av antalet arbetstimmar utan huvudsakligen finge tillskrivas den rationalisering, som icke minst på grund av den stora investeringsverksamheten kunnat äga rum. Med utgångspunkt från nämnda två grundsatser hade förbundet anmärkningar att i vissa avseenden rikta mot den föreslagna lagstiftningen.

Förbundet anför därefter som sin uppfattning att den föreslagna investeringsavgiften syntes bättre än investeringsskatten fylla de krav, som borde uppställas på en investeringshämmande faktor. Medan investeringsskatten främst syftade att hålla tillbaka de investeringar, som finansierades med företagets egna medel, träffade investeringsavgiften jämväl investeringar, som ägde rum med upplånade medel. Därigenom finge den anses bli mera ändamålsenlig än investeringsskatten.

Förbundet anför emellertid därefter följande.

Det huvudsakliga undantaget från investeringsavgiften gäller investering för bostadsbyggnad. Däremot träffas byggnationer i övrigt av investeringsavgift, oavsett om oundgängliga krav på sådan byggnation föreligger eller icke. Investeringsavgiften avses jämväl att utgå å ersättningsanskaffningar och reparationer, beträffande reparationer jämväl å bostadsbyggnader. Till bostadsbyggnad räknas såvitt avser förvärvskällan jordbruksfastighet i nämnda hänseende bostad åt i jordbruksdriften anställd personal. Däremot hänföres bostad för ägaren eller brukaren icke till investeringsavgiftsfria bostäder. Någon anledning att i förevarande hänseende behandla en byggnad, avsedd för jordägare eller brukare av jordbruksfastighet, annorlunda än byggnad, avsedd för bostad åt anställd personal, föreligger icke, då båda slagen av byggnader avse bostäder åt driftspersonal i förvärvskälla. Såväl sociala skäl som rättviseskäl tala därutöver för att jordbrukarnas egna bostäder i förevarande avseende måste likställas med övriga bostäder.

I många sammanhang har påpekats nödvändigheten av att jordbruket och skogsbruket rationaliserar driften och minskar åtgången på arbetskraft samtidigt som produktionen ökar. Det har också påpekats och vitsordats att jordbruket beträffande byggnader i högsta grad framvisar en eftersläpning både beträffande ny-, till- och ombyggnad och reparations- och underhåll än vad som gäller för övriga förvärvskällor. Standarden i jordbruket ifråga om både bostads- och ekonomibygnader är betydligt lägre genomsnittligt än den som andra befolkningsgrupper åtnjuta. Med hänsyn härtill anser sig Lantbruksförbundet böra bestämt avvisa för förvärvskällan jordbruksfastighet varje investeringsavgift i fråga om kostnader för ny-, till- och ombyggnad samt reparation och underhåll, både beträffande bostadsbyggnader, ägarens och de anställdas, och ekonomibygnader.

För vissa andra invändningar, som lantbruksförbundet haft att rikta mot de föreslagna bestämmelserna, skall en redovisning i ett senare sammanhang lämnas.

Riksförbundet Landsbygdens folk framhåller i avgivet yttrande, att alla grupper i samhället syntes numera vara överens om att krafttag erfordrades för att återupprätta och befästa ett stabilt penningvärde. Som ett led i arbetet härför vore investeringsbegränsande åtgärder av särskild betydelse. De inflationsskapande faktorerna inom landet syntes i allra största utsträckning vara att finna inom industrien, som för närvarande arbetade i en onormal överkonjunktur. Expansionen inom denna måste bromsas, så att efterfrågan på de alltför knappa material- och arbetskraftstillgångarna hölles inom det möjligas gränser. Åtskilligt syntes enligt riksförbundets uppfattning vara att vinna, därest man kunde komma fram till en skattelagstiftning, som icke liksom den nuvarande direkt uppmuntrade investeringsverksamheten. Den i olika sammanhang framförda tanken på bruttobeskattnings för industriens vidkommande syntes med det snaraste böra göras till föremål för en undersökning. En lämpligt utformad bruttobeskattnings skulle på ett effektivt sätt verka återhållande på mera tvivelaktiga investeringar.

Därefter anföres följande.

Omedelbart verkande åtgärder krävas emellertid i dagens läge. Det nu framlagda förslaget om en 10 %-ig investeringsavgift på investeringar synes avgjort vara att föredraga framför nu gällande investeringskattebestämmelser. Det synes emellertid angeläget, att avgiften endast kommer att påläggas inom de områden av samhällslivet, där de inflationsskapande faktorerna finnas. Ur denna synpunkt framstår det som mindre påkallat att belägga investeringar inom förvärvskällan jordbruksfastighet med investeringsavgift. Jordbrukets byggnadsbestånd är i trängande behov av förnyelse. Skall jordbrukets rationalisering kunna fortgå och medverka till, att den av statsmakterna fastslagna målsättningen, att jordbruksbefolkningen skall uppnå likställighet med övriga grupper, inom rimlig tid skall kunna förverkligas, synas några nya hinder icke få uppställas. Den under senare år fortskridande fördyringen av byggnadsverksamheten inom jordbruket synes vara tillräckligt avskräckande för att — bortsett från rena undantagsfall — effektivt hindra alla icke absolut erforderliga investeringar i byggnader.

Därefter anföres, att icke heller för förslaget i vad det avsåge uttagande av investeringsavgift vid investeringar i maskiner och andra för jordbruksdriften avsedda döda inventarier med en beräknad varaktighetstid av mer än tre år syntes tillräckliga skäl föreligga. Den investering, som ägde rum i jordbrukets maskinpark och inventariebestånd, hade i alldeles övervägande grad sin grund i den fortgående arbetskraftsminskningen och syftade till rationalisering och förbilligande av produktionen. Om i något fall mindre nödvändiga investeringar kunde påvisas, vore dessa under alla omständigheter av så ringa betydelse, att de icke borde få inverka på bedömandet av frågan om investeringsavgiftens utvidgning till detta område. Visserligen inträdde avgiftsplikten först vid investeringar utöver 10 000 kronor. Därigenom hade man väl förmodligen ansett, att större delen av det mindre jordbruket skulle komma att undgå avgiften. Det borde emellertid betonas, att

kostnaderna för jordbruksmaskiner numera voro så höga, att 10 000-kronorsgränsen avsevärt överskredes enbart vid inköp av traktor med redskap. Därest investeringsavgiften ansåges böra gälla även jordbrukets maskiner och inventarier, borde under alla omständigheter gränsen för de avgiftsfria investeringarna avsevärt höjas. Det syntes även ofrånkomligt att alla nyuppsättande jordbrukare helt befriades från erläggande av investeringsavgift.

Slutligen tillägges att riksförbundet ville som sin uppfattning uttala, att effektiviteten av den föreslagna investeringsavgiften avsevärt skulle öka, därest bestämmelserna begränsades att gälla ett år.

3. Departementschefen.

Det ekonomiska läget. I samband med förslag till åtgärder av olika slag på den ekonomiska politikens område har jag vid upprepade tillfällen understrukit vikten av att utvecklingen kontinuerligt följes för att planerna snabbt skola kunna anpassas till de skiftande krav, som varje förskjutning i läget kan medföra. Sedan någon tid tillbaka ha undersökningar pågått inom konjunkturinstitutet rörande de förändringar som den ekonomiska situationen undergått sedan i våras. Resultaten härav, som i dagarna torde komma att publiceras i en rapport från institutet, synas vara av intresse ej endast för förståelsen av det faktiska utvecklingsförloppet under den gångna delen av året utan även för bedömningen av utsikterna för den närmaste framtiden. I det följande skall jag därför med utgångspunkt från de nu nämnda undersökningarna peka på de drag i utvecklingen, vilka äro av särskild betydelse för den ekonomiska politikens utformning i fortsättningen.

Den efter Koreakrigets utbrott våldsamma prisuppgången på råvaror på världsmarknaden nådde kulmen i februari i år. Därefter inträffade ett bakslag, särskilt utpräglat för vissa av de råvaror, vilkas priser stigit starkast, såsom gummi, tenn och ull. Efter detta prisfall har en anmärkningsvärd stabilitet varit rådande under ett halvt års tid, ehuru på en nivå icke oväsentligt högre än den från vilken prisuppgången begynte. Den senaste månaden ha tendenser framträtt till en ny stegring. Denna har dock huvudsakligen varit begränsad till bomull, ull, hudar och vissa metaller. Det synes ännu vara för tidigt att bedöma, i vilken utsträckning den kan komma att fortsätta.

Bakom prisuppgången låg från början en strävan från såväl stater som enskilda att genom köp av viktiga råvaror trygga sin försörjning inför riskerna att bli utsatta för avbrott i tillförseln med åtföljande knapphet eller brist. Förväntan om stegrade priser har även gjort sig gällande. Däremot torde den löpande förbrukningen ävensom produktionen av flertalet råvaror icke ha undergått större förändringar.

Prisstegringen har utlöst motåtgärder såväl på det nationella som det internationella planet. Den omsvängning som inträffade under de första månaderna innevarande år torde sålunda till betydande del vara förorsakad dels av en omläggning av Förenta staternas inköpspolitik, dels av införandet av en allmän priskontroll i Förenta staterna.

Vad beträffar åtgärder på det internationella planet vill jag i detta sammanhang rikta uppmärksamheten på det arbete, som utföres av den internationella råvarukonferensen i Washington och i vilket även vårt land deltagar. Detta samarbete har hittills lett fram till internationella allokeringar för volfram, molybden, svavel, kobolt, nickel, koppar och zink. Särskilt den begränsade tilldelningen av svavel synes ägnad att inge allvarliga bekymmer för möjligheten att tillgodose det svenska försörjningsbehovet. Jag vill vidare nämna att koppar i anledning av ett av OEEC fattat beslut att förbjuda användningen av sådan metall vid vissa tillverkningar lagts under beslag i Sverige från och med den 30 september 1951. Avsikten härmed är att i överensstämmelse med internationella överenskommelser på området hindra användningen av koppar för ett antal ändamål, där denna metall utan olägenhet kan undvaras.

På det nationella planet ställa sig problemen något olika i olika länder. Flertalet industriländer i Amerika och Västeuropa äro i färd med att genomföra en omfattande upprustning, som kommer att kräva en ansevärd del av deras ekonomiska resurser. För Västeuropa har den starka råvaruprisstegringen i allmänhet medfört en försämring av bytesrelationerna på ett sätt som utgör en betydande belastning.

Beträffande den internationella utvecklingen vill jag här framförallt understryka att risker föreligga för ytterligare prisstegringar på viktiga råvaror och för betalningssvårigheter för länder, med vilka vi ha ett livligt handelsutbyte. Denna utveckling måste följas med vaksamhet och kräver av vårt land en hög beredskap för att möta ogynnsamma återverkningar på den svenska ekonomien.

Det kan nu fastslås, att det inhemska försörjningsläget undergått en avsevärd förskjutning i gynnsam riktning på grund av förändringar på utrikeshandelns område. Bytesrelationerna gentemot utlandet ha främst till följd av den snabba stegringen av exportpriserna på skogsindustriprodukter förbättrats i en takt som vida överstiger alla föregående beräkningar. Prisstegringen har fortsatt jämväl under de senaste månaderna. För året i sin helhet väntas en förbättring av bytesrelationerna med inemot 20 procent i jämförelse med 1950. Innebörden härav är att vårt land tillföres en ökad realinkomst som enligt konjunkturinstitutets beräkningar uppgår till drygt 1 miljard kronor i 1950 års priser. Även volymmässigt synes exporten komma att bli större än i fjol. Volymökningen torde dock komma att stanna vid cirka 6 procent.

Utvecklingen hittills under året visar, att denna förbättring i bytesrelationerna till stor del kommer att användas för en ökad import av varor. Importvolymen beräknas sålunda av konjunkturinstitutet i år komma att bli 20 procent större än föregående år. Under den gångna delen av året har ökningen t. o. m. varit ännu större.

Enligt konjunkturinstitutets prognoser skulle man härjämte kunna räkna med en ökning av bytesbalansens överskott från 190 miljoner kronor 1950 till omkring 650 miljoner kronor innevarande år. Detta belopp torde visser-

ligen komma att minskas till följd av vissa kapitalrörelser. Därjämte kunna betalningsterminerna komma att förskjutas på ett sätt som är svårt att förutse. Det synes i hög grad sannolikt att slutresultatet för kalenderåret 1951 för valutareservens vidkommande kommer att innebära en avsevärd förstärkning. Som framgår av följande sammanställning har den centrala valutareserven efter en närmast säsongmässig nedgång under våren ökat med inte mindre än 350 miljoner kronor under tredje kvartalet innevarande år, trots att utbetalningar under samma kvartal med ett belopp av omkring 100 miljoner kronor skett till den internationella valutafonden och återuppbyggnadsbanken. Å andra sidan bör betonas, att affärsbankernas valutaställning samtidigt försvagats med 150 miljoner kronor, vilket ej framgår av tabellen. Valutainströmningen till riksbanken synes ha fortsatt i snabbt tempo även under de senaste veckorna. Men denna utveckling har tydligen i viss omfattning påverkats av spekulationer, sammanhängande med rykten om utländska devalveringar.

Den centrala valutareserven.

Miljoner kronor.

	30/6 1950	31/12 1950	31/3 1951	30/6 1951	30/9 1951
Guld	369	466	588	666	664
US-dollar	512	493	443	377	347
Engelska pund	316	212	244	308	380
Övriga valutor	120	215	236	201	228
Summa (brutto)	1317	1386	1511	1552	1619
Kronskulder	¹ —131	—232	—463	—410	—128
Summa (netto)	1186	1154	1048	1142	1491

Den inhemska produktionen har icke utvecklats lika gynnsamt som fallet varit beträffande utrikeshandeln. Orsaken härtill får sökas i en nedgång i jordbruksproduktionen till följd av ett förhållandevis dåligt skördeutfall. Effekten härav lär dock komma att bli relativt måttlig och enligt företagna uppskattningar kunna begränsas till något hundratal miljoner kronor. För produktionen i övrigt torde anledning saknas att frångå tidigare uppskattningar om en normal produktivitetstegring. Industriproduktionen synes snarast ha utvecklats sig gynnsammare än väntat.

Beträffande användningen av de ökade varutillgångarna har konjunkturinstitutet kommit till den slutsatsen att en mycket stor del av desamma placerats i lager, varigenom en betydande lagerökning uppkommit. Den privata konsumtionen har nämligen enligt tillgänglig statistik reellt sett legat på ungefär samma nivå under första halvåret 1951 som under samma tid föregående år. Beträffande andra halvåret saknas ännu möjligheter till en säkrare bedömning, eftersom julhandeln ännu återstår. Med hänsyn till att inköpen voro mycket omfattande under andra halvåret 1950 och med hänsyn till att de nominella lönehöjningarna nu i stort sett uppvägs av inträffade

¹ Inklusiva clearingskulder, vilka i september 1950 överfördes från clearingnämnden till riksbanken och därefter ingå i dess kronskulder.

prisstegringar, förefaller det föga sannolikt att andra halvårets konsumtion kommer att överstiga konsumtionen samma tid föregående år.

På den byggnadsreglerade investeringsverksamhetens område har en viss ehuru obetydlig ökning förutsetts. Utvecklingen hittills ger knappast anledning att förvänta någon större avvikelse härifrån. För övriga investeringar i byggnader, främst reparationer, liksom för maskinanskaffning tyder allt på att den i prognosen beräknade investeringsvolymen kommer att överskridas, ehuru hållpunkter ännu knappast föreligga för en närmare bedömning av storleken av detta överskridande. Den offentliga konsumtionen blir möjligen något större än vad man räknade med i nationalbudgeten.

Sammanfattningsvis framhåller konjunkturinstitutet, att den ökning av resurserna som utgör resultatet av stegrad produktion inom landet och den förmånliga utvecklingen av bytesrelationerna med utlandet väsentligen disponerats för följande tre ändamål, angivna i rangordning efter ökningens storlek, nämligen för det första ökade lager, för det andra en förstärkning av valutareserven och för det tredje ökade investeringar framför allt i maskiner o. d.

Vad åter prisutvecklingen beträffar har denna knappast mera påtagligt avvikit från vad som kunde förutses i våras. I samband med avbrottet i den internationella prisuppgången har också stegringen av den inhemska prisnivån efter hand saktat av. Även upplyftningen av lönenivån ägde huvudsakligen rum under första kvartalets avtalssäsong. Därefter har också på detta område utvecklingen kännetecknats av viss stabilitet. I stort sett torde prisstegringen ha motsvarat den genomsnittliga lönestegringen, varför reallönenivån för närvarande sålunda skulle ligga omkring den under fjolåret rådande.

Årets betydande ökning av investeringarna i lager, valutareserv och maskiner synes i och för sig bilda ett gynnsamt utgångsläge för nästkommande år. En fortsatt produktionsökning kan därför förväntas. Emellertid utgör den knappa tillgången på bränslen och vissa råvaror ett betydande osäkerhetsmoment. Brist på kol, svavel, skrot m. m. kan komma att skapa svårigheter för försörjningen under nästa år.

Därest nu rådande relationer mellan export- och importpriser bli bestående är utgångsläget för utrikeshandelns utveckling under 1952 synnerligen gott. Risker föreligga emellertid för en fortsatt stegring av priserna på råvaror och förnödenheter som vi i betydande utsträckning importera. Däremot torde det nu rådande prisläget beträffande skogsprodukterna få betraktas som ett toppläge med begränsade utsikter att stå sig. Försiktigheten torde därför bjuda att man räknar med att bytesrelationerna kunna komma att försämras. Om man planerar på grundval av ett sådant antagande och utvecklingen blir gynnsammare än beräknat, torde omtanken om framtiden bjuda att en sådan merinkomst från utlandet helt eller till betydande del begagnas till en ytterligare förstärkning av valutareserven. Därtill kommer att exporten kan möta avsättningshinder i länder, vilka råka i betalningssvårigheter.

Den ekonomiska politiken. Den omedelbara målsättningen för den ekonomiska politiken under innevarande år har varit att tillåta en anpassning på prisområdet och därav betingade inkomstjusteringar för att därefter skapa förutsättningar för uppnående av ny stabilitet i penningvärdet på den lägre nivån. Denna målsättning fastslogs i den vid årets statsverksproposition förgade finansplanen och har ytterligare understrukits i propositionerna nr 143 och nr 206. Den ekonomiska politiken har i enlighet härmed inriktats på att förhindra uppkomsten av självständiga sekundära prisrörelser med därav följande risker för en kumulativ inflationistisk process.

Denna pris- och löneanpassning är nu i huvudsak genomförd. Prisuppgången har blivit betydligt starkare än vad man hade anledning antaga vid årets början. Verkningarna på den svenska prisnivån av den internationella prisutvecklingen och lönehöjningarna ha blivit större än beräknat. Såvitt nu kan bedömas har den inträdda priskörningen kunnat begränsas till en av primära förskjutningar på kostnadssidan — importpris- och lönestegringar — betingad prisuppgång, som, ehuru starkare än som ursprungligen förutsågs, dock icke i sin tur synes ha givit upphov till sekundära prisrörelser av intern inflationistisk karaktär. Från efterfrågesidan framdrivna autonoma prisstegringar synas knappast ha gjort sig gällande.

Även den genomsnittliga inkomststegringen har blivit kraftigare än vad man räknade med vid årsskiftet. Förändringarna på pris- respektive inkomstsidan ha i huvudsak utgjort varandra balanserande moment i den ekonomiska utvecklingen sedan slutet av förra året. Så långt kan utvecklingen sägas icke ha i avgörande grad förändrat de reala förutsättningarna för upprätthållande av samhällsekonomisk balans i jämförelse med utgångsläget.

Vissa ytterligare prisstegringar torde vara ofrånkomliga under återstoden av året. Man torde få räkna med möjligheten av att den nominella genomsnittliga inkomststegringen under året trots löneglidningen kan komma att bli något mindre än motsvarande prisstegring. Det genomsnittliga reallöneläget vid årets slut skulle sålunda kunna komma att vara något lägre än vid dess början. Läget för olika inkomsttagarkategorier är dock oenhetligt.

Det är i detta sammanhang av intresse att observera den tendens till nedgång av konsumtionen på olika områden, som de inom konjunkturinstitutet verkställda undersökningarna peka på. Det kan möjligen vara fråga om mera tillfälliga variationer men förhållandet synes närmast tyda på att prisstegringen framkallat ett visst köpmotstånd från konsumenternas sida. Till en del synes utvecklingen härvidlag också sammanhänga med att någon ökning av sparandet ägt rum.

Företagarsidan erbjuder däremot en annan bild. Läget inom denna samhällssektor karakteriseras, trots vissa ojämnheter, på det hela taget av en högt uppdriven vinstkonjunktur, som särskilt berört exportindustrierna och i första hand skogsindustrien. En betydande stegring av exportinkomsterna för skogsprodukter har ägt rum under året. Den utpräglade högkonjunkturen inom företagarsfären utgör det allvarligaste hotet mot strävandena

till ekonomisk balans i nuvarande läge. Någon avmattning i denna konjunktur har ej gjort sig gällande. Snarare tyda vissa tecken på en intensifiering sedan i våras. Som ett uttryck härför framträder onekligen den markerade uppgången av aktiekurserna.

Trots att en period av relativ stabilitet nu synes ha inträtt i det ekonomiska läget med avseende å priser, löner och konsumtion måste det stå klart att läget mot bakgrunden av de expansionssträvanden som framkallas av vinstkonjunkturen rymmer avsevärda risker för en inflationistisk utveckling. Härtill kommer att risker fortfarande föreligga för en prisuppgång utomlands på grund av den politiska oron och den pågående upprustningen. De krafter som verkat i inflationistisk riktning sedan Korea-krigets utbrott ha ännu icke uttömt sin styrka. En fortsatt, kraftfull ekonomisk politik för att hålla nere de inhemska inflationstendenserna och bjuda motstånd mot störningar utifrån är därför i dagens läge nödvändig.

Tyngdpunkten i den ekonomiska politiken måste vara förlagd till strävandena att begränsa de inflationistiska verkningarna av vinstkonjunkturen inom företagssektorn och därigenom bland annat hejda expansions-tendenserna i fråga om investeringsverksamheten. Ett komplex av åtgärder i denna riktning ingår redan i den ekonomiska politikens arsenal. Hit höra sådana åtgärder som byggnadsregleringen, investeringsskatten, exportavgifterna på skogsindustriprodukter och kreditbegränsningen. De risker som det nuvarande läget rymmer göra emellertid en utbyggnad i olika hänseenden av den hittills förda politiken påkallad.

Investeringsverksamheten måste hållas inom ramen för våra personella och materiella resurser för att icke verka inflationsdrivande. Byggnadsregleringen kan därför tills vidare icke avvaras som ett led i den ekonomiska politiken. Någon möjlighet att avveckla den eller att ersätta den med någon annan, mera generellt utformad regleringstyp, som man tidigare närt vissa förhoppningar om, föreligger icke i nuvarande läge. Den tillståndsreglerade byggnadsverksamheten har under en följd av år hållits inom en snäv ram. En ytterligare skärpning av byggnadstillståndsgivningen för år 1952 torde knappast vara möjlig. Jag vill i detta sammanhang erinra om att 1950 års långtidsutredning starkt understrukt vikten av en ökning av investeringsverksamheten på längre sikt och av att investeringar inom den offentliga sektorn, såsom bostäder, skolor, sjukvårdsanstalter och kommunikationer, tillerkännas en relativt ökad betydelse.

För att begränsa de investeringar som ligga utanför byggnadsregleringen har enligt beslut vid årets riksdag en tillfällig investeringsskatt införts, därvid bestämmelserna utformats i syfte att försvåra ett utnyttjande av skatte-reglerna för att erhålla anstånd med beskattningen, d. v. s. uppnå en skatte-kredit. Bestämmelserna om investeringsskatt äro tillämpliga i princip endast vid 1952 års inkomsttaxering. Såsom jag senare närmare skall utveckla äro dessa bestämmelser så utformade att de icke lämpligen böra ges förlängd giltighetstid. Å andra sidan är det uppenbart att kravet på investeringsbegränsande åtgärder i den riktning, som man avsett att ernå med

investeringskatten, i nuvarande ekonomiska läge framstår med rentav ökad styrka. Det har härvid bedömts såsom särskilt angeläget att utforma bestämmelserna så att investeringsbenägenheten i olika hänseenden med större kraft och mera direkt dämpas. Inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga ha därför verkställt utredning om investeringskattens ersätande för nästa och eventuellt följande år med en särskild investeringsavgift. Denna avgift, som enligt framlagt förslag är så konstruerad att den i princip utgår med 10 procent av investeringskostnaden, avser att i största möjliga utsträckning träffa flertalet enskilda investeringar och omfattar därför exempelvis investeringar i inventarier och byggnader. Genom en dylik generell avgift avses att uppnå en kostnadsökande effekt, som är av i huvudsak samma innebörd som en allmän räntehöjning och som kan beräknas medföra en utgallring eller ett uppskjutande av mindre räntabla investeringar. Härigenom uppnås såväl en investeringsbegränsande effekt inom de områden som ligga utanför byggnadsregleringen som en lättnad i trycket på den tillståndsreglerade byggnadsverksamheten. För en närmare diskussion av förslaget om investeringsavgift torde jag få återkomma längre fram.

Särskilda åtgärder synas jämväl erforderliga för att begränsa investeringarna i lager. Det har bedömts såsom lämpligare att lösa denna fråga på annat sätt än genom att uttaga investeringsavgift vid lagerökning. Förslaget till investeringsavgift har därför kompletterats med ett förslag till förordning med tillfälliga bestämmelser angående värdering av varulager vid inkomsttaxeringen, åsyftande en tillfällig inskränkning av rätten att nedskryva varulager vid lagerökning. Härigenom avses att på detta område nå en återhållande effekt liknande den som investeringsavgiften kan beräknas få för andra typer av investeringar.

Jag gör senare i detta sammanhang hemställan om avlåtande av proposition i berörda ämnen till riksdagens höstsession. Vidare får jag erinra om att förut denna dag beslutats proposition med förslag om en särskild skatt vid tillverkning och import av personbilar och motorcyklar.

Ett område som ej beröres av investeringsavgiften är reparationer av fastigheter som bebos av ägaren, d. v. s. egnahemsfastigheter och liknande. En investeringsbegränsning på detta område framstår emellertid som önskvärd, bland annat med hänsyn till angelägenheten av att undvika en ekonomisk disposition av tillgänglig byggnadsarbetskraft. Den omständigheten att kostnaderna för sådana reparationer äro avdragsgilla vid inkomsttaxeringen och följaktligen i förekommande fall från inkomst av annan förvärvskälla innebär uppenbarligen en kraftig stimulans till reparationer å dylika fastigheter. Dessa reparationer äro dessutom icke underkastade byggnadsreglering. Fastigheter av nämnda slag synas också under senare år ha reparerats i betydande omfattning. 1950 års skattelagssakkunniga, i vilkas uppdrag ingår att söka vinna förenklingar i skattelagstiftningen, äro för närvarande sysselsatta med en undersökning huruvida en förenklad metod för den skattemässiga inkomstberäkningen av fastigheter, som användas till

bostad huvudsakligen för ägaren, skulle kunna ersätta den nu tillämpade, varigenom någon stimulans skattevägen för utförande av reparationer ej längre skulle förefinnas. Jag torde sedermera, när skattelagssakkunnigas utredning avslutats, få upptaga denna fråga till prövning.

Jag torde här efter få beröra prisutjämningsavgifterna på skogsindustriprodukter. Enligt den överenskommelse som i december 1950 träffades med skogsindustriens branschorganisationer steriliseras under år 1951 en viss del av skogsindustriens exportinkomster i form av exportavgifter. Under detta år ha exportpriserna på skogsprodukter ytterligare kraftigt stegrats. Förhandlingar ha därför upptagits mellan representanter för statsmakterna och de ledande branschorganisationerna inom skogsindustrien i syfte att undersöka möjligheterna för en fortsatt samverkan i fråga om exportvinsternas sterilisering och användning.

Preliminärt avtal har nyligen träffats med cellulosa- och trämasseföreningarna om prisutjämningsavgifter på massa under år 1952. Uppgårelsen innebär, att massaindustrien — under förutsättning att nuvarande priser bestå — får avstå ytterligare belopp i förhållande till 1950 års avtal. Vid nuvarande prisläge kunna ifrågavarande prisutjämningsavgifter beräknas komma att belöpa på 800 à 900 miljoner kronor för under 1952 exporterad cellulosa. Storleken av beloppet beror givetvis i främsta rummet på de höga priserna. Men för det i prishänseende mest gynnade sortimentet, oblekt massa, ha avgifterna dessutom undergått en höjning med cirka 10 procent. Genom andra åtgärder har emellertid företagets möjlighet att använda övervinsterna för investeringar såväl nu som för framtiden ytterligare beskurits. Medan det kan beräknas att enligt 1950 års avtal företagets slutliga andel av överpriserna skulle med hänsynstagande till ränteförlusten bli ungefär 40 procent, har i förevarande preliminära avtal denna sänkts till cirka 33 procent. Skillnaden blir i verkligheten än större med hänsyn till att staten skall äga uppbära 26 procent av avgifterna såsom förskottsskatt, gentemot vilken några avskrivningsanspråk ej kunna resas från företagets sida. 34 procent av avgifterna skola fonderas för olika ändamål, varav 12 procent i en skogsvårdsfond och 15 procent i en lågkonjunkturfond, båda förvaltade av riksgäldskontoret och avsedda att efter beslut av Kungl. Maj:t tagas i anspråk för skogsvårds- och arbetsanskaffningsåtgärder i ett lågkonjunkturläge. Av dessa båda fonder kunna statsmakterna, om de så anse ändamålsenligt, taga i anspråk intill hälften av behållningen för utlämning av räntelösa tillägglån för bostadsbyggen eller liknande ändamål. Om från statens sida de sålunda utverkade möjligheterna togos fullt i anspråk, komma av de inflytande avgifterna cirka 40 procent att användas för statliga ändamål och 60 procent att steriliseras. Slutligen för tjänar nämnas, att hemmamarknadens försörjning tryggats genom att uppgörelsen innefattar förbindelse att under 1952 sälja lika stor mängd massa på hemmamarknaden som under 1951.

Beträffande den nyss angivna förskottsskatten avser jag att inom den närmaste tiden föreslå proposition till riksdagen, grundad på det med cellulosa- och trämasseindustrierna träffade avtalet.

Beträffande prisutjämningsavgifterna på papper för nästa år har någon överenskommelse ännu icke kunnat träffas med vederbörande huvudorganisation. Förhandlingar pågå vidare beträffande de fortsatta avgifterna på trävaror.

Chefen för handelsdepartementet kommer att sedermera för Kungl. Maj:t anmäla hela spørsmålet om prisutjämningsavgifter för 1952 jämte därmed sammanhörande övriga frågor samt föreslå proposition till riksdagen om de inflytande medlens användning. I statsverkspropositionen till nästa års riksdag kommer jag vidare att taga den hänsyn till de sålunda beslutade prisutjämningsavgifterna, som kan föranledas därav.

Som ett komplement till systemet med prisutjämningsavgifter på skogsindustriprodukter synes det vidare ur samhällsekonomisk synpunkt angeläget att sterilisera även viss del av de inkomster som tillfalla skogsägarna på grund av de kraftigt stegrade skogspriserna. Av särskild utredningsman inom finansdepartementet har därför utarbetats ett förslag till bestämmelser om skyldighet för skogsägare att insätta medel å investeringskonto för skog samt om rätt att njuta uppskov med taxering för dylika insättningar. Förslaget har efter överarbetning inom departementet remitterats till lagrådet.

Även beträffande andra exportindustrier kan det komma att visa sig erforderligt att överväga åtgärder för vinststerilisering. Marknadsläget inom de olika exportområdena är oenhetligt. Det synes icke uteslutet att man på vissa håll kan uppnå sådana priser och vinster att ingripanden från samhällets sida kunna vara motiverade. Utvecklingen inom exporten måste därför fortlöpande följas med största uppmärksamhet.

Jag har tidigare i olika sammanhang haft anledning att understryka den väsentliga roll som utvecklingen på kreditmarknaden spelar för det samhällsekonomiska förloppet. Jag torde ej här behöva upptaga någon mera ingående diskussion av penningpolitikens utformning i nuvarande läge utan får i detta avseende erinra om vad jag anfört till statsrådsprotokollet för den 28 september detta år vid anmälan av förslag till lag om räntereglering. Jag vill i detta sammanhang blott framhålla följande.

En kreditbegränsande penningpolitik måste föras. Den åtstramning av kreditgivningen som är nödvändig i dagens läge får emellertid inte innebära ett övergivande av lågräntepolitiken. Utvecklingen på kreditmarknaden utgör en av de faktorer som kan rubba både den interna samhällsekonomiska balansen och jämvikten i förhållande till utlandet. Läget kan undergå snabba förändringar och måste därför fortlöpande följas med uppmärksamhet. Det kan här erinras om utvecklingen under hösten 1950 och förra delen av 1951 som medförde en försämring av likviditeten i kreditväsendet som i sin tur föranledde en viss restriktivitet i kreditgivningen som var särskilt framträdande på bostadsfinansieringens område. Vinstkonjunkturen inom näringslivet och särskilt valutainflödet har sedan försommaren lett till en starkt ökad likviditet inom banksystemet, vilken kan bilda underlag för en vidgad utlåning. En latent risk för kreditexpansion

föreligger därför för närvarande. Därest utvecklingen skulle göra det påkallat, måste man vara beredd på att överväga en skärpning av gällande kassa-reservbestämmelser.

I nuvarande läge är det vidare av vikt ur kreditpolitisk synpunkt att sörja för en tillfredsställande bostadsfinansiering för att undvika ett uppreparande av de nyss antydda kreditsvårigheterna som gjorde sig gällande i ett tidigare skede. Överläggningar härom pågå med affärsbankerna och det synes icke uteslutet att man på denna väg skall kunna nå resultat.

Det är mot bakgrunden av den förut angivna av riksdagen fastställda målsättningen för penningpolitiken — starkast möjliga kreditåtstramning utan övergivande av lågräntepolitiken — som man har att se det förslag till lag om räntereglering, som av fullmäktige i riksbanken överlämnats till Kungl. Maj:t och som efter överarbetning inom finansdepartementet och remiss till lagrådet kommer att senare i dag av mig anmälas för avlättande av proposition till riksdagen. Lagen, som är en fullmaktslag, avser bland annat att möjliggöra för riksbanken att föreskriva räntestopp samt maximioch minimiräntor. Beträffande den närmare innebörden av lagförslaget torde jag få hänvisa till propositionen.

Finanspolitiken framstår fortfarande såsom varande av central betydelse inom den ekonomiska politiken för vidmakthållande av samhällsekonomisk balans. En aktiv finanspolitik måste föras. Härigenom ökas utrymmet för en kreditbegränsande penningpolitik utan risk för räntehöjning. Å ena sidan måste en sådan överbalansering av driftbudgeten krävas att största möjliga del av statens kapitalutgifter täckes med egentliga statsinkomster. Å andra sidan måste en sträng återhållsamhet iakttagas i fråga om statsutgifter så att anspråken från den statliga sektorn på samhällets reala resurser så långt möjligt begränsas.

Enligt den budget, som från dessa utgångspunkter fastställts för innevarande budgetår, föreligger ett reellt statligt upplåningsbehov på i runt tal 250 miljoner kronor, d. v. s. det belopp som i finansplanen till årets statsverksproposition uppställdes som riktpunkt för den statliga upplåningens omfattning under budgetåret 1951/52.

Det synes ännu för tidigt att företaga en ny beräkning av budgetläget för innevarande budgetår. Det torde emellertid vara klart att statsinkomsterna på grund av den starkare inkomststegringen i samhället komma att bli större än vad som beräknats i riksstaten. Det inkomsttillskott som sålunda bör kunna påräknas måste emellertid vägas mot de betydande utgiftsökningar, till övervägande del av automatisk karaktär på grund av inträffade prisstegringar, som äro att emotse under budgetåret, såväl i form av äskanden på tilläggsstat som i form av beslut av Kungl. Maj:t om anslagsöverskridanden. Att redan nu verkställa en tillförlitlig beräkning av vad nettoeffekten av förändringarna på driftbudgetens inkomst- och utgiftssida kommer att bli synes icke möjligt. Så mycket torde dock kunna sägas att hittills ingenting framkommit som tyder på att nettoresultatet skulle föranleda att den bild av det totala budgetläget som riksstaten utvisar skulle i väsentlig grad modifieras.

Kravet på en fortsatt betydande överbalansering av driftbudgeten måste med all styrka upprätthållas vid utformningen av budgeten för nästkommande budgetår. Effekten av de ökade skatteutbetalningarna från staten till kommunerna under budgetåret 1952/53 kommer att vara av särskild betydelse för utvecklingen på driftbudgetens inkomstsida. De nu inkomna anslagsäskandena utvisa vidare, att väsentligt ökade utgiftsbehov anmäla sig och att de automatiska utgiftsstegringarna äro av betydande omfattning. Det kommer därför att krävas den yttersta återhållsamhet i fråga om statsutgifter för att den uppställda finanspolitiska målsättningen skall kunna realiseras.

Det kan vidare övervägas att vidtaga åtgärder för ökad skattefinansiering av vissa kommunala investeringar. Vid innevarande års riksdags vårsession behandlades ett av Kungl. Maj:t i proposition nr 206 framlagt förslag i sådant syfte. Enligt detta förslag skulle Kungl. Maj:t vid utövändet av lånetillståndsprövningen tillse att viss del av kostnaderna för kommunala investeringar omedelbart finansierades med skattemedel. Därigenom skulle ernås såväl en begränsning av kommunernas investeringar som minskadē anspråk från kommunernas sida på kapitalmarknaden. Riksdagen anslöt sig i princip till den uppfattning jag uttalat om behovet av åtgärder i antydd riktning. Emellertid ansåg riksdagen att den utredning om den närmare utformningen av dessa åtgärder som jag i propositionen förklarade mig hava för avsikt att låta verkställa borde avvaktas innan riksdagen tog definitiv ställning.

Ifrågavarande utredning har numera verkställts av särskilda sakkunniga. De sakkunnigas betänkande har jämlikt riksdagens önskemål av Kungl. Maj:t överlämnats till samtliga kommuner i riket för att finnas tillgängligt vid uppgörandet av utgifts- och inkomststater för år 1952. Betänkandet har vidare remissbehandlats.

De sakkunnigas förslag innebär i korthet att från och med ingången av år 1952 upptagande av lån skulle, där särskilda skäl icke till annat föranleda, medgivas med belopp motsvarande högst 75 procent av kommunens kostnad för det företag lånet avser. Från kravet på viss skattefinansiering skulle dock undantagas vissa betydelsefulla slag av kommunala investeringar.

Beträffande den angivna tidpunkten för ikraftträdandet av de föreslagna bestämmelserna ha de sakkunniga emellertid framhållit, att år 1952 framstod som relativt bekymmersamt ur kommunal synpunkt. Detta hade främst sin grund i att 1952 års utgifter bestämdes av den starkt höjda löne- och prisnivån men skulle täckas genom utdebitering på ett skatteunderlag som representerade en lägre inkomstnivå.

Jämväl enligt min mening måste man vid bedömandet av krav på ökad skattefinansiering av de kommunala investeringarna taga hänsyn till att under år 1952 kommunernas finansiella läge kommer att vara särskilt ansträngt på grund av eftersläpningen av skatteunderlaget och även de stegrade behoven till följd av kommunsammanslagningen. De av dylika om-

ständigheter föranledda skattechöjningarna inom flertalet kommuner motivera enligt min mening att ett genomförande av förslaget icke nu bör ifrågasättas. Med hänsyn härtill förordar jag, att proposition i ämnet icke framlägges till riksdagens höstsession

Den ekonomiska politiken måste vidare stödjas av en fortsatt och till sin effektivitet förstärkt priskontroll. Priskontrollens uppgift under innevarande år har framför allt varit att fastställa de primära kostnadsstegringarnas genomslag i olika led av produktion och distribution och att förhindra uppkomsten av självständiga sekundära prisrörelser. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 12 januari detta år fastställdes nya riktlinjer för den prisreglerande verksamheten att gälla tills vidare till utgången av juni 1951. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 februari tillkallade chefen för handelsdepartementet sedermera en förhandlingsdelegation för överläggningar rörande den prisreglerande verksamhetens fortsatta bedrivande. Efter slutfört uppdrag föreslog denna delegation enhälligt, att direktiven för priskontrollen oförändrade borde bibehållas tills vidare efter utgången av juni 1951. Kungl. Maj:t beslöt i enlighet härmed den 22 juni 1951.

De direktiv som sålunda för närvarande gälla för den prisreglerande verksamheten innebära bland annat, att den tidigare under lönestabiliseringsperioden 1948—1950 gällande regeln om att lönehöjningar icke finge utgöra motiv för prishöjning upphävts. Lönekostnadsökningar behandlas numera på samma sätt som övriga kostnadsstegringar vid prövning av framställningar om prishöjning. En ändring av direktiven av nämnda innebörd ansågs motiverad i samband med pris- och löneanpassningsprocessen under 1951. En viss åtstramning av direktiven i fråga om behandlingen av lönekostnadsstegringar kan åter bli aktuell såsom ett stöd för den fortsatta stabiliseringspolitiken. Det synes dock icke möjligt att redan nu taga ställning till denna fråga utan den bör tills vidare stå öppen.

Som ett led i förstärkningen av priskontrollens effektivitet ha under senaste tiden åtgärder vidtagits för att utbygga priskontrollnämndens personella resurser, så att nämnden skall kunna följa utvecklingen med ökad uppmärksamhet, särskilt inom områden som för närvarande äro undantagna från prisreglering och där ett återinförande av priskontroll eventuellt kan komma att visa sig erforderligt. Uppmärksamheten bör även vara inriktad på redan priskontrollerade områden i syfte att bedöma om kontrollen skulle kunna upphävas beträffande vissa varuslag, varigenom nämnden borde kunna med ökad effektivitet ingripa inom andra delar av varufältet, där mera betydande resultat av en aktiv priskontroll måhända kunna förväntas.

Den fortsatta inkomstutvecklingen är naturligtvis av väsentlig betydelse för utformningen av statsmakternas ekonomiska politik under det närmaste året. Vid bedömningen av detta spörsmål bör till en början beaktas den bakgrund för det kommande årets avtalsförhandlingar som skapats genom årets mycket oenhetliga lönerörelse. Den varierande kompensationsgraden inom olika sektorer av arbetsmarknaden för varufördyringen har

lett till ojämnheter i lönestrukturen, som kunna komplicera utgångsläget för nästa års avtalsförhandlingar. Jag hade redan i proposition nr 206 anledning att understryka detta förhållande och uttalade vidare, att jag sedermera torde få återkomma till berörda problem. Jag framhöll, att ett ståndpunktstagande till dessa frågor måste föregås av överläggningar med arbetsmarknadens parter. Med hänsyn till frågornas stora räckvidd för den samhällsekonomiska utvecklingen på längre sikt borde dessutom samråd ske med vederbörande politiska och ekonomiska organisationer.

Dylika konferenser ha under sommarens och höstens lopp hållits mellan regeringen och berörda organisationer. Några slutliga resultat av överläggningarna föreligga icke. Behovet av en samlad och återhållsam inkomstutveckling framstår ur samhällsekonomisk synpunkt som angeläget. Från organisationernas sida har man i allmänhet uttalat sin principiella anslutning till en återhållsam avtalsrörelse. Landsorganisationen har för sin del vid sin nyligen hållna kongress avgivit en rekommendation i denna riktning. Såsom av betydelse i sammanhanget må nämnas kongressens beslut om inrättande av ett permanent avtalsråd för samordning av fackföreningsrörelsens lönepolitik.

Förhandlingarna med arbetsmarknadens och näringslivets intresseorganisationer i syfte att vinna enighet om en samlad och återhållsam inkomstutveckling böra fullföljas. I avvaktan på slutförandet av dessa överläggningar är det icke möjligt att nu söka bedöma omfattningen av lönerörelserna under nästa år och dessas konsekvenser för den ekonomiska politikens utformning. Av betydelse för denna bedömning är självfallet det i det föregående berörda förhållandet att tillskottet till folkhushållets resurser under innevarande år kan beräknas komma att disponeras väsentligen för investeringar i lager och påfyllnad av valutareserven. De åtgärder mot vinstkonjunkturen, som jag tidigare angivit, äro även ur denna synpunkt av betydelse såsom en betingelse för en lugn gestaltning av löneutvecklingen. Angelägenheten av att Sverige icke råkar i ett ogynnsamt framtida internationellt konkurrensläge genom en alltför stark kostnadsuppdryvning ligger i öppen dag. Därest de kommande inkomstjusteringarna skulle bli av sådan omfattning att de kunna inrymma risker för en inflationistisk utveckling, torde frågan huruvida särskilda ekonomiskt-politiska åtgärder böra vidtagas i syfte att hålla tillbaka efterfrågan på konsumtionsvaruområdet få prövas i ett senare sammanhang. Om det för att man skall kunna få till stånd en samlad uppgörelse om en återhållsam lönepolitisk linje uppställs krav beträffande garantier för den fortsatta prisutvecklingen, bör det enligt min uppfattning kunna övervägas att vidtaga temporära subventionsåtgärder för att hindra att en opåräknad prisstegring skulle medföra en stark förskjutning av levnadskostnaderna.

En ökning av sparandet utgör ett ytterst värdefullt stöd för den ekonomiska politikens strävanden att uppnå ekonomisk stabilitet i nuvarande läge. I statsverkspropositionen till årets riksdag underströk jag starkt sparandets betydelse i detta hänseende. Riksdagen har i skrivelse den 12 ma'

1951, nr 209, i anledning av väckta motioner anhållit, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande möjligheterna att genomföra åtgärder för uppmuntran av det frivilliga och enskilda sparandet samt för riksdagen — om möjligt redan under innevarande riksdags höstsession — framlägga de förslag, vartill dessa överväganden kunde föranleda.

I anledning av riksdagens skrivelse har inom finansdepartementet verkställts en utredning i angivet syfte, vilken resulterat i ett förslag till skattepremiering av frivilligt sparande under år 1952. Enligt förslaget skall skattskyldig med preliminär A-skatt, som under 1952 av sin lön låter verkställa insättning å skattsparkonto, under vissa förutsättningar erhålla nedsättning av inkomstskatten med 20 procent å sparbeloppet, dock å högst 1 000 kronor. Skattenedsättningen skall preliminärt komma den skattskyldige till godo genom att källskatten minskas med 20 procent av sparbeloppet. För att den skattskyldige slutligt skall få åtnjuta skattenedsättningen skall sparbeloppet innestå å skattsparkonto till utgången av 1956. Vid remissbehandlingen har man allmänt ställt sig tveksam till och i åtskilliga fall avstyrkt ett genomförande av förslaget, därvid särskilt betonats de administrativa olägenheter som voro förbundna med den erforderliga kontrollen av att skattepremieringen skulle komma nysparandet till godo. Med hänsyn härtill är jag icke beredd att hemställa om avlåtande av proposition i ämnet till riksdagens höstsession utan ärendet bör bli föremål för fortsatta överväganden.

En samlad ekonomisk politik i enlighet med nu redovisade åtgärder och planer syftar till att skapa de interna förutsättningarna för att åstadkomma en ny ekonomisk stabilitet efter de betydande förskjutningar i pris- och lönenivåerna som ägt rum under det senaste året. Detta ekonomiska program har som förut framhållits sin tyngdpunkt i strävandena att motverka vinst- och investeringskonjunkturen inom näringslivet. Det är så utformat att det söker utnyttja olika möjliga instrument inom den ekonomiska politiken i en sådan kombination och inbördes avvägning att de olika elementen däri, stödjande och betingande varandra, tillsammans kunna ge det åsyftade resultatet, utan att man nödgas driva tillämpningen av isolerade ekonomiskt-politiska medel därhän att det leder till samhälligt sett icke önskvärda konsekvenser. Programmet utgör en förening av generella metoder och direkta regleringar, men med ett starkt understrykande av de generella hjälpmedlens primära betydelse i en samlad antiinflationistisk politik. En förutsättning för att programmet skall få åsyftad verkan och prisstabilitet uppnås är, såsom jag nyss antytt, att lönestegringarna ej bli av sådan omfattning att de framkalla mera betydande genomslag på priserna. Det måste även till sist understrykas, att ytterligare kraftigt förstärkta inflationstendenser utomlands skulle försvåra för vårt land att föra en penningvärdebevarande politik. Skulle den internationella utvecklingen gå i den riktningen, kunna nya ingripanden inom den ekonomiska politiken bli nödvändiga. Om emellertid den ekonomiska politikens medel bedömas utifrån det nuvarande läget, kunna riktlinjerna för denna politik sammanfattas på följande sätt:

- 1) fortsatt byggnadsreglering;
- 2) investeringskatt, respektive investeringsavgift för att motverka en inflationistisk ansvällning av investeringarna; tillfällig inskränkning i viss omfattning av rätten att nedskryva varulager;
- 3) ökade prisutjämningsavgifter vid export av skogsindustriprodukter; eventuellt införande av exportavgifter inom andra grenar av exporten;
- 4) lagstiftning om skattefria avsättningar till investeringskonto för skog;
- 5) kreditbegränsande penningpolitik; åtstramning av kreditgivningen utan övergivande av lågräntepolitiken; beredskapslagstiftning angående räntereglering;
- 6) aktiv finanspolitik; fortsatt överbalansering av driftbudgeten och en sträng återhållsamhet i fråga om utgifterna;
- 7) förstärkning av priskontrollens effektivitet;
- 8) förhandlingarna med arbetsmarknadens och näringslivets intresseorganisationer fullföljas i syfte att vinna enighet om en samlad och återhållsam inkomstutveckling.

Planerna för den ekonomiska politiken kunna emellertid icke begränsas till att blott avse det kortsiktiga målet att vidmakthålla ekonomisk balans under det framförliggande året utan de måste också kunna infogas i en mera långsiktig ekonomisk politik för bevarande av full sysselsättning och stabilt penningvärde. Jag berörde i finansplanen till årets statsverksproposition frågan om den ekonomiska politikens utformning mot bakgrunden av den fulla sysselsättningens konsekvenser. Jag uttalade därvid min avsikt att låta utreda de problem som sammanhänge med möjligheterna att bevara ett stabilt penningvärde i ett samhälle med full sysselsättning. Ifrågasvarande undersökningar ha numera igångsatts, sedan jag den 22 juni detta år erhållit Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla särskilda utredningsmän för ändamålet. Utredningen har givits karaktären av vetenskapliga undersökningar inom olika delar av samhällsekonomin till belysning av relevanta frågeställningar. Detta utredningsarbete beräknas vara i sin helhet avslutat inom en tidrymd av $1\frac{1}{2}$ å 2 år. Såsom jag framhållit i direktiven för utredningen torde sedermera, efter det att genom undersökningarna en grund lagts för överväganden rörande utformningen av praktiska ekonomiskt-politiska åtgärder, en särskild kommitté böra tillsättas med uppdrag att framlägga konkreta förslag i sådant hänseende.

Jag vill vidare nämna, att 1950 års långtidsutredning framlagt sitt betänkande rörande ett ekonomiskt långtidsprogram för åren 1951—1955 och därvid bland annat behandlat frågan om vilka krav som enligt utredningens mening böra ställas på utformningen av den ekonomiska politiken under den kommande femårsperioden. Det är min avsikt att upptaga utredningens betänkande till närmare prövning i anslutning till framläggandet av finansplanen i 1952 års statsverksproposition.

Förslaget till investeringsavgift. Jag torde härefter få övergå att närmare behandla de i promemorian om uttagande av investeringsavgift framlagda förslagen.

Såsom förut framhållits äro de i förordningen den 30 mars 1951, nr 151, upptagna bestämmelserna om investeringsskatt i princip ettåriga. Bestämmelserna skola tillämpas vid 1952 års taxering; allenast då fråga är om omläggning av räkenskapsår kan en tillämpning av desamma även vid 1953 års taxering bli aktuell. I det föregående har jag givit uttryck för angelägenheten av att sådana åtgärder vidtagas, som äro ägnade att verka dämpande på expansionstendenserna inom investeringsverksamheten. Särskilda åtgärder vid sidan av byggnadsregleringen erfordras i detta syfte. Med denna uppfattning uppkommer frågan, huruvida bestämmelserna om investeringsskatt böra givas förlängd giltighetstid eller om desamma böra ersättas av i vissa hänseenden annorlunda utformade bestämmelser.

Redan i direktiven för den utredning, som resulterat i promemorian angående uttagande av investeringsavgift, anförde jag som min mening att förordningen om investeringsskatt vore så utformad att den icke lämpligen borde förlängas. De skäl, som i huvudsak lågo bakom denna uppfattning, voro följande.

Investeringskatt skall uttagas då företagaren nyanskaffat inventarier och därå verkställt avskrivningar i större omfattning än som svarar mot inträdd förslitning eller då företagaren ökat sina lagertillgångar och samtidigt den dolda reserven däri. Vidare skall investeringsskatt uttagas då avsättning eller avsättning av viss storleksordning gjorts till pensions- eller annan personalstiftelse eller till investeringsfond. Detta innebär att man genom investeringsskatten sökt dämpa benägenheten att utnyttja de ordinarie skattereglernas möjligheter att erhålla en kredit i form av uppskov med beskattning av vinstmedel, en kredit som i och för sig kan utnyttjas för och stimulera ytterligare investeringar. Emellertid innebära bestämmelserna sådana de utformats att den åsyftade effekten mången gång icke uppnås. Likviditeten kan nämligen i det enskilda fallet vara sådan, att de avsedda investeringarna kunna verkställas utan att det för finansierandet av desamma är behövt att erhålla skattekrediter. Det sagda innebär även att de berörda företagen bli inbördes olika behandlade, i det företag med mindre god likviditet kunna bli föremål för en beskattning, som de ur nämnda synpunkt bättre ställda företagen undslippa. Vidare kan den invändningen riktas mot bestämmelserna att då frågan om skatt vid lagerökning skall bedömas på grundval av en jämförelse mellan situationen vid ingången av år 1950 och utgången av det aktuella beskattningsåret, skulle vid en förlängning av samma bestämmelser såsom jämförelselager komma att gälla lagret vid en relativt avlägsen tidpunkt. Detta innebär att företag, som startats vid årsskiftet 1949/1950 eller därefter och företag som efter nämnda tidpunkt utvidgats eller som vid sagda årsskifte av annan anledning hade ett onormalt litet lager, skulle bli mycket oförmånligt behandlade i jämförelse med andra företag.

De sakkunniga ha för sin del anslutit sig till uppfattningen att förordningen om investeringsskatt icke bör förlängas. Samma uppfattning har kommit till uttryck i de remissyttranden, däri frågan berörs.

För huvudlinjerna i de sakkunnigas förslag har i det föregående redogjorts. Som av den lämnade redogörelsen framgår innebär förslaget ett övergivande av den tankegång, som låg bakom investeringsskatten, nämligen att nå en investeringsbegränsning genom att försvåra möjligheterna att erhålla skattekrediter. Förslaget innebär i stället, att kostnaderna för verkställandet av vissa investeringar fördyras genom en avgiftsbeläggning. Det avser vidare att drabba ett betydligt större område av investeringsverksamheten än vad fallet är med investeringsskatten. Inom gränsen för vad som skall hänföras till avgiftspliktiga investeringar får anordningen alltså i princip en generell verkande effekt. Ur företagsekonomisk synpunkt innebär förslaget att vid en kalkyl i syfte att bedöma lönsamheten och lämpligheten av en investering måste till den direkta investeringskostnaden läggas den därå utgående avgiften. Skulle investeringsavgiften sättas, såsom de sakkunniga föreslagit, till tio procent och skulle, såsom ock föreslagits, investeringsavgiften i likhet med vad i flertalet fall gäller beträffande den egentliga anskaffningskostnaden hänföras till vid taxeringen avdragsgill omkostnad, får i kostnadskalkylen en uppräknig av utgifterna göras på samma sätt som om investeringskostnaderna av annan anledning ökat med tio procent, varjämte får beaktas att avdrag vid taxeringen får tillgodoräknas för investeringsavgiften.

Anordningen kan med andra ord antagas medföra att investeringar med svag eller osäker räntabilitet icke komma till stånd eller i allt fall uppskjutas samt att nyinvesteringar, som trots en investeringsavgift skulle te sig räntabla, ävensom ersättningsanskaffningar och reparationer få i viss omfattning anstå i avvaktan på att den tillfälliga kostnadsfördyring, som investeringsavgiften innebär, upphör.

Som förut ävenledes anförts ha de sakkunniga av skäl, för vilka senare skall lämnas en redogörelse, ansett att investeringsavgift vid investering i varulager icke lämpligen bör uttagas. För att i viss mån hämma investeringsbenägenheten i sådant avseende ha de sakkunniga därför ifrågasatt en tillfällig inskränkning i rätten att få gjorda nedvärderingar å lagertillgångar godtagna vid inkomsttaxeringen. Förslaget i denna del kan alltså sägas vara ett fullföljande av den tanke, som låg bakom bestämmelserna om investeringsskatt.

I det stora flertalet remissyttranden har den meningen uttalats, att övervägande skäl syntes tala för en lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag. Även enligt min mening bör — som jag tidigare framhållit — de sakkunnigas förslag läggas till grund för en lagstiftning.

I åtskilliga av de remissyttranden, där den nyss angivna meningen utta-

lats, har påkallats att andra åtgärder av ekonomisk-politisk natur samtidigt skulle vidtagas. Min inställning till ett flertal av de därvid anförda synpunkterna och önskemålen framgår av mitt tidigare anförande, till vilket jag härutinnan hänvisar. Jag inskränker mig därför i det följande till att behandla sådana med ett genomförande av de sakkunnigas förslag sammanhängande spörsmål, som jag förut icke berört.

Vad först angår frågan om den tid, för vilken de ifrågasatta bestämmelserna böra gälla, får jag först erinra om att enligt de sakkunnigas förslag skulle förordningen om investeringsavgift gälla tills vidare och förordningen om varulagervärderingen för ett år. Den anförda motiveringen härför är, beträffande förstnämnda förordning, den att man nu ej kunde avgöra för hur lång tid bestämmelserna borde gälla, varför frågan härom lämpligen kunde framdeles prövas. Anledningen till att bestämmelserna om varulagervärderingen föreslagits gälla blott för ett år är återigen den, att ovisshet förefunnes huruvida dessa bestämmelser skulle åstadkomma samma effekt som en anordning enligt vilken investeringsavgift uttoges vid lagerökning. Man borde därför pröva sig fram ett år.

Mot förslaget att bestämmelserna om investeringsavgift skulle gälla tills vidare ha från ett stort antal remissinstanser riktats bestämda erinringar från synpunkten att den åsyftade effekten med en lagstiftning kunde gå förlorad, därest det icke från början klart framginge av bestämmelsernas utformning att desamma skulle gälla allenast under en klart angiven, kortare tidrymd. Man riskerade eljest, att investeringsavgiften komme att betraktas som en kostnadsfördyring av sådan varaktighet, att det saknades anledning att av hänsyn till densamma uppskjuta en investering, som man förr eller senare under alla förhållanden hade för avsikt att göra.

Jag finner för egen del de sålunda angivna synpunkterna bärande. Om än de sakkunniga med sitt förslag icke åsyftat annat än att bestämmelserna skulle upphöra att gälla så snart ett fortsatt behov av desamma ur investeringsbegränsande synpunkt icke längre föreläge, synes det dock ur psykologisk synpunkt riktigt att ge förordningen en bestämd giltighetstid. Denna synes lämpligen kunna bestämmas till två år. Skulle en förlängning av giltighetstiden finnas vara påkallad, bör frågan härom framdeles upptagas till prövning.

I anledning av de sakkunnigas förslag att investeringsavgift skulle uttagas med tio procent har från några håll framhållits att en högre procentsats borde väljas, därest man ville ha garanti för att den åsyftade effekten skulle vinnas. Åtskilliga näringsorganisationer ha å andra sidan gjort gällande, att en lägre procentsats vore tillräcklig för att icke omedelbart nödvändiga investeringar skulle uppskjutas.

För egen del finner jag den av de sakkunniga förordnade procentsatsen väl avvägd. Därvid har jag beaktat de sakkunnigas förslag att investeringsavgiften synes böra hänföras till vid taxeringen avdragsgill omkostnad. Till

sistnämnda fråga får jag emellertid anledning att i ett senare sammanhang återkomma.

I några remissyttranden har framhållits, att om förordningen angående investeringsavgift skulle gälla för mer än ett år, borde avgift uttagas efter en fallande skala. Härtill får jag genmäla, att om förordningen — såsom jag förordat — skall begränsas att gälla två år, synes anledning knappast föreligga att för det andra av dessa båda år fastställa en lägre procentsats. Därjämte må framhållas att om olika procentsatser skulle gälla, kunde detta förutses medföra eljest icke uppkommande tvister angående när en investering skulle anses verkställd.

Landsorganisationen har i sitt yttrande framhållit, att då investeringsavgiften avsåges skola minska räntabiliteten hos vissa investeringar, landsorganisationen förutsatte att avgiften på de områden priskontrollen behärskade icke finge övervältras på konsumenterna.

Jag delar den av landsorganisationen uttalade meningen. Lagstiftningen skulle lätt nog bliva verkningslös eller i allt fall förlora i effektivitet, därest den kostnadsfördyring, som investeringsavgiften utgör, finge på antytt sätt övervältras. Det torde emellertid finnas skäl att antaga att effekten på prisnivån av ett genomslag av investeringsavgiften icke hade kunnat bli annat än obetydlig.

I anledning av det av länsstyrelsen i Kalmar län gjorda uttalandet att större garantier skulle vinnas för uppnående av den med den ifrågasatta lagstiftningen åsyftade effekten om den föreliggande rätten till fri avskrivning å maskiner och inventarier samtidigt upphävdes, får jag som min mening framhålla, att den av länsstyrelsen sålunda ifrågasatta åtgärden näppeligen kan vidtagas utan att en mera vittgående undersökning om dess konsekvenser först verkställs. Jag vill emellertid i detta sammanhang erinra om att när rätten till s. k. fri avskrivning genom beslut vid 1938 års riksdag infördes var — såsom framgår bl. a. av uttalanden i bevillningsutskottets betänkande nr 32 till nämnda års riksdag — avsikten uppenbarligen icke att i alla lägen godtaga hur vittgående avskrivningar å inventarier som helst. Det vill synas som om det av länsstyrelsen uttalade önskemålet om inskränkande bestämmelser skulle bli i viss mån tillgodosett, därest i praxis mera allmänt iakttoges möjligheten att inskrida mot påtagligt överdrivna avskrivningar, som icke te sig ur affärsökonomisk synpunkt motiverade utan med fog kunna anses ha tillkommit i syfte allenast att vinna anstånd med beskattning av vinstmedel.

Vad angår huvudlinjerna i det framlagda förslaget om investeringsavgift vill jag för egen del och på av de sakkunniga anförda skäl ansluta mig till den meningen, att investeringsavgift bör ifrågakomma allenast vid investeringar inom förvärvskällorna jordbruksfastighet och rörelse samt därjämte vid de av de sakkunniga särskilt uppmärksammade fallen av investeringar inom förvärvskällan annan fastighet. I vissa speciella hänseenden,

där de sakkunniga velat förorda uttagande av investeringsavgift, har jag visserligen för avsikt att förorda vissa ändringar i förslaget. Till dessa spörsmål får jag emellertid återkomma längre fram.

III. Avgiftspliktiga investeringar.

1. Promemorian.

De sakkunnigas förslag innebär, att investeringsavgift vid investeringar inom förvärvskällan rörelse skall utgå å kostnader för investeringar i fastigheter, som äro avsedda för stadigvarande bruk i rörelse, därvid dock i fråga om bostäder för anställd personal investeringsavgift skall ifrågakomma allenast såvitt angår kostnader för reparationer;

investeringar i och för tillgodogörande av naturtillgångar såsom gruvor, stenbrott, m. m. i den mån kostnaderna därför icke få vid inkomsttaxeringen omedelbart avdragas såsom utgifter i den löpande driften; samt investeringar i maskiner och andra för stadigvarande bruk i rörelse avsedda inventarier.

I promemorian framhålles, att förslaget i nu ifrågavarande del innebure att viss åtskillnad gjordes mellan å ena sidan fastigheter, som användes till bostäder för anställd personal, och å andra sidan övriga fastigheter. Beträffande sistnämnda grupp av fastigheter skulle investeringsavgift utgå å kostnad för inköp i den mån sådan kostnad belöpte å byggnad, å kostnad för ny-, till- och ombyggnad samt för grundförbättring å fastighet ävensom å kostnad för reparation av byggnad. Däremot skulle investeringsavgift icke beräknas å kostnaden för inköpt mark. Anledningen härtill vore att den ifrågasatta lagstiftningens väsentliga syfte vore att begränsa arbets- och materialkrävande investeringar. Av samma skäl syntes investeringsavgift icke böra utgå å kostnad för förvärv av gruvrätt, stenbrott o. dyl.

Vad härefter gällde bostadsfastighet åt anställda syntes, framhålla de sakkunniga, investeringsavgift böra uttagas allenast då fråga vore om reparationskostnader.

I promemorian anföres därefter följande.

Att avgift föreslås skola utgå icke enbart å egentliga nyinvesteringar på sätt av det förut sagda framgår utan även å reparationer av byggnad beror därpå att återhållsamhet i fråga om jämväl investeringar av sådan art måste anses önskvärd i nuvarande läge. Det må i detta sammanhang framhållas, att reparationsavdragen vid inkomsttaxeringen icke sällan avse förbättringskostnader, som rätteligen icke borde omedelbart få avdragas, men för vilka sådant avdrag likväl erhålles på grund av svårigheterna för taxeringsmyndigheterna att i efterhand göra en riktig uppdelning mellan förbättrings- och reparationskostnader. Även med hänsyn härtill synes det angeläget att icke undantaga reparationskostnader från investeringsavgift.

De sakkunniga tillägga, att avgift syntes böra utgå å kostnader för ny-, till- och ombyggnad, för grundförbättring samt för reparation av fastighet

även i det fall, då rörelseidkare nedlagt sådana kostnader å av honom i och för rörelsen förhyrd fastighet. Då sådana investeringar komme i fråga, föreläge ofta intressegemenskap mellan hyresgäst och fastighetsägare. Oavsett huru härmed förhölle sig, borde investeringsavgift i enlighet med den föreslagna lagstiftningens syfte i sådant fall utgå. För att förhindra kringgående av en sådan bestämmelse syntes böra gälla, att om hyresersättningen avsevärt höjdes efter överenskommelse med fastighetsägaren av innebörd, att denne skulle bekosta viss investering och arrangemanget kunde antagas ha tillkommit för att undgå investeringsavgift, sådan avgift likväl borde uttagas av hyresgästen.

Därefter erinras i promemorian om att reparationer å byggnader uppenbarligen ofta vore av sådan natur, att reparationerna i fråga icke borde uppskjutas. Med hänsyn härtill och till svårigheterna att i det särskilda fallet pröva angelägenheten av reparationerna säga de sakkunniga sig vilja föreslå en schablonregel av innebörd att investeringsavgift skulle uttagas allenast i den mån reparationskostnaderna överstege ett belopp motsvarande 1 % av taxerat byggnadsvärde, i förekommande fall minskat med i byggnadsvärdet ingående särskilt maskinvärde.

Beträffande förslaget i vad detsamma avsåge uttagandet av investeringsavgift icke blott vid nyanskaffning av maskiner och andra inventarier utan även vid ersättningsanskaffning av sådana tillgångar anföra de sakkunniga följande.

I nuvarande läge är återhållsamhet också beträffande ersättningsanskaffningar önskvärd, varför uttagande av investeringsavgift i dylikt fall sammanfaller med den ifrågasatta lagstiftningens syfte. Därtill kommer att ett fritagande av ersättningsanskaffningar skulle medföra stora svårigheter vid den praktiska tillämpningen och föranleda skattetvister. Ersättningsanskaffning innefattar nämligen ofta tillika en viss nyanskaffning, enär den nya tillgången på grund av teknikens utveckling eller av andra skäl är bättre än vad den utrangerade tillgången ursprungligen var. Ofta skulle det därför vara mycket svårt att uppdelat kostnaden för ersättningsanskaffning i kostnad för egentlig ersättninganskaffning och i förbättringskostnad. Som en konsekvens av det förut sagda bör i det fall, då såsom likvid eller dellikvid vid inventarieförvärf annat inventarium lämnats, investeringsavgiften beräknas å den nya tillgångens hela anskaffningskostnad och alltså icke allenast å eventuellt erlagd kontant mellanskillnad.

I promemorian framhålles därefter önskvärdheten ur praktisk synpunkt av att investeringsavgift icke träffade inventarier som erfarenhetsmässigt snabbt förbrukades. Med hänsyn därtill förordade de sakkunniga att från sådan avgift undantoges maskiner och andra inventarier med en beräknad varaktighetstid av högst tre år. Därvid erinrades om att en sådan regel skulle sammanfalla med bestämmelsen i kommunalskattelagen att hela anskaffningskostnaden för inventarier med dylik varaktighetstid finge i sin helhet avdragas under anskaffningsåret. I anslutning till det sist återgivna påpeka de sakkunniga, att rörelseidkarna understundom i strid mot nyssnämnda bestämmelse omedelbart avdragit anskaffningskostnaden även för tillgångar med längre varaktighetstid än tre år, nämligen om anskaff-

ningskostnaden i förhållande till kostnaden för företagets samtliga investeringar vore obetydlig, och skattemyndigheterna hade som regel med hänsyn till åtgärdens jämförelsevis ringa betydelse icke inskridit däremot. Därest vad de sakkunniga förordat i avseende å uttagandet av investeringsavgift godtoges, vore det angeläget att kommunalskattelagens nyss antydda bestämmelse riktigt tillämpades.

De sakkunniga påpeka, att de icke föreslagit att investeringsavgift skulle uttagas å kostnader för reparationer av maskiner och andra inventarier samt framhålla att anledningen därtill vore, att det mången gång skulle vara svårt och arbetskrävande att med stöd av räkenskaperna fastställa storleken av sådana reparationer. Dessa utfördes nämligen ofta av egen personal och man kunde vidare icke alltid skilja mellan kostnader för löpande tillsyn och för verkliga reparationer. Om i samband med reparation av inventarier förbättringsarbeten utfördes, vilket exempelvis kunde förekomma i samband med fartygsreparationer, syntes förbättringskostnaden böra jämföras med kostnad för inköp av inventarier, varför investeringsavgift i sådant fall borde uttagas.

I promemorian erinras om att i direktiven för utredningsuppdraget ifrågasatts att investeringsavgift skulle utgå även vid investeringar i varulager. Sedan de sakkunniga framhållit att därmed torde ha avsetts att avgift skulle uttagas vid lagerökning anføres följande.

Möjligheterna att uttaga avgift i sådant fall ha undersökts, men det har visat sig att åtskilliga erinringar kunna framställas mot en sådan anordning. Om avgiften utginge på värdet å en kvantitativ lagerökning under viss period, vilket torde vara den enda beräkningsgrund som kunde komma i fråga, skulle häremot kunna invändas att lagrets storlek ofta vore beroende på rent tillfälliga förhållanden. En rörelseidkare, som råkat ha onormalt litet lager vid periodens ingång, skulle nödgas betala investeringsavgift, även om lagret vid periodens utgång uppginge till allenast normal storlek. Vidare skulle avgift utgå även då lagerökningen uppkommit på grund av avsättningssvårigheter eller eljest uppenbarligen icke berodde på spekulationer i prisstegring. Som exempel härpå må nämnas företag inom jordbrukets föreningsrörelse och andra företag, som på likartat sätt handla med lantbruksprodukter. Storleken av varulagren hos sådana företag sammanhänger ofta med skördeförhållandena; om skörden under ett år blir större än under det närmast föregående, medför detta som regel lagerökning. Som ytterligare exempel må anföras verkstadsföretagens pågående beställningsarbeten, vilka inräknas i varulagret. Om värdet av pågående beställningsarbeten hos ett sådant företag är förhållandevis litet vid ingången av ett beskattningsår, därför att stora leveranser skett under slutet av närmast föregående år, och om större leveranser av beställda tillgångar verkställas först efter utgången av beskattningsåret, kommer varulagrets värde att härigenom ökas.

Även taxeringstekniskt skulle en investeringsavgift å lagerökning medföra betydande svårigheter. Här skall endast en av dessa omnämnas, nämligen den situation som skulle uppkomma om lagret ökats ett år och minskats det efterföljande. Materiellt vore det riktigtast, om den avgift som erlagts å lagerökningen helt eller delvis restituerades vid den efterföljande lagerminskningen, men detta skulle föranleda ett betydande arbete för taxeringsmyndigheterna. Därest de skattskyldiga icke tillerkändes sådan restitutionsrätt, skulle detta naturligt nog anses orättfärdigt.

De sakkunniga säga sig ha övervägt, hur de nu antydda svårigheterna skulle kunna övervinnas, samt framhålla att en lösning visserligen syntes vara att införa särskilda dispensföreskrifter, möjliggörande en prövning i enskilda fall av frågan huruvida investeringsavgift borde uttagas eller ej. Vissa erinringar syntes emellertid vara att rikta mot en lagstiftning, som förutsatte en vidsträckt tillämpning av dispensregler. De sakkunniga hade därför undersökt huruvida lagstiftningens syfte skulle i nu förevarande hänseende kunna vinnas i annan ordning.

Den alternativa lösning, som de sakkunniga därvid ifrågasatt, innebär en anordning enligt vilken rätten att vid inkomsttaxeringen få i räkenskaperna verkställd värdering av varulagret godtagen tillfälligt skulle inskränkas. För detta alternativ skall senare lämnas en närmare redogörelse.

Vad härefter angår investeringar inom förvärvskällan jordbruksfastighet, innebär de sakkunnigas förslag — såsom redan av det förut sagda framgår — att investeringsavgift skulle uttagas å kostnader för ny-, till- och ombyggnad av fastighetens byggnader, för reparationer av dessa byggnader samt för nyanskaffning och ersättningsanskaffning av maskiner och andra döda inventarier ävensom för förbättringsåtgärder å sistnämnda tillgångar. De sakkunniga framhålla, att investeringsavgift icke föreslagits skola utgå å kostnader för ny-, till- och ombyggnad av bostäder allenast för anställd personal. Vidare innebure förslaget, att kostnader för förbättring av själva grunden (marken) till jordbruksfastighet, för skogens vård samt för inhägnande av åker och skog undantoges. Investeringsavgift avsåges skola utgå icke blott vid nyanskaffning av inventarier utan även vid ersättningsanskaffning av sådana. Då vid inventarieförvärv annat inventarium lämnats såsom likvid eller dellikvid, borde investeringsavgift utgå i enlighet med vad som i motsvarande hänseende angivits beträffande investeringar inom förvärvskällan rörelse. I huvudsak skulle alltså avgift vid investeringar inom förvärvskällan jordbruksfastighet komma att utgå efter samma grunder som föreslagits skola gälla för rörelsen. De sakkunniga säga sig vilja föreslå, att reparationskostnader avgiftsbelades allenast till den del kostnaderna överstege en procent av det taxerade jordbruksvärdet. Skulle taxeringsvärdet å skogsmark för viss fastighet utgöra 50 procent eller mera av taxerat jordbruksvärde, syntes investeringsavgift å reparationskostnaden böra uttagas allenast för den del därav, som överstege en procent av taxerat jordbruksvärde sedan detta minskats med värdet å skogsmark.

Vad slutligen angår investeringar inom förvärvskällan annan fastighet framhålla de sakkunniga, att bland annat som en följd av hyresregleringen syntes reparationer i egentliga hyresfastigheter förekomma i tämligen liten omfattning. Det förefölle därför ej föreligga tillräckliga skäl att genom en investeringsavgift söka åstadkomma en ytterligare begränsning av sådana reparationer. Ej heller borde ifrågakom-

ma att uttaga avgift vid förvärv av hyresfastighet. De sakkunniga förordade därför, att investeringsavgift skulle uttagas endast i det fall att rörelseidkare förhyrde lokaler av närstående företag och fastighetsägaren bekostat investeringar, som hänförde sig till den av rörelseidkaren förhyrda delen av fastigheten. Innebörden av de föreslagna bestämmelserna vore alltså att investeringsavgift skulle utgå å kostnader för sådana investeringar i fastigheten, som skulle utgöra avgiftspliktiga investeringar i rörelse, om fastigheten ägdes direkt av rörelseidkaren. Investeringsavgiften skulle följaktligen i dessa fall träffa investeringar i form av ny- till- och ombyggnad, grundförbättring och reparation av byggnad.

Därefter framhålles i promemorian att vad de sakkunniga anfört om reparationer av annan fastighet främst gällde beträffande hyresfastighet. Fastighet som beboddes av ägaren syntes däremot repareras i väsentligt större omfattning. Den omständigheten att reparationskostnaderna vore avdragsgilla vid inkomsttaxeringen innebure en kraftig stimulans till reparationer. Det syntes likväl icke lämpligt att avgiftsbelägga kostnaderna för sådana reparationer, då detta skulle förutsätta en vidlyftig uppgiftsskyldighet. Investeringsbegränsningen syntes i stället böra åstadkommas genom sådana ändringar av kommunalskattelagens bestämmelser, att rätten till avdrag för reparationskostnader av fastighet, som användes till bostad huvudsakligen för ägaren, modifierades. Enligt vad de sakkunniga erfarit komme 1950 års skattelagssakkunniga att — om än ur andra synpunkter — upptaga denna fråga till prövning.

2. Remissyttrandena.

Frågan om vilka investeringar, som böra beläggas med avgift, beröres i ett flertal remissyttranden. De erinringar mot förslaget, som därvid framföras, avse främst sådana fall, där ett uttagande av avgift anses icke vara motiverat med hänsyn till lagstiftningens syfte eller där uttagande av avgift skulle för vederbörande utgöra en oskäligen belastning.

Från remissyttrandena torde följande få återgivas.

Sveriges redareförening anför, att föreningen icke funne att uttagande av investeringsavgift vid köp av färdig byggnad överensstämde med syftet med lagstiftningen, enär i dylikt fall genom investeringen icke toges i anspråk arbetskraft och ej heller material. Liknande synpunkter anföres även i fråga om inventarieanskaffning i vissa fall. Sålunda framhålles att vid inköp av ett redan färdigbyggt svenskt eller utländskt fartyg eller då ett nytt fartyg beställdes vid och levererades av ett utländskt varv toges icke arbetskraft och material inom vårt land i anspråk. En dylik investering verkade icke inflationsdrivande inom landet, varför densamma borde vara undantagen från investeringsavgift.

Liknande synpunkter framföras i ett flertal remissyttranden, däribland i det yttrande som avgivits av *Smålands och Blekinge handelskammare*, och vari därjämte framhålles att köp av begagnade tillgångar icke borde vara

avgiftsbelagda. *Svenska sparbanksföreningen* påpekar, att det är svårt att från investeringsbegränsningssynpunkt förstå, varför inköp av en äldre bebyggd fastighet inom förvärvskällan rörelse skall beläggas med investeringsavgift. Ett sådant inköp är varken arbets- eller materialkrävande och bör i likhet med vad som föreslås beträffande jordbruk icke ingå bland avgiftsbelagda investeringar.

Länsstyrelsen i Kalmar län gör gällande, att av den föreslagna lagtexten icke klart framginge, om investeringsavgift skulle utgå då ett företag köpte en fastighet med därå uppförd byggnad, och hemställer att bestämmelsen förtydligas på denna punkt. *Länstyrelsen i Södermanlands län* erinrar om att vid förvärv av färdigställd byggnad med tomtmark uppdelning av köpeskillingen i regel icke funnes angiven i köpeavtalet. Med hänsyn därtill ifrågasatte länsstyrelsen, om icke anvisning om tillämpligt beräkningssätt borde intagas i författningen.

Svenska sparbanksföreningen framhåller att sparbankernas fastigheter, i vilka vore inrymda huvudkontor eller avdelningskontor, mycket ofta vore att jämställa med »egentliga hyresfastigheter» i det att de till större delen innehölle bostäder eller kontor och butikslokaler. Föreningen tillägger, att den förutsatte att sådana fastigheter icke avsåges med författningsförslaget i vidare mån än beträffande sparbankens egna lokaler samtl i fråga om reparationskostnader, även tjänstebostäder.

I det av *industriförbundet m. fl.* åberopade yttrandet framhålles, att övervägande skäl talade för att från investeringsavgift undantaga sådana investeringar, för vilka byggnadstillstånd erfordrades. Den ytterligare granskning och prövning av behovet av dessa investeringar, som investeringsavgiften kunde föranleda till, komme — enligt vad i yttrandet framhålles — säkerligen icke att leda till någon minskning i investeringsvolymen.

I sistnämnda yttrande framhålles vidare, att då fråga vore om nödvändig ersättningsanskaffning, vare sig denna avsåge byggnader, maskiner eller andra inventarier, måste det befaras att investeringsavgiften ofta komme att motverka sitt syfte och framstå såsom en obillig straffbeskattning. Syftet med anordningen skulle utan tvivel främjas, om ersättningsanskaffning, som visades ha varit nödvändig för upprätthållande av företagets produktionskapacitet, undantoges från investeringsavgift. Det måste dock erkännas, att ett stadgande av sådan innebörd skulle föranleda så betydande tillämpningssvårigheter, att befogade invändningar kunde riktas däremot. Man kunde emellertid icke rimligen undgå att komplettera lagstiftningen med en dylik föreskrift, därest icke lagens giltighetstid bleve mycket kort och avgiften måttlig. En särskild bestämmelse om undantag från investeringsavgift vore dock ovillkorligen påkallad i de fåtaliga men för det enskilda företaget ofta mycket kännbara fall, då nödvändig ersättningsanskaffning föranletts därav att tillgång gått förlorad eller blivit förstörd genom eldsvåda, haveri eller liknande katastrofartad händelse. Sedan det framhållits att ett dispensförfarande borde undvikas, anföres vidare i yttrandet, att tillämpningen av ett

stadgande enligt vilket ersättningsanskaffning i de senast angivna fallen skulle undantagas från investeringsavgift, borde kunna anförtros de ordinarie beskattningsmyndigheterna. Detta syntes desto mindre vara ägnat att väcka betänkligheter som myndigheterna redan enligt gällande skatteförfattningar hade att tillämpa just för de ifrågavarande fallen särskilt meddelade föreskrifter. Om det skulle väcka betänkligheter att medgiva befrielse från den å hela investeringskostnaden belöpande avgiften, med hänsyn till att företagen icke sällan i stället för utrangerade anläggningstillgångar anskaffade modernare och följaktligen dyrbarare sådana, syntes i särskilda anvisningar till författningsrummet böra föreskrivas, att befrielsen icke finge avse större del av avgiften än som belöpte å den utrangerade tillgångens anskaffningskostnad, omräknad i nuvarande penningvärde. Därefter framhållles dock, att investeringar, som avsåge rationalisering av produktionen vore ur allmän synpunkt i hög grad önskvärda. Det förelåge därför icke någon anledning att från avgiftsbefrielse utmönstra rationaliseringskostnader, erlagda i samband med av dylika skäl föranledda ersättningsanskaffningar.

I yttrandet framhållles vidare, att det vore nödvändigt att stadga avgiftsfrihet för interna överlåtelse av avgiftspliktiga tillgångar inom en koncern, d. v. s. då investeringen allenast innebure en transaktion mellan moder- och dotterbolag eller andra varandra lika närstående företag. Detsamma gällde för överlåtelse mellan olika delägare i en rörelse eller ett jordbruk ävensom för de i förordningen om investeringsskatt reglerade fallen, då investeringen föranletts av övertagande av annat företags verksamhet eller tillkommit på direkt föranstaltande av vederbörlig statlig myndighet. Dessa undantagsbestämmelser syntes samtliga utan större svårighet kunna tillämpas av beskattningsmyndigheterna. Skulle en sådan anordning vara ägnad att väcka betänkligheter, synes det ofrånkomligt, att ett dispensförfarande finge komma till användning i likhet med vad som gällde i fråga om investerings-skatten.

Även riksskattenämnden framhåller, att undantag från avgiftsplikt borde stadgas t. ex. i samband med att näringsverksamhet överlättes från far till son eller från ett koncernföretag till ett annat företag inom samma koncern. Vidare funne nämnden det icke motiverat, att avgift uttoges vid anskaffning av byggnader och inventarier såsom ersättning för vad som gått förlorat vid eldsvåda eller därmed jämförlig händelse, varöver vederbörande icke kunnat råda, ävensom vid investeringar föranledda av expropriation eller liknande tvångsåtgärder. Nämnden förordade därför, att dispens skulle kunna medgivas i nu antydda fall och anför därvid följande.

Sannolikt ställer det sig emellertid svårt att utan risk för missbruk eller andra icke önskvärda konsekvenser uppställa undantagsregler, som kunna infogas i författningsförslaget. På grund härav vill riksskattenämnden ifrågasätta, om icke de mindre tilltalande resultat, som i vissa fall kunna bli följden av bestämmelserna i deras nuvarande utformning, borde förebyggas genom införande av ett dispensförfarande, avsett för ovan angivna och därmed jämförliga fall. Med hänsyn till angelägenheten av att dispensbestämmelserna tillämpas restriktivt och likformigt, läres tillämpningen av dylika

bestämmelser icke böra överlämnas åt taxeringsorganen utan bör uppdragas åt en central myndighet. Med hänsyn till arten av dispensprövningen och dess nära samband med den verksamhet för en riktig och enhellig tillämpning av blivande bestämmelser om investeringsavgift, som riksskattenämnden författningsenligt kommer att få utöva, synes det naturligt, att sådan prövning uppdrages åt riksskattenämnden. Nämnden har för sin del intet att erinra mot att en sådan uppgift tilldelas nämnden. Eventuellt skulle prövningen emellertid kunna uppdragas åt en särskild nämnd i likhet med vad som gäller enligt 1951 års förordning om investerings beskattning.

Liknande synpunkter framföras jämväl i de yttranden, som avgivits av bl. a. *kammarrätten, kommerskollegium, Kooperativa förbundet, Sveriges redareförening* och *länsstyrelsen i Södermanlands län*. Även *länsstyrelsen i Stockholms län* uttalar en likartad mening men framhåller samtidigt att avgiftsbefrielsen borde till förhindrande av missbruk begränsas att omfatta uppbyggnadsförsäkringsbelopp. *Länsstyrelsen i Jönköpings län*, som likaledes beaktat ifrågasvarande spörsmål, framhåller, att ännu mindre motiv för avgiftsplikt vid återanskaffning förelåge i sådana fall, där försäkringskydd icke kunnat erhållas. Såsom belysande exempel nämner länsstyrelsen, att under sistlidna vinter ett stort antal byggnader, särskilt ladugårdar, rasat till följd av stora snömassor. En investeringsavgift, som i dylikt fall gjorde den uppkomna förlusten än större, skulle vara i hög grad obillig.

I yttrande från *Sveriges redareförening* framhålles att ersättningsanskaffningar, som vore nödvändiga för att en företagare skulle kunna upprätthålla sin verksamhet, över huvud taget icke borde drabbas av en sådan prohibitiv åtgärd, som den föreslagna avgiften innebure. Liknande synpunkter framhållas av *länsstyrelsen i Södermanlands län*, som anser att investeringsavgift å ersättningsanskaffning och underhållskostnader kunde befaras få den konsekvensen, att dylika anskaffningar och nedläggandet av sådana kostnader underlåtes, vilket skulle medföra en minskning och försämring av produktionsapparaten. Vidare framhåller länsstyrelsen, att enligt förslaget komme den, som nyetablerade rörelse, att likställas med den, som redan utövar sådan, och alltså bliva skyldig erlägga investeringsavgift för hela sitt nyförvärv av byggnader och inventarier. Länsstyrelsen ifrågasatte, om icke en ändring härvidlag borde komma till stånd.

Beträffande förslaget att vid byte av tillgång hela värdet av den nya tillgången skall beläggas med avgift och icke endast den kontanta mellanskillnaden anför *Kooperativa förbundet*, att med hänsyn till att vid byten av med investeringsavgift belagda objekt den bortbytt tillgången ofta uppvärderas i syfte att lämna den bytande en rabatt, syntes förslaget i promemorian vara för vittsyftande. Ofta framkomme i vederbörandes räkenskaper endast det kontanta vederlaget (mellanskillnaden), varför det även av praktiska skäl borde vara lämpligt att lägga avgift endast på vederlaget; mellanskillnaden utgjorde för övrigt den egentliga nyinvesteringen, vilken avsåges skola avgiftsbeläggas. Skedde däremot likviden delvis genom annan tillgång, t. ex. obligationer, aktier, omsättningsvaror eller dylikt, borde givetvis hela an-

skaffningskostnaden avgiftsbeläggas. Liknande synpunkter framföras av bl. a. *Sveriges redareförening, ett flertal handelskamrar, länsstyrelserna i Kopparbergs och Västerbottens län* samt av *Sveriges lantbruksförbund*, som därjämte framhåller att bestämmelsen medförde att om två jordbrukare bytte inventarier sinsemellan investeringsavgift skulle utgå på bytesvärdet för båda jordbrukarna, trots att det i dylikt fall icke vore fråga om någon nyinvestering, som det funnes någon anledning att söka hämma.

Sveriges grossistförbund anser, att investeringsavgift icke borde utgå då exempelvis en försliten lastbil måste ersättas med en ny. Inom grosshandeln utgjorde lastbilen ett transportmedel och transportkostnaderna rörde sig om stora belopp. Då det vore nödvändigt att söka hålla dessa kostnader nere, lönade det sig ej för en företagare att behålla en gammal lastbil, som droge stora reparationskostnader. Enligt de föreslagna bestämmelserna skulle hela anskaffningskostnaden för en nyförvärvad tillgång utgöra avgiftspliktig investering. Avdrag finge således ej ske för annan tillgång, som lämnats såsom likvid eller dellikvid. Om ersättningsanskaffning ej medgäves vara avgiftsfri, borde i varje fall såsom avgiftspliktig investering ej räknas större belopp än som motsvarade skillnaden mellan tillgångens anskaffningskostnad och den ersättning, som erhållits för den utrangerade tillgången.

Länsstyrelsen i Kalmar län påpekar, att i den föreslagna författningstexten använts uttrycket »nyanskaffning» såsom motsats till begreppet »ersättningsanskaffning». Kommunalskattelagen använde ordet nyanskaffning för att beteckna ersättningsanskaffning och ordet nyuppsättning såsom motsats till ersättningsanskaffning. Länsstyrelsen funne kommunalskattelagens terminologi böra konsekvent bibehållas i nytillkommande skattelagtext. Länsstyrelsen framhåller vidare att gränsdragningen mellan förbättring och reparation av maskiner och inventarier bleve svår att genomföra i praktiken, exempelvis då ett fartygs maskineri ersattes med ett nytt sådant. — Liknande påpekanden göras i det av *kammarrätten* avgivna yttrandet.

I det av *industriförbundet m. fl.* åberopade yttrandet påpekas, att enligt förslaget vore endast sådana byggnader, som *uteslutande* vore avsedda för bostadsändamål, frikallade från investeringsavgift, då fråga vore om köp, nybyggnad etc. Den omständigheten att i en för beredande av personalbostäder inköpt eller uppförd byggnad funnes inrymd allenast en mindre affärslokal, kunde således enligt det föreliggande förslaget tagas till intäkt för yrkande, att investeringsavgift skulle utgå å hela kostnaden för förvärvet av byggnaden. Dylika orimliga beskattningseffekter borde undvikas. — Liknande synpunkter framföras även av *kammarrätten, länsstyrelsen i Älvsborgs län* och *Västergötlands och Norra Hallands handelskammare m. fl.*

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framhåller, att bestämmelsen att investeringar i fastigheter inom förvärvskällan rörelse, då det gällde bostäder för anställda, skulle undantagas från investeringsavgift utom då det gällde kostnader för reparationer gäve företagen möjlighet till knappast önskvärda investeringar i form av köp eller ny- eller ombyggnad av s. k.

direktörsvillor för representativa ändamål utan att investeringsavgift uttoges. Länsstyrelsen tillägger, att jordbrukarna syntes komma i ett sämre läge än andra fastighetsägare, enär de komme att påföras investeringsavgift såväl vid ny-, till- och ombyggnad av egen mangårdsbyggnad och även vid reparation av densamma. Liknande synpunkter framföras av *länsstyrelserna i Örebro och Jönköpings län*, vilken sistnämnda länsstyrelse därjämte tillägger att den funne lämpligast, att all förbättring av bostäder undantoges från avgiftsplikt. I varje fall borde sådan ändring vidtagas, att förvärvskällorna jordbruksfastighet och rörelse bleve likställda i angivna avseende.

Kammarrätten, som säger sig livligt tillstyrka de sakkunnigas förslag att undantaga bostadsproduktionen från avgiftsplikt, framhåller, att denna förslagens huvudlinje genombrutits i vad avsåge ny-, till- och ombyggnad av fastighet tillhörig förvärvskällan jordbruk och avsedd såsom bostad åt ägaren eller arrendator. Kammarrätten avstyrker en sådan inskränkning av avgiftsfriheten för bostäder och framhåller i detta sammanhang, att om en rörelseidkare använde en honom tillhörig fastighet såväl för rörelsens behov som till egen bostad komme enligt förslaget, jämfört med första punkten av anvisningarna till 24 § kommunalskattelagen, avgift icke att utgå för investeringar i bostadsdelen.

En av ledamöterna i riksgäldsfullmäktige, herr Svensson, har i ett särskilt yttrande anfört följande.

Enligt föreliggande förslag skall investeringsavgift ej utgå för ny-, till- eller ombyggnad av »annan fastighet», som är avsedd uteslutande för bostadsändamål. Detsamma gäller för arbetare- och personalbostäder vid förvärvskällan jordbruk eller rörelse av annat slag. Konsekvensen av dessa bestämmelser blir att det stora antalet bönder och småbrukare, som äro sina egna lantarbetare, sättas i en missgynnad särklass. Detta förslag att, utan investeringsavgift släppa fram ny-, till- eller ombyggnad av bostäder för samtliga kategorier utom jordbrukarna, kan jag för min del icke biträda. Att det stora och i många fall bristfälliga bostadsbeståndet vid våra hundratusentals småbruk och bondgårdar förnyas är enligt min mening lika angeläget som att investeringar i övriga bostäder främjas. Jag anser därför att en sådan omarbetning av förslaget bör äga rum, att de orättvisa verkningarna i detta avseende undanröjas.

Förslaget att reparationsarbeten å arbetarbostäder skola avgiftsbeläggas beröres av *länsstyrelsen i Kopparbergs län*, som ifrågasätter om det icke ur sociala synpunkter vore lämpligast att låta även dylika arbeten omfattas av befrielsen från investeringsavgift. Även *länsstyrelsen i Kalmar län* finner det tveksamt, om dylik investering borde beläggas med investeringsavgift, då kostnad för uppförande av arbetarbostäder icke vore belagd med dylik avgift. Liknande synpunkter framföras av *länsstyrelsen i Södermanlands län* och av *Sveriges redareförening*, som framhåller att avgiften åstadkomme en ökning av kostnaderna för reparationerna och därigenom i det långa loppet medverkade till en höjning av hyresnivån.

Länsstyrelsen i Malmöhus län framhåller, att reparationsarbeten ofta vore av den natur, att de icke borde uppskjutas. Den återhållande effekt, som

den föreslagna lagstiftningen otvivelaktigt skulle komma att få beträffande reparation och underhåll av byggnader inom industri och jordbruk, kunde därför enligt länsstyrelsens uppfattning icke i allmänhet anses vara önskvärd. Det syntes även vara mindre följdriktigt att i fråga om bostadsfastigheter åt anställda uttaga investeringsavgift vid reparationer men ej vid till- och ombyggnadsarbeten. Med hänsyn till att investeringsavgift vid reparationer föresloges skola uttagas endast i den mån kostnaderna överstege en procent av taxerat byggnadsvärde syntes den material- och arbetsbegränsande effekten av den föreslagna lagstiftningen i detta avseende bliva förhållandevis ringa. Då största möjliga förenkling av beskattningsreglerna dessutom borde eftersträvas, ansåge länsstyrelsen det kunna ifrågasättas att undantaga reparations- och underhållsarbeten från investeringsavgift, i varje fall beträffande bostadsfastigheter åt anställda.

Bestämmelsen att kostnad för reparation av byggnad skall medföra avgiftsplikt endast till den del kostnaden överstiger en procent av taxerat byggnadsvärde — eller i vad avser jordbruksfastighet — en procent av taxerat jordbruksvärde beröres i yttrandet från *riksskattenämnden*, som anför följande.

Enligt 7 § i förslaget hänföres kostnad för reparation av byggnad i förvärvskälla, hänförlig till jordbruksfastighet, till investeringskostnad allenast i den mån kostnaden överstiger en procent för år räknat av det i vederbörande fastighets taxeringsvärde ingående jordbruksvärdet eller — i visst fall — sistnämnda värde efter avdrag av skogsmarksvärdet. Med hänsyn till föreskriften i 18 § kommunalskattelagen att beträffande jordbruksfastighet särskild förvärvskälla föreligger med avseende å envar av de kommuner, där den skattskyldiges fastigheter äro belägna, uppkommer en olikformighet i förhållande till motsvarande beräkningssätt inom förvärvskälla, hänförlig till annan fastighet eller rörelse, där någon begränsning av förvärvskällan till viss kommun icke förekommer. Stundom kunna emellertid jordbruksfastigheter, som äro belägna i olika kommuner och följaktligen skola betraktas såsom särskilda förvärvskällor, bilda en naturlig ekonomisk enhet på sådant sätt, att det ter sig orättvist och i praktiken svårgenomförbart att beräkna investeringen annorledes än för denna enhet i dess helhet. Riksskattenämnden föreslår därför, att tredje stycket i 7 § kompletteras med en bestämmelse av innebörd att såsom särskild förvärvskälla skall vid tillämpningen av bestämmelserna i nyssnämnda stycke anses varje fastighet, fastighetsdel eller komplex av fastigheter, som i ägarens eller brukarens hand är att anse såsom förvaltningsenhet. — Riksskattenämnden vill i detta sammanhang jämväl fästa uppmärksamheten på att den i fjärde stycket i 7 § upptagna regeln i vissa fall kan leda till helt olika resultat, beroende på huru taxeringsvärdet för ett komplex av fastigheter blivit redovisat i taxeringslängden.

Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare framhåller beträffande nyssnämnda schablonregel att densamma icke toge hänsyn till att reparationer i rörelse i allmänhet ej kunde ske kontinuerligt utan i stället utfördes på en gång med större intervaller. Ett utspridande av reparationer å varje år inverkade hindrande på driften och bleve kostsammare än om erforderliga reparationer finge ske på en gång med längre mellanrum. Handelskammaren bortsåge härvid givetvis från sådana smärre reparationer, som

avsåge årligt underhåll. Den föreslagna schablonregeln bleve även ogynn- sam för den skattskyldige genom att den avdragsgilla procenten beräknades på byggnadsvärdet, vilket ofta låge under det verkliga värdet. Slutligen syn- tes schablonbidraget icke böra beräknas särskilt för varje fastighet, i de fall en rörelseidkare ägde flera fastigheter, utan på hela hans fastighetsbestånd. Detta syntes motiverat av att reparationer icke borde verkställas etappvis utan på en gång. Vad beträffade investeringsavgiften å reparationer ville han- delskammaren betvivla dess investeringsbegränsande effekt. Om nämligen reparationen underlåtes, komme i regel företagets redovisade nettovinst att stiga med motsvarande belopp. Företaget finge alltså i realiteten välja mellan å ena sidan att reparera och i så fall erlägga 10 % i investeringsavgift och å andra sidan att underlåta reparera och i så fall att erlägga 50 % i skatt.

I det av *industrieförbundet m. fl.* åberopade yttrandet framhålles att avfatt- ningen av 7 § fjärde stycket gäve vid handen att det skattefria avdraget för reparationskostnader å byggnad skulle beräknas särskilt för varje fastighet för sig. Ingen saklig grund kunde anses föreligga för en dylik specificerad beräkning, som vore ägnad att i icke ringa mån komplicera förfarandet. Vad som åsyftades vore ju, att rörelseidkarna hölle reparationskostnaderna å fas- tighetsbeståndet i dess helhet nere och endast utförde omedelbart erforder- liga reparationsarbeten. Behovet av sådana reparationer varierade självfal- let för de olika fastigheterna. Dessutom skulle planläggningen av reparatio- nerna inom större företag och kostnaderna för dessa i hög grad ogynnsamt påverkas, om man av hänsyn till investeringsavgiften skulle nödgas avstå från reparationernas uppdelning i etapper på olika delar av fastighetsbe- ståndet. Författningstexten borde så ändras, att avdraget för reparations- kostnader finge beräknas på rörelseidkarens fastighetsbestånd i dess helhet, oavsett hur reparationskostnaderna vore fördelade mellan de olika fastig- heterna.

Sveriges redareförening framhåller, att med hänsyn till rådande höga kostnader för reparationsarbeten å byggnader vore det ej tillräckligt med en procent av det taxerade byggnadsvärdet såsom norm för skäligen kostnad för normalt underhåll. Föreningen förordade att den avgiftsfria delen i detta fall bestämdes till minst två procent av samma värde.

Sveriges köpmannaförbund anför att man icke kunde underlåta att taga hänsyn till skillnaden mellan sten- och träfastigheter. För de senare borde åtminstone två procent tillämpas. För övrigt vore det uppenbart, att om en fastighet blivit grundligt reparerad under år 1950 eller 1951, så måste reparationsbehovet vara betydligt mindre än om den ej reparerats på t. ex. 10—15 år. Om man underlåte att taga hänsyn till dylika förhållanden, komme investeringsavgiften att särskilt drabba den som oundgängligen måste repa- rera och som redan av denna anledning drabbades av stora kostnader. Det- samma gällde även sådana rörelseidkare, som nödgats utföra reparationer i för rörelsen använd fastighet, som tillhörde annan person. På grund av hyresregleringen tvingades ofta hyresgäster att själva bekosta nödiga repara- tioner.

Handelskammaren i Gefle framhåller angelägenheten av att det föreslagna undantaget från investeringsavgift beträffande reparations- och underhållskostnader intill fastställt procenttal av taxerat byggnadsvärde borde få utnyttjas även i fråga om fastigheter, som arrenderades, exempelvis från dotterbolag.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län påpekar, att byggnadsarbeten ofta utfördes av företagens driftspersonal och med användande av råvaror och/eller förbrukningsartiklar för rörelsen. En riktig redovisning av investeringarna komme i sådana fall att ställa stora krav på företagens räkenskaper. Vidare måste det vara mycket frestande för den avgiftspliktige att utelämna dylika svårkontrollerbara kostnader i deklarationen till investeringsavgift.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län påpekar, att i promemorian särskilt uppmärksammats de fall då en fastighetsägare bekostat viss investering i förhyrd byggnad mot att hyresersättningen avsevärt förhöjts. Länsstyrelsen framhåller, att avgift hade för dylikt fall ansetts böra uttagas, om arrangementet kunde antagas ha tillkommit för att undgå avgiftsplikt; avgiften skulle enligt promemorian drabba rörelseidkaren (hyresgästen). Detta hade emellertid icke kommit till uttryck i den föreslagna författningstexten på annat sätt än genom bestämmelserna i 18 §, därvid, för att rättelse skulle kunna vidtagas, krav uppställts på att åtgärden tillkommit i uppenbart syfte att undgå investeringsavgift. Med den föreslagna avfattningen syntes bestämmelsens tillämplighet enligt länsstyrelsens mening komma att avsevärt begränsas.

I det av *länsstyrelsen i Malmöhus län* avgivna yttrandet framhålles, att investeringsavgift vid investering i förvärvskällan annan fastighet föreslagits skola utgå endast under förutsättning att fastigheten i sin helhet eller i den del, där investering gjorts, vore upplåten till användning i rörelsen. Länsstyrelsen hade icke något att erinra häremot. Det syntes emellertid knappast erforderligt att göra den begränsningen, att rörelsen skulle bedrivas av »någon, med vilken den som bekostat investeringen måste anses vara i intressegemenskap». En investeringsavgift, som drabbade all investering för rörelseändamål i förvärvskällan annan fastighet, skulle enligt länsstyrelsens uppfattning stå i överensstämmelse med det allmänna syfte som låge till grund för bestämmelserna i övrigt. Genom borttagandet av denna begränsning skulle dessutom undvikas de tolkningssvårigheter, som kunde uppkomma i fråga om vad som skulle förstås med begreppet intressegemenskap. Ytterligare en fördel skulle stå att vinna. De sakkunniga hade beträffande grundförbättringar å fastighet, som förhyrdes av rörelseidkare, framhållit, att risk kunde föreligga för sådana arrangemang, att en rörelseidkare i syfte att undgå investeringsavgift, överenskomme med fastighetens ägare, att denne skulle bekosta önskade förbättringar. Det hade därför föreslagits att i dylika fall investeringsavgift skulle erläggas av hyresgästen. En dylik bestämmelse syntes mera sällan kunna tillämpas på grund av bevissvårigheter. Genom en ändring på det sätt länsstyrelsen antytt skulle skatteplikten automatiskt överföras till hyresvärdens.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län framhåller, att begreppet »närstående företag» i fråga om investering i förvärvskällan annan fastighet torde komma att ge upphov till åtskilliga tvister. Närmare direktiv i detta avseende syntes enligt länsstyrelsens mening nödvändiga, liksom även en anvisning om bevisbördans fördelning.

Beträffande förslaget att investeringsavgift skall beräknas å kostnaden för exploateringsarbete i gruva, stenbrott etc. i den del kostnaden härför icke omedelbart får avdragas såsom kostnad för den löpande driften anför *länsstyrelsen i Kopparbergs län* följande.

Såvitt länsstyrelsen kunnat finna, medger gällande praxis för den skattskyldige valrätt att vid inkomsttaxeringen bokföra tillredningsarbeten såsom tillgång och därå göra värdeminskingsavdrag eller att avdraga tillredningsarbetena såsom omkostnad för driften. Uttagande av investeringsavgift skulle sålunda bli beroende av om den skattskyldige bokfört kostnaderna såsom tillgång. Någon starkare investeringsbegränsande effekt för gruvdriftens vidkommande — därest sådan är avsedd — skulle då icke med förslagets avfattning komma att uppnås.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län påpekar, att det ofta föreläge svårighet att fastställa anskaffningskostnaden för inventarier. Åtskilliga skattskyldiga hävdade exempelvis, att i anskaffningskostnaden ej skulle inräknas tull-, transport- och monteringskostnader. Vidare framhåller länsstyrelsen att vissa tillgångar, exempelvis specialverktyg, pressverktyg, modeller, formar, mönster, ritningar och dylikt, intoge en mellanställning mellan inventarier och förbrukningsartiklar och hänfördes än till den ena och än till den andra kategorien. Även mellan reparation av byggnader å ena sidan och reparation av till byggnad hörande fasta maskiner å andra sidan vore gränsen ofta flytande. Det förefölle därjämte vara hart när omöjligt att särskilja reparations- och förbättringskostnader å sistnämnda slag av tillgångar.

Sveriges redareförening framhåller i fråga om investeringsavgift vid förbättringsarbeten å inventarier, att avgift skulle utgå även vid investeringar i förbättringsarbeten i samband med reparationer å fartyg vid svenska eller utländska varv. Beträffande sådana investeringar gäller som bekant, att dessa vore underkastade mycket stränga säkerhetsbestämmelser samt att fartygsinspektionen ofta ålade rederierna att vid reparationer och klassningar utföra sådana förbättringsarbeten å fartyg, som rederierna ansåge ej vara oundgängligen nödvändiga eller som i varje fall ansåges kunna uppskjutas till en mera lämplig tidpunkt. Att under sådana förhållanden belasta rederierna, särskilt då arbetena utfördes i utlandet, med en extra utgift i form av investeringsavgift funne föreningen vara felaktigt.

Smålands och Blekinge handelskammare påpekar, att enligt de föreslagna bestämmelserna skulle investeringsskatt erläggas vid nyanskaffning och dylikt av maskiner och inventarier, medan däremot reparationer skulle vara fria, samt tillägger att en sådan regel säkerligen komme att leda till slöseri med arbetskraft, nämligen i de fall, då annars utrangeringsfärdiga maskiner komme att underkastas dyrbara reparationer för att avgiftsbelagda nyinköp skulle kunna undvikas.

Länsstyrelsen i Kalmar län framhåller beträffande förslaget att från avgiftsplikt skulle undantagas investeringar i inventarier med en varaktighetstid av högst 3 år, att man med denna gränsdragning måste räkna med ett stort antal tvister. Länsstyrelsen ifrågasätter, om icke gränsdragningen i förevarande fall kunde ske på annat sätt, exempelvis i förhållande till anskaffningskostnaden för inventarierna. Länsstyrelsen ifrågasätter vidare, om de bestämmelser i syfte att hindra skattskyldiga att kringgå avgiftsskyldigheten, som föreslagits i 18 §, vore till fyllest. Länsstyrelsen anför.

Enligt förslaget måste en företagare (trafikbilägare, droskbilägare etc.), som köper en bil, betala investeringsavgift, medan en enskild person, som köper bil, slipper undan från sådan avgift. Härav blir säkerligen en följd att företagens bilanskaffningar komma att läggas över på andra händer. I stället för att bolaget köper bil och håller resande med sådan, kommer förmodligen företaget hädanefter att låna pengar till den anställde och denne att stå som köpare och ägare av bilen. Mot sådan transaktion torde intet kunna göras från taxeringsmyndigheternas sida. Om anställda köper in maskiner och andra inventarier och hyr ut dessa till företaget, torde däremot syftet kunna anses klarlagt och investeringsavgift kunna uttagas hos den som köpt maskinerna och inventarierna.

Handelskammaren i Gefle invänder mot förslaget att av nyanskaffade inventarier endast de med en varaktighetstid av högst 3 år skulle vara befriade från investeringsavgift, att det exempelvis vid järnverk och verkstäder funnes många inventarier, som tvivelsutan skulle falla inom denna ram, såvida de användes i löpande drift eller vid tillverkning av långa serier. I praktiken användes de emellertid många gånger mera sporadiskt och finge därmed ökad livslängd. Dessa till handelskammaren anförda exempel ägde säkerligen sin motsvarighet även på andra områden inom näringslivet. Handelskammaren hemställde, att vid den justering av förslaget, som måste väntas föregå laggivningen, hänsyn toges härtill och att taxeringsmyndigheterna anvisningsvägen erhöle möjlighet att beakta sådana särskilda förhållanden och omständigheter, vilka ägde betydelse för bedömningen.

Även *länsstyrelserna i Stockholms och Örebro län* understryka svårigheterna att särskilja inventarier med en varaktighetstid av mer än eller mindre än 3 år samt påpeka även svårigheterna att draga gränsen mellan förbättringsarbete och reparationsarbete.

Handelskammaren i Gefle anför, att större och nödvändiga reparations- eller ombyggnadsarbeten, vilka icke skedde fortlöpande utan med vissa års mellanrum, borde räknas till normalt underhåll. Som exempel nämner handelskammaren infodring av masugnar, vidmakthållande av apparatur inom den kemiska och kemiskt-tekniska branschen, vissa till skogsindustrien hörande anläggningar etc. samt den periodiska och mycket kostnadsdragande omklassificeringen av fartyg.

I det av *industriförbundet m. fl.* avgivna yttrandet framhålles, att det föreslagna stadgandet i 4 § b) syntes kunna tolkas så, att endast förbättringsåtgärder vore att hänföra till normalt underhåll. Så kunde emellertid understundom även vara fallet med nyanskaffning. Vidare framhålles att

ersättningsanskaffning vore självfallet vida oftare än förbättringsarbeten hänförlig till normalt underhåll.

Vissa för jordbruket speciella problem behandlas i de av *lantbrukstyrelsen*, *Sveriges lantbruksförbund* och *Riksförbundet Landsbygdens folk* avgivna remissyttranden. Utöver vad i dessa hänseenden redan tidigare refererats från nämnda yttranden, torde här följande få återgivas.

Lantbruksstyrelsen framhåller bland annat, att därest en lagstiftning enligt promemorians riktlinjer genomfördes, syntes i varje fall nödvändigt att vidtaga vissa jämkningar beträffande investeringar inom förvärvskällan jordbruksfastighet, där enligt förslaget investeringsavgift även skulle utgå för ny-, till- och ombyggnad samt reparation och underhåll av bl. a. ekonomibyggnader ävensom, i fråga om maskiner, för nyanskaffning, ersättningsanskaffning och förbättringsåtgärder, som icke vore att hänföra till normalt underhåll. Härefter anför styrelsen.

Med hänsyn till de stora kostnader, som erfordras för uppförande av för jordbruksdriften ofrånkomliga ekonomibyggnader, vilka vanligen på ett eller annat sätt måste avskrivs till väsentlig del, synes det icke skäligt att fördyra denna investering ytterligare. Även om investeringen ur räntabiliseringsynpunkt är mycket svag och därför skulle enligt den principiella uppläggningsfrågan böra förhindras, är det dock, om den nödvändiga jordbruksproduktionen skall kunna upprätthållas, nödvändigt att verkställa sådan investering, när den blivit aktuell. Det synes därför motiverat att göra samma undantag beträffande ekonomibyggnader, som föreslås för bostad åt i jordbruksdriften anställd personal.

Vad sedan angår investeringsavgift i samband med förvärv av jordbruksmaskiner blir den föreslagna bestämmelsen särskilt betungande för den jordbrukare, som skall nyuppsätta maskiner och dylikt i samband med förvärv eller övertagande på arrende av jordbruksfastighet. Något skäl att förhindra eller fördyra en sådan normal generationsväxling synes icke föreligga. Ej heller synes det skäligt att belägga anskaffning av ersättningsmaskin med investeringsavgift. Moderniseringen av jordbrukets maskin- och redskapsutrustning är ju av statsmakterna stimulerad genom lån och bidrag och bör därför även om den sker utan det allmännas stöd icke motverkas.

Sveriges lantbruksförbund framhåller, att för förvärvskällan jordbruksfastighet gällde för redovisningen i taxeringshänseende den s. k. kontantprincipen, innebärande såvitt avsåge avdrag för kostnader för inköp av inventarier, att avdrag för nyinköp icke medgäves men däremot avdrag för ersättningsköp, i den mån ersättningsköpet allenast avsåge utbyte och icke till den del det avsåge förbättring eller utvidgning. Vid förvärvskällan rörelse gällde ju att avdrag medgäves för samtliga inköp i form av årliga värdeminskningsskattavdrag. Denna skillnad i behandling i skattehänseende medförde, att för det stora flertalet jordbrukare avdrag för inköp av inventarier skattemässigt belastade jordbruksdriften ojämnare än vad fallet bleve i förvärvskällan rörelse. Därefter anför förbundet.

För att i någon mån utjämna denna skattemässiga orättvisa i förhållandet till förvärvskällan rörelse har jordbrukets utövare i stor utsträckning försökt att anpassa ersättningsköpen till sådana beskattningsår, då intäkterna

av driften varit jämförelsevis goda. Den föreslagna investeringsavgiften kommer såvitt avser inventarier delvis på grund av det ovan sagda att drabba förvärvskällan jordbruksfastighet hårdare än förvärvskällan rörelse. Ytterligare en omständighet är den att i förvärvskällan jordbruksfastighet, åtminstone såvitt avser mindre och medelstora enheter, inventariebeståndets huvudsakliga värde ligger i ett förhållandevis litet antal relativt dyra maskiner, såsom traktorer, skördetröskor etc.

Vid bedömandet av investeringsavgiftens verkningar måste nämligen enligt förbundets åsikt hållas i åtanke det faktum, att jordbruket kräver en kapitalinvestering i anläggningstillgångar, som i relation till den årliga omsättningen är mycket större än vad fallet är inom till exempel handeln och industrien. Nämda förhållande har blivit för jordbrukets del än mera märkbart genom den fortlöpande mekaniseringen av jordbruket, i stor utsträckning framtvungad av bristen på arbetskraft. Ifrågavarande lagstiftnings väsentligaste syfte är att begränsa arbets- och materialkrävande investeringar. Den får dock icke enligt förbundets åsikt gå så långt att den träffar sådana investeringar, som avse att spara arbetskraft och äro oundgängligen nödvändiga för ett med nuvarande arbetskraftstillgång rationellt skött jordbruk.

Riksförbundet Landsbygdens folk framhåller att det syntes angeläget, att avgiften endast komme att uttagas inom de områden av samhällslivet, där de inflationsskapande faktorerna funnes. Ur denna synpunkt framstode det som mindre påkallat, att belägga investeringar inom förvärvskällan jordbruksfastighet med investeringsavgift. Därefter anför förbundet.

Jordbrukets byggnadsbestånd är i trängande behov av förnyelse. Skall jordbrukets rationalisering kunna fortgå och medverka till, att den av statsmakterna fastslagna målsättningen, att jordbruksbefolkningen skall uppnå likställdhet med övriga grupper, inom rimlig tid skall kunna förverkligas, synas några nya hinder icke få uppställas. Den under senare år fortskridande fördyringen av byggnadsverksamheten inom jordbruket synes vara tillräckligt avskräckande för att — bortsett från rena undantagsfall — effektivt hindra alla icke absolut erforderliga investeringar i byggnader.

Icke heller beträffande den föreslagna investeringsavgiften i fråga om maskiner och andra för jordbruksdriften avsedda döda inventarier med en beräknad varaktighetstid av mer än 3 år finner riksförbundet tillräckliga skäl föreligga. Den investering som äger rum i jordbrukets maskinpark och inventariebestånd har i alldeles övervägande grad sin grund i den fortgående arbetskraftsminskningen och syftar till effektivisering och förbilligande av produktionen.

3. Departementschefen.

Som av det förut sagda framgår är jag för egen del beredd att godtaga de sakkunnigas förslag att avgift skall utgå vid investeringar inom förvärvskällorna rörelse, annan fastighet och jordbruksfastighet. Jag kan även i huvudsak godtaga de sakkunnigas förslag angående vad som bör hänföras till avgiftspliktig investering inom de olika förvärvskällorna och kommer därför i fortsättningen främst att upphålla mig vid de avvikelser från förslaget, som enligt min mening böra ifrågakomma.

Vad först angår investeringar inom förvärvskällan rörelse, ha i vissa remissyttranden gjorts gällande att anledning icke funnes att uttaga in-

vesteringsavgift vid förvärv av tidigare uppförda byggnader eller av begagnade inventarier. Med anledning härav får jag anföra följande.

Såsom tidigare framhållits, är avsikten med införandet av en investeringsavgift att genom en temporär kostnadsfördyring dämpa intresset av att verkställa vissa investeringar, nämligen sådana som äro material- och arbetskrävande. Det torde emellertid av flera skäl vara — i allt fall såvitt angår inventarier — önskvärt, att investeringsavgiften får en generell tillämpning och att en investerings räntabilitet följaktligen icke göres till viss del beroende av om tillgångarna i fråga förvärfvas i första eller i andra hand. Tvärtom synes lämpligen böra gälla, att så snart en investering i inventarier göres, skall vederbörande ha att räkna med den kostnadsfördyring som investeringsavgiften innebär.

Vid detta mitt ståndpunktstagande har jag även fäst avseende vid följande synpunkter.

I åtskilliga fall innebär en försäljning av inventarier att säljaren avser att i stället för de avyttrade tillgångarna förvärva ändamålsenligare sådana. En dylik investering motverkas med den antydda utformningen av bestämmelserna icke blott av att investeringsavgift utgår vid nyförvärvet utan även av att försäljningen av de gamla tillgångarna försvåras därigenom att köparen måste räkna med att erlægga investeringsavgift vid sitt förvärv av dessa tillgångar. Man torde nämligen kunna förutse att en investeringsavgift å begagnade inventarier pressar ned försäljningspriset varigenom avgiften i själva verket, helt eller delvis, träffar säljaren och icke köparen. Uttages däremot icke avgift vid försäljning av begagnade sådana tillgångar, har man att räkna med en högre köpeskilling för säljaren, vilket skulle i sin mån stimulera reinvesteringar.

Slutligen må framhållas att en utformning av bestämmelserna i enlighet med vad nu sagts är betingad jämväl av praktiska skäl. Regler av annan innebörd skulle nämligen stimulera till kringgåenden och ställa de tillämpande myndigheterna inför besvärliga gransknings- och bedömningsproblem. Här må t. ex. erinras om de i sådant läge uppkommande möjligheterna för en rörelseidkare att förvärva en obegagnad maskin genom en mellanhand, som formellt står som ägare och som icke är skyldig erlægga investeringsavgift.

Vad i det föregående sagts om begagnade inventarier äger i viss mån tillämpning även då fråga är om förvärv av redan färdigställd byggnad. Emellertid kunna i detta fall vissa omständigheter åberopas till förmån för ett annat betraktelsesätt. Avyttrar en rörelseidkare en industrifastighet, är hans möjligheter att begagna de därvid frigjorda medlen för en reinvestering beroende av byggnadstillstånd. Med hänsyn härtill föreligger i detta fall icke lika starka skäl som när fråga är om inventarier att beakta den stimulans till nyinvestering, som ligger däri att ersättningen för den avyttrade byggnaden icke reduceras genom att köparen är fritagen från investeringsavgift. Härtill kommer att ett fritagande av köp av färdigställda byggnader från investeringsavgift icke skulle medföra några större tillämpningssvårigheter.

heter, varför jag är beredd förorda en uppmjukning i de sakkunnigas förslag. Dock synes icke kunna ifrågakomma att från avgift undantaga annan byggnad än sådan som varit använd för stadigvarande bruk i rörelse, nämligen med hänsyn till de kringgåenden av bestämmelserna som eljest lätt nog kunde göras, exempelvis på så sätt att en rörelseidkare låte, med hjälp av lån, en byggmästare uppföra en byggnad vilken sedan i färdigt skick genom köp överfördes å rörelseidkaren.

Ej heller synes anledning förefinnas att fritaga från investeringsavgift i det fall, då en rörelseidkare förvärvar en enbart för bostadsändamål utnyttjad byggnad i syfte att fortsättningsvis använda densamma för industriellt ändamål. Är byggnaden vid överlåtelsen till huvudsaklig del använd i av säljaren, köparen eller annan bedriven rörelse och är byggnaden allenast till en mindre del vid sagda tillfälle utnyttjad som hyresfastighet, synas dock tillräckliga skäl föreligga att fritaga från investeringsavgift. I sådant fall synes icke heller erforderligt att verkställa någon fördelning av köpeskillingen å fastighetens olika delar; investeringen i dess helhet bör med andra ord fritagas från avgift.

Det må i detta sammanhang tilläggas att investeringsavgift skall uttagas allenast å anskaffningskostnaden för den del av byggnaden, som skall användas i köparens rörelse. Detta innebär, att om byggnaden till viss del även efter förvärvet kommer att utnyttjas exempelvis såsom vanlig hyresfastighet, måste för investeringsavgiftens beräkning en uppdelning av anskaffningskostnaden verkställas.

Skulle vid förvärv av byggnad, som enligt vad nyss sagts synes böra fritagas från investeringsavgift, i byggnaden ingå sådana fasta maskiner, som vid fastighetstaxeringen åsatts särskilt maskinvärde, torde av praktiska skäl frikallelsen böra omfatta jämväl förvärvet av dessa maskiner.

Vidare synes investeringsavgift icke böra uttagas, då tillgångar av i och för sig avgiftspliktig natur övertagas i samband med förvärv av den rörelse, vari de nyttjats. Detta innebär att investeringsavgift icke uttages vid de i remissyttrandena särskilt uppmärksammade fallen, då en rörelseidkare överlåter sin rörelse å sin son, sin kompanjon eller annan person, då genom fusion dotterbolagets rörelse överföres till moderbolaget, då ett bolags rörelse uppdelas på två eller flera bolag och då en enskild rörelse ombildas till aktiebolag.

Därest de nu angivna uppmjukningarna av bestämmelserna godtagas, undanröjas de mera betydelsefulla invändningar, som framställts mot de sakkunnigas förslag i förevarande del. Däremot synes, främst av praktiska skäl, icke böra ifrågakomma att från investeringsavgift undantaga exempelvis sådana investeringar som föreligga då ett moderbolag från dotterbolaget övertagit inventarier utan att rörelsen för den skull övertagits. Sådana övertaganden torde alltså få verkställas med beaktande av att investeringsavgift skall erläggas.

Genom de antydda undantagsbestämmelserna bli alltså de rörelseidkare, som vid övertagande av rörelse samtidigt förvärva de i rörelsen vid över-

tagandet nyttjade maskinerna och inventarierna, undantagna från avgiftsskyldighet. En person, som startar en ny rörelse, får däremot erlægga investeringsavgift. Detta är i överensstämmelse med den föreslagna lagstiftningens syfte. Visserligen kan häremot invändas att bestämmelserna skulle komma att försvåra genomförandet av redan uppgjorda planer rörande finansieringen av tilltänkt verksamhet och därigenom i viss mån verka obilliga. Bestämda erinringar synas dock vara att rikta mot en ytterligare uppmjukning av bestämmelserna, då detta skulle lämna vidsträcktta möjligheter till missbruk, exempelvis på så sätt att ett bolag, i stället för att utöka sin egen verksamhet, för ändamålet bildar ett dotterbolag eller att en enskild rörelseidkare formellt låter annan person starta en rörelse som i realiteten innebär en utvidgning av hans egen verksamhet.

I vissa remissyttranden har framhållits, att vid inköp av ett redan färdigbyggt svenskt eller utländskt fartyg eller då ett nytt fartyg levereras från utländskt varv arbetskraft och material inom vårt land icke tagits i anspråk, varför en dylik investering borde undantagas från investeringsavgift.

Vad först angår förvärv av s. k. secondhandtonnage, vill jag till en början återropa vad jag tidigare anfört angående köp av begagnade inventarier. Visserligen kan beträffande fartyg anföras, att köp därav innebär en kostnadskrävande investering samt att dylika köp icke förekomma i sådan utsträckning att mer betydande kontrollsvårigheter skulle uppkomma för beskattningsmyndigheterna. En speciell undantagsregel för fartygsförvärv torde likväl icke böra ifrågakomma; det bör nämligen observeras att det förutom fartyg finnas andra inventarier, vilkas anskaffningskostnader äro av betydande storleksordning och beträffande vilka en motsvarande undantagsbestämmelse med samma skäl skulle kunna krävas. Ett efterkommande av sådana önskemål skulle strida mot de principer för bestämmelsernas utformning, till vilka jag tidigare anslutit mig. Jag kan därför icke tillstyrka införandet av en sådan bestämmelse.

Vad härefter angår önskemålet att köp av färdiga tillgångar från utlandet skulle undantagas från investeringsavgift, synes detta icke kunna efterkommas redan med hänsyn till att någon efterfrågan på utomlands tillverkade maskiner och inventarier icke bör stimuleras.

I åtskilliga remissyttranden har framhållits, att nödvändiga ersättningsanskaffningar, oavsett om de avsåge byggnader, maskiner eller andra inventarier, borde undantagas från investeringsavgift. Häremot bör emellertid invändas, att det är i överensstämmelse med lagstiftningens syfte att varje inköp, oberoende av anledningen därtill, skall föranleda investeringsavgift. Även då fråga är om ersättningsanskaffning är uppenbarligen önskvärdt, att en prövning kommer till stånd om icke investeringen kan uppskjutas i avvaktan på att avgiften upphör. Av praktiska skäl kan därjämte, såsom i promemorian framhållits, icke ifrågakomma att göra skillnad mellan nyuppsättning och ersättningsanskaffning.

Investeringsavgiften innebär, såsom tidigare framhållits, att anskaffningskostnaden för vissa tillgångar skall öka med tio procent. Även i fråga om ersättningsanskaffningen är det principiellt riktigt att investeringsavgiften

beräknas på hela anskaffningskostnaden, d. v. s. inklusive värdet av den tillgång som eventuellt lämnats i utbyte. Emellertid torde det förhålla sig så att, då en tillgång tages i utbyte, denna ofta uppvärderas i syfte att bereda köparen en rabatt. Med hänsyn härtill anser jag mig böra förordna, att vid *direkt* byte av likartade tillgångar investeringsavgift endast beräknas på eventuell mellanskillnad. Däremot föreligger icke tillräckliga skäl att vid beräkning av investeringsavgift från anskaffningskostnaden för nya tillgångar avräkna vad som eventuellt kan ha erhållits vid försäljning av äldre tillgångar.

Det må tilläggas att investeringsavgift givetvis skall utgå även i sådant fall, då en under beskattningsåret inköpt maskin därefter under samma år försålts.

I sådana fall, då ersättningsanskaffningen är förorsakad av att tillgångar gått förlorade eller blivit förstörda genom eldsvåda, haveri eller liknande händelse, synes en undantagsbestämmelse vara av billighets skull påkallad. Om en tillgång varit försäkrad mot den uppkomna skadan, synes alltså rimligt att, vid beräkning av investeringsavgift i anledning av verkställd ersättningsanskaffning av likartad tillgång, anskaffningskostnaden får minskas med den uppburna försäkringsersättningen. Om en tillgång tagits i anspråk på grund av expropriation eller liknande tvångsåtgärd, synes även rimligt att vid beräkning av investeringsavgift på grund av verkställd ersättningsanskaffning den uppburna ersättningen får avräknas från anskaffningskostnaden. Detsamma synes böra gälla när tillgång avyttrats under sådana omständigheter att en med tvångsförsäljning jämförbar avyttring föreligger; så kan exempelvis vara fallet vid försäljningar i anledning av stadsplaneändringar. Har tillgången icke varit försäkrad mot den uppkomna skadan eller har ersättning icke uppburits, synes däremot av praktiska skäl någon reducering icke böra ifrågakomma. Undantag torde dock böra göras då tillgången gått förlorad på grund av naturkatastrof såsom t. ex. översvämning i anledning av snösmältning, förskjutning i marken o. likn. Med naturkatastrof synes i detta hänseende böra jämföras ras i anledning av snöfall men däremot icke haveri, eldsvåda o. likn. händelse, varemot försäkringsskydd normalt meddelas. Har tillgång gått förlorad eller förstörts på grund av naturkatastrof i nyss angiven mening, bör investeringsavgift icke utgå för kostnad för återanskaffning av förstörd tillgång eller kostnad för återställande av den förstörda tillgången i det skick vari den befann sig före naturkatastrofen. Bestämmelser av nu angiven innebörd synes böra intagas i förordningen.

Enligt förslaget skall vid investering i bostäder åt i rörelse anställda investeringsavgift uttagas allenast när fråga är om reparations- och underhållsarbeten. Därvid har dock det villkoret fogats, att byggnaden i fråga skall *uteslutande* användas för bostadsändamål.

Häremot ha vissa erinringar framställts. Även enligt min mening bör bestämmelsen ändras, nämligen på så sätt att kravet på att byggnaden uteslutande användes för bostadsändamål utbytes mot en föreskrift att, om byggnad till viss del användes till bostäder åt anställda, avgift skall vid investe-

ringar i annan form än reparationsarbeten icke uttagas till den del dessa investeringar avse personalbostäderna.

För att investeringsavgift icke skall uttagas för sådana reparationsarbeten, som avse nödvändigt årligt underhåll, ha de sakkunniga föreslagit att investeringsavgift endast skall beräknas på den del av reparationskostnaderna, som överstiger en procent av taxerat byggnadsvärde, i förekommande fall minskat med särskilt maskinvärde. I några remissyttranden ha erinringar riktats mot den föreslagna procentsatsen såsom varande för låg. Även enligt min mening torde kunna göras gällande att en något högre procentsats bör väljas. Jag förordar därför att investeringsavgift uttages för reparationskostnaderna till den del dessa överstiga två procent av taxerat byggnadsvärde, i förekommande fall minskat med det särskilda maskinvärdet.

Beträffande det underlag, å vilket schablonavdraget skall beräknas, synes för att förenkla tillämpningen vara nödvändigt att beräkna detta gemensamt för samtliga i förvärvskällan ingående fastigheter. Detta innebär, att investeringsavgift beräknas å samtliga kostnader för reparation av byggnader efter avdrag med två procent av det taxerade byggnadsvärdet (eventuellt minskat med maskinvärde) vid beskattningsårets ingång för samtliga de i förvärvskällan vid denna tidpunkt ingående, av rörelseidkaren ägda fastigheterna. Om beskattningsåret omfattar kortare eller längre tid än tolv månader, bör schablonavdraget minskas eller ökas i förhållande till beskattningsårets längd. Något schablonavdrag med hänsyn till i rörelsen använda förhyrda eller disponerade fastigheter, synes icke kunna ifrågakomma. Där emot borde hinder icke möta att kvitta reparationskostnader å en förhyrd fastighet mot ett icke utnyttjat schablonavdrag för en ägd fastighet.

Om fastigheten under beskattningsåret bytt ägare, bör schablonavdraget fördelas mellan tidigare och nuvarande ägare i förhållande till den tid de innehåft fastigheten.

Den kostnad vid förvärv av byggnad, å vilken investeringsavgift bör beräknas, bör inkludera samtliga kostnader i samband med förvärvet, således även provisions- och advokatkostnader, lagfartsstämpel och liknande kostnader. Om byggnad förvärvas tillsammans med marken och om tillfredsställande utredning icke kan företes angående hur anskaffningskostnaden fördelar sig å byggnaden och å marken, synes så stor del böra anses belöpa å byggnaden som det taxerade byggnadsvärdet utgör av hela det vid försäljningstillfället gällande taxeringsvärdet för fastigheten. Var fastigheten vid försäljningstillfället nybyggd eller ombyggd och hade nytt taxeringsvärde då ännu icke åsatts fastigheten, bör fördelningen ske på grundval av det senare åsatta taxeringsvärdet eller efter annan grund, som befinnes skälig. Kan en rörelseidkare, som förvärvar en byggnad för vilket förvärv investeringsavgift skall utgå, styrka att byggnaden delvis är avsedd att disponeras utom rörelsen, t. ex. för uthyrning till utomstående, skall anskaffningskostnaden för byggnaden fördelas å i rörelsen använd och å uthyrd del efter grund, som kan befinnas skälig. Fördelningen torde i regel kunna göras

efter samma grund som den, vilken vid inkomsttaxeringen tillämpas vid fördelning av taxeringsvärdet för beräkning av värdeminskningsskatt och s. k. procentavdrag för de olika delarna av fastigheten.

I några remissyttranden har påpekats att det ofta föreläge svårigheter att fastställa anskaffningskostnaden för inventarier. Jag får i anledning härav som min mening framhålla, att i anskaffningskostnaden böra inräknas samtliga kostnader för inventarieanskaffningen fram till den tidpunkt, då tillgången är färdig att tagas i bruk, d. v. s. inklusive kostnader för tull, frakt, montering o. s. v.

I anledning av ett av Svenska sparbanksföreningen gjort uttalande får jag framhålla, att om en bank förvärvar en fastighet för att däri inrymma ett avdelningskontor, skall som avgiftspliktig investering uppenbarligen avses blott den del av byggnaden, som är avsedd att användas i bankens rörelse.

Vad angår det i vissa remissyttranden uppmärksammade spørsmålet om klassning av fartyg och i samband därmed på myndighets direktiv verkställda förbättringsarbeten, får jag som min mening framhålla att tillräckliga skäl icke torde föreligga för införande av en specialbestämmelse härom.

Vad så angår förslaget att investeringsavgift skall utgå vid vissa exploateringsarbeten i gruva, stenbrott, m. m., torde visserligen — såsom i något remissyttrande framhållits — förutsättningarna för uttagande av investeringsavgift i sådant fall i viss omfattning bliva beroende av hur kostnaderna för arbetena bokföras. Detta synes emellertid icke utgöra någon avgörande invändning mot de sakkunnigas förslag i denna del, varför jag alltså tillstyrker att detsamma genomföres.

Jag torde härefter få övergå att något beröra frågan om avgiftspliktiga investeringar inom förvärvskällan *annan fastighet*.

Anledningen till att de sakkunniga hänfört vissa investeringar inom förvärvskällan *annan fastighet* under de föreslagna bestämmelserna är den omständigheten, att i betydande omfattning fastighet, vari rörelse bedrives, formellt äges icke av rörelseidkaren utan av någon med vilken denne kan sägas vara i intressegemenskap. Sålunda kan exempelvis ett dotterbolag äga den fastighet, vari moderbolagets rörelse bedrives, eller en fysisk person äga den fastighet, varå rörelse bedrives av ett aktiebolag vars aktier han även innehar. I sådana och liknande fall ha de sakkunniga ansett avgift böra uttagas då den formella ägaren verkställer investeringar, oavsett att inkomsten av fastigheten taxeringstekniskt icke redovisas såsom inkomst av rörelse. Till avgiftspliktiga investeringar skulle i princip hänföras sådana investeringar, som — därest rörelseidkaren och fastighetsägaren formellt varit samma person — hade föranlett uttagande av investeringsavgift.

För egen del är jag beredd att ansluta mig till de sakkunnigas förslag i denna del, vilket innebär att jag icke anser mig böra biträda den i något remissyttrande uttalade meningen, att investeringsavgift skulle — oavsett om intressegemenskap föreläge mellan fastighetsägaren och rörelseidkaren —

uttagas vid investeringar inom förvärvskällan annan fastighet så snart fastigheten i dess helhet eller i den del, där investeringen gjorts, vore upplåten till användning i rörelse.

Begreppet intressegemenskap i nu förevarande hänseende bör vid tillämpningen givas en extensiv tolkning. Sålunda bör intressegemenskap anses föreligga exempelvis även i ett sådant fall, då en rörelseidkare utlånat medel till annan person i syfte att denne skall uppföra eller förvärva den fastighet, vari rörelseidkaren beretts tillfälle att disponera affärslokaler.

Då fråga är om avgiftspliktig investering inom förvärvskällan annan fastighet i form av reparation, bör investeringsavgiften beräknas på grundval av kostnaden till den del densamma överstiger två procent av det taxerade byggnadsvärdet i vad detta hänför sig till den del av fastigheten, som disponeras av den rörelseidkare med vilken fastighetsägaren är i intressegemenskap.

Vad slutligen beträffar investeringar inom förvärvskällan jordbruksfastighet, får jag först framhålla att vad förut sagts om förvärv av begagnade inventarier inom förvärvskällan rörelse äger motsvarande tillämplighet vid förvärv av sådana tillgångar inom förvärvskällan jordbruksfastighet. I princip bör alltså investeringsavgift, såsom de sakkunniga föreslagit, uttagas vid förvärv av döda inventarier med en beräknad varaktighetstid av mer än tre år även om dessa inventarier äro begagnade.

I likhet med vad jag i det föregående föreslagit därom att avgift ej bör uttagas vid förvärv av inventarier i samband med övertagande av den rörelse, vari inventarierna nyttjas, förordar jag att avgift ej heller uttages vid förvärv av inventarier, tillhörande ett jordbruk som övertages eller arrenderas. Härigenom erhåller jordbrukaren liksom i motsvarande fall rörelseidkaren en viss lättnad, därest han under den tid bestämmelserna gälla börjar bedriva jordbruk. Emellertid innebär en sådan regel icke någon lättnad för en jordbrukare, som förvärvar en jordbruksfastighet eller övertager ett arrende utan att vara i tillfälle att i samband därmed övertaga i jordbruket nyttjade döda inventarier. Med hänsyn till att jordbruket kräver en omedelbar kapitalinvestering i anläggningstillgångar, som i relation till den årliga omsättningen torde vara avsevärt större än vad fallet är inom handeln och industrien, synes påkallat meddela sådana bestämmelser, att varje nyetablerande jordbrukare beredes möjlighet att förvärva de för jordbruksdriften erforderliga inventarierna utan att erlagga investeringsavgift. En sådan bestämmelse synes desto lättare kunna meddelas, som något missbruk av densamma icke torde behöva befaras. Av praktiska skäl bör en bestämmelse av angiven innebörd kunna åberopas allenast beträffande inventarieförvärv under det beskattningsår, då jordbruksfastigheten förvärvats eller arrendet tillträtts.

Vad angår ersättningsanskaffningar inom ifrågavarande förvärvskälla, synas böra gälla samma bestämmelser som i det föregående av mig förordats att gälla beträffande ersättningsanskaffningar inom förvärvskällan rö-

relse. Sålunda bör investeringsavgiften beräknas på kostnaden för den anskaffade tillgången, dock att — om annan likartad tillgång vid förvärvet lämnats i utbyte — avgiften bör beräknas på mellanskillnaden.

Även i fråga om ersättningsanskaffning i anledning av eldsvåda och liknande samt på grund av naturkatastrof böra enahanda regler gälla som vid motsvarande ersättningsanskaffningar inom förvärvskällan rörelse.

De sakkunnigas förslag innebär, att till avgiftspliktig investering skall hänföras ny-, till- och ombyggnad i samtliga fall utom då fråga är om byggnad, som uteslutande är avsedd som bostad åt i jordbruksdriften anställd personal. Häremot har invänts att anledning saknades att i förevarande hänseende behandla ägarens och arrendatorns bostäder annorlunda än vad som i princip ansetts böra gälla beträffande bostäder i allmänhet.

Jag delar den sålunda anförda meningen och förordar att från investeringsavgift undantagas ny-, till- och ombyggnad av samtliga bostadshus i förvärvskällan jordbruksfastighet, varigenom för övrigt även bättre överensstämmelse skulle vinnas med vad som i motsvarande hänseende gäller för bostadsfastigheter inom förvärvskällan rörelse.

Verkställes ny-, till- eller ombyggnad av byggnad, som icke uteslutande är avsedd för bostadsändamål, bör avgiftsbefrielsen omfatta investeringen till den del densamma avser bostäderna. Med en sådan regel vinnes överensstämmelse med vad som föreslagits skola gälla inom förvärvskällan rörelse.

Vad angår investeringsavgift vid reparationer, innebär de sakkunnigas förslag att investeringsavgift skall uttagas vid reparationer såväl av ekonomisk som bostadsbyggnader. Häremot har i några remissyttranden invänts, att reparation å bostadsbyggnader icke borde avgiftsbeläggas.

Även för egen del anser jag det knappast böra ifrågakomma att uttaga investeringsavgift vid reparation å bostadsbyggnader, nämligen ur synpunkten att det framstår mindre väl motiverat att stadga sådan avgiftsbeläggning då avgift icke utgår vid reparationer å såsom annan fastighet taxerad fastighet. Däremot synes förslaget om uttagande av investeringsavgift vid reparation å ekonomibygnader böra bibehållas.

Godtages mitt förslag att reparationer å bostadsbyggnader undantagas från avgift, synes schablonavdraget för reparationskostnader böra bestämmas till allenast en procent av jordbruksvärdet.

IV. Begränsningar i de föreslagna bestämmelsernas räckvidd.

1. Promemorian.

Av 1 § i det vid promemorian fogade förslaget till förordning om särskild avgift vid vissa investeringar (investeringsavgift) framgår att de sakkunniga till en början begränsat avgiftsskyldigheten till att avse fysisk eller juridisk person, som är skyldig erlägga statlig inkomstskatt för inkomst av den förvärvskälla (jordbruksfastighet, annan fastighet eller rörelse),

inom vilken investeringen gjorts. Härav följer, såsom i promemorian påpekas, att bland annat staten, landsting, kommuner och andra menigheter ävensom hushållningssällskap icke skulle vara skyldiga erlägga investeringsavgift.

I promemorian framhålles att avgiftsskyldighet ej heller syntes böra ifrågakomma beträffande statliga monopolföretag samt kommunala kommunikationsföretag o. likn., vilka dreves i aktiebolagsform. Något tveksamt syntes däremot vara, huruvida med nyssnämnda företag borde i förevarande sammanhang jämsställas aktiebolag och ekonomiska föreningar med verksamhet av annat slag än nyss nämnts och däri staten eller kommun vore helt dominerande delägare. Som skäl för att fritaga dylika företag från investeringsavgift kunde åberopas, att det allmänna hade möjlighet att i annan ordning kontrollera omfattningen av sådana företags investeringar. Det tillägges emellertid att ur andra synpunkter kunde göras gällande att dylika företag ej borde i förevarande sammanhang ställas annorlunda än företag i den enskilda sektorn av näringslivet.

De sakkunniga påpeka, att de — utan att därmed ha för egen del tagit ställning till sistnämnda spörsmål — utarbetat författningsförslaget med utgångspunkt från alternativet med en vidsträcktare avgiftsbefrielse.

I promemorian framhålles vidare att avgiftsskyldighet icke syntes böra ifrågakomma beträffande investeringar, som utförts med medel som för dylikt ändamål av statlig myndighet ställts till vederbörandes förfogande.

Av den utformning, som 5 § första stycket erhållit i den föreslagna förordningen om investeringsavgift, framgår att de sakkunniga med det nyss återgivna avsett att från avgiftspliktig investering undantaga sådan investering, vartill myndighet lämnat statligt bidrag.

Slutligen framhålla de sakkunniga i detta sammanhang, att investeringar i kraftverk och distributionsanläggningar för elektrisk energi ävensom i sjöregleringar syntes böra undantagas från avgiftsplikt. Anledningen härtill vore den speciella naturen av sådana investeringar samt läget ifråga om energiförsörjningen.

2. Remissyttrandena.

De undantag från avgiftsskyldighet och avgiftsplikt, som föreslagits i promemorian, ha föranlett erinringar i ett flertal remissyttranden. Följande torde här få återgivas.

I det av *industriförbundet m. fl.* åberopade yttrandet anföres, att med hänsyn till förslagets syfte att framtvinga en omsorgsfullare prövning av angelägenheten av planerade investeringar, syntes det icke motiverat att sätta kommunernas investeringar, vare sig dessa avsåge fastigheter eller t. ex. automobiler för renhållning eller brandtjänst, i en mera gynnad ställning än produktiva investeringar i industriföretag. Beträffande aktiebolag och ekonomiska föreningar, däri staten eller kommun ägde mer än 9/10 av

aktierna eller andelskapitalet kunde, framhålles det vidare i yttrandet, under inga omständigheter ifrågakomma att företag, som dirigerades av staten eller kommun och som mer eller mindre direkt konkurrerade med enskild företagsamhet, skulle i förevarande hänseende behandlas annorlunda än de enskilda företagen. I första hand skulle nämligen den ifrågasatta avgiftsbefrielsen uppenbarligen innebära ett omotiverat och oskäligt missgynnande av dessa. Och i andra hand skulle befrielsen ge en skev bild av den statliga och kommunala verksamhetens effektivitet.

Sparbanksföreningen framhåller beträffande de föreslagna undantagen för vissa juridiska personer från skyldighet att erlägga investeringsavgift, att det väl kunde ifrågasättas, huruvida det allmänna verkligen i fråga om alla dessa institutioner och organ kunde utgå från att den åsyftade begränsningen av investeringarna ernåddes i samma omfattning som om investeringsavgift skulle erläggas. Om man utginge från att investeringsavgiften bleve effektiv, syntes dess tillämpning vara en enklare och kanske också pålitligare väg än aldrig så stränga direktiv, som skulle tolkas och tillämpas av ett stort antal människor. I fråga om aktiebolag och ekonomiska föreningar, som icke vore monopolföretag, tillkomme det starkt befogade önskemålet om likställdhet med liknande enskilda företag så att snedvridning ej ägde rum.

Kooperativa förbundet uttalar som sin mening, att avgiftsbefrielse icke borde ifrågakomma vid sådana statliga och kommunala affärsdrivande företag, som icke hade monopolkaraktär utan dreve sin verksamhet i tävlan på lika villkor med enskilda företag. Att däremot föreskriva avgiftsskyldighet för statliga monopolföretag, vore enligt styrelsens mening uppenbarligen meningslöst, eftersom i dylika fall några konkurrenshänsyn icke aktualiserades.

Icke heller *kammarrätten* anser sig kunna tillstyrka en så vidsträckt avgiftsfrihet för allmänna företag, som i promemorian föreslagits. Kammarrätten anför härom följande.

I den mån konkurrens med enskild verksamhet råder, bör givetvis någon befrielse för det allmänna företaget ej ifrågakomma. I annat fall skulle jämförbarheten mellan allmän och enskild företagsamhet förryckas. Det för en fullständig frikallelse av allmänna företag anförda skälet, att det allmänna i annan ordning har möjlighet kontrollera omfattningen av sådana företags investeringar, kan icke anses tillräckligt bärande. Frågan huruvida en investering är räntabel eller ej bör givetvis bedömas utifrån samma förutsättningar i allmänt som enskilt företag med samma verksamhet. .

Riksskattenämnden finner icke det föreslagna undantaget för statliga och kommunala företag önskvärt med hänsyn till intresset av att de stats- och kommunägda företagens omkostnader borde kunna jämföras med motsvarande enskilda företags och att de förstnämnda företagen därför icke borde ha möjlighet att anskaffa inventarier och dylikt på gynnsammare villkor än de enskilda företagen. Riksskattenämnden förordade därför, att avgiftsbefrielsen inskränktes till att avse allenast de aktiebolag, som uppräknades i 1 § av den föreslagna förordningen. — Liknande synpunkter framföras även av *fullmäktige i riksbanken* och i *riksgäldskontoret, kommerskolle-*

gium, landsorganisationen samt flertalet hörda länsstyrelser och näringsorganisationer.

Länsstyrelsen i Västerbottens län gör gällande, att av den föreslagna lagtexten icke klart framginge, om med bestämmelsen i 1 § avsåges skattskyldighet i princip eller att vederbörande skattskyldig verkligen påfördes taxering för inkomst av förvärvskällan i fråga. Då i övrigt avgiftsskyldigheten icke gjorts beroende av att viss taxering skulle ha påförts den avgiftsskyldige, förutsatte länsstyrelsen, att här avsetts skattskyldighet i princip oberoende av huruvida taxering påförts eller ej. Länsstyrelsen ansåge att ett förtydligande på denna punkt vore önskvärt.

Beträffande förslaget om undantag från avgiftsplikt beträffande investering, till vilken myndighet lämnat statligt bidrag, framhåller *länsstyrelsen i Västerbottens län*, att denna bestämmelse syntes komma att vid tillämpningen medföra vissa svårigheter. Såsom exempel på fall, då man kunde vara tveksam huruvida statligt bidrag skulle anses ha utgått eller ej, kunde angivas genom hushållningssällskap utlämnade maskinanskaffningslån från maskinlånefonden och från lantbruksnämnden utgivna s. k. avskrivningslån för byggnader. I dessa fall hade ett statligt bidrag i viss form utfästas att utgå under viss förutsättning beträffande fastighetens eller jordbrukets framtida skötsel eller under villkor att försäljning icke skedde inom viss tid. Här vore fråga om villkor, som först i framtiden kunde uppfyllas. Om i dessa fall investeringsavgift icke skulle utgå, måste det förefalla som en orättvisa gentemot dem, som utan att erhålla lån gjort maskininköp eller uppfört byggnad.

Lantbruksstyrelsen framhåller, att sådan åtgärd, där statligt lån eller utfästelse om långaranti gjorts, borde jämföras med de statsbidragsunderstödda investeringarna, vilka icke drabbades av investeringsavgift.

Länsstyrelsen i Södermanlands län föreslår, att tillägg till förslaget göres av innebörd, att investering, som finansierats på grundval av statligt lån eller statlig långaranti, bedömdes på enahanda sätt som investering, där statligt lån eller bidrag lämnats.

Kammarrätten ifrågasätter om icke den avgiftsfrihet, som föreslagits för investeringar vilka utförts med medel som för dylikt ändamål av statlig myndighet ställts till förfogande, borde utsträckas till att omfatta även arbeten, som tillkommit på direkt föranstaltande av vederbörlig offentlig myndighet.

Sveriges köpmannaförbund framhåller, att man måste beakta, att t. ex. hälsovårdsmyndigheterna kunde föreskriva, att reparation skulle ske vid äventyr att rörelsen annars ej finge bedrivas i lokalerna i fråga. Det kunde ej vara rimligt, att investeringsavgift skulle utgå, då reparationskostnaden vore en följd av dylikt föreläggande.

I det av *industriförbundet m. fl.* åberopade yttrandet framhålles, att det framstode som synnerligen obilligt och omotiverat att avgiftsbelägga kost-

naderna för skyddsrum och andra utgifter, som företagarna måste vidkännas för det civila eller militära försvaret. Investeringar i luftvärnstorn, skyddsrum m. m., som uppfördes i samband med anläggning av kraftverk, bleve jämlikt 5 § andra stycket undantagna från investeringsavgift, medan liknande investeringar vid andra företag bleve belagda med avgift, för den händelse icke i något fall statligt bidrag skulle utgå. En bestämmelse, enligt vilken investeringar, avseende det civila eller militära försvaret, skulle undantagas från avgiftsskyldighet, vore uppenbarligen starkt motiverad och syntes icke vara ägnad att vålla svårigheter vid tillämpningen.

Även *länsstyrelsen i Örebro län* ifrågasätter, om icke av staten ålagd byggnadsskyldighet, t. ex. uppförande av skyddsrum, borde undantagas från avgiftsplikt.

Civilförsvarsstyrelsen hemställer i sitt yttrande, att det undantag från investeringsskatt, som gällde i fråga om material, utrustning och andra förnödenheter för verkskyddets verksamhet, jämväl skulle förlänas giltighet vid uttagande av investeringsavgift. Därjämte framhåller styrelsen, att det stundom förekomme, oftast vid industrianläggningar, att skyddsrum anordnades friliggande från annan byggnad och praktiskt taget uteslutande avsåges för civilförvarsändamål. I sådana fall funne civilförvarsstyrelsen det uppenbart, att befrielse från investeringsavgift skulle föreligga. Skyddsrumsbeståndet vid industrierna vore på många håll otillfredsställande. Vid prövningen av undantag från avgiftsplikt borde dock i varje fall beaktas, i vad mån skyddsrummet vore avsett att under fred brukas för fredliga ändamål. Till den del skyddsrummet fredsutnyttjas syntes investeringsavgift böra uttagas i vanlig ordning.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap hemställer även om ytterligare undantag från avgiftsplikt. Nämnden anför följande.

Enligt det upprättade förslaget till förordning om särskild investeringsavgift skulle sådan avgift utgå å kostnader för bl. a. investeringar i fastigheter, som användas för stadigvarande bruk i rörelse. Undantag stadgas för bl. a. investering, för vilken myndighet lämnat statligt bidrag. Kostnader för bombskyddade cisternanläggningar för flytande bränslen, till vilkas uppförande statsbidrag utgår jämlikt Kungl. Maj:ts kungörelse den 20 februari 1948 (nr 73) lära sålunda icke skola anses såsom avgiftspliktig investering. Med hänsyn till dylika anläggningars betydelse för vår försörjning med flytande bränslen i händelse av krig är det synnerligen angeläget, att investeringar i sådana anläggningar undantagas från investeringsavgift. Såsom framgår av en i samband med riksnämndens anslagsäskanden för nästa budgetår till handelsdepartementet lämnad redogörelse beräknas under de närmaste åren ett 10-tal statsunderstödda bergcisternanläggningar komma till stånd. Enligt riksnämndens mening bör emellertid en dylik anläggning, som eventuellt utföres utan hjälp av statsbidrag, icke i fråga om investeringsavgift komma i ett sämre läge än en anläggning, för vilken statsbidrag erhålles. Då det ur beredskapssynpunkt är önskvärt, att största möjliga antal bergcisternanläggningar komma till stånd, anser riksnämnden, att alla sådana anläggningar böra befrias från investeringsavgift.

En annan investering, som är av stor betydelse ur beredskapssynpunkt och som riksnämnden därför söker väcka intresse för, är byggandet av bomb-

skyddade verkstäder för krigsviktig produktion. Inom industrien förefinnes i en del fall intresse för att förlägga krigsviktiga tillverkningar till underjordsfabriker, men kostnaderna avskräcka ofta företagen härifrån. Riksnämnden har därför upprepade gånger gjort framställning till Kungl. Maj:t om medel till statsbidrag till sådana anläggningar. Medel härför ha dock hittills ej anvisats. Skulle företagen, utöver den merkostnad som förläggande av tillverkning i bombskyddade berggrum i regel för med sig, behöva betala investeringsavgift, torde det i fortsättningen bliva mycket svårt att väcka intresse för dylika anläggningar. Detta vore enligt riksnämndens mening ytterligt beklagligt, och nämnden anser därför, att kostnaderna för berggrum, som äro avsedda för verkstadslokaler eller kombination av verkstadslokaler och skyddsrum, lager eller dylikt böra undantagas från investeringsavgift. Även bombskyddade andra berggrum äro av så stor betydelse ur beredskapssynpunkt, att investering i sådana bör undantagas från avgift. Riksnämnden föreslår sålunda, att investeringar i berggrum, som äro avsedda för verkstäder, lagerlokaler etc., undantagas från investeringsavgift.

Enligt förslaget skola maskiner och andra inventarier med en beräknad varaktighetstid av högst tre år vara undantagna från investeringsavgift. Ur beredskapssynpunkt är det angeläget att maskiner och verktyg, som äro nödvändiga för viss vid avspärning eller krig viktig produktion, i förväg anskaffas. Som exempel härpå kan nämnas verktyg m. m. som behövas för produktion av gengasaggregat. Riksnämnden söker för närvarande förmå vissa företag att anskaffa dylika verktyg, så att produktion av gengasaggregat skall kunna utan dröjsmål igångsättas, om så skulle bliva erforderligt. Det torde bliva svårt att intressera företagen för dylika anskaffningar, om investeringsavgift måste erläggas. Riksnämnden anser det därför vara ett angeläget beredskapsintresse, att kostnaderna för anskaffning av maskiner och andra inventarier, som i beredskapssyfte sker på direkt föranledande av vederbörlig statlig myndighet, undantagas från investeringsavgift.

3. Departementschefen.

Vad angår frågan om begränsning i bestämmelsernas räckvidd, delar jag de sakkunnigas mening att avgift ej bör uttagas vid investeringar, som verkställas direkt av staten, landsting, kommuner och andra menigheter samt hushållningssällskap. Med hänsyn till att kommunerna enligt gällande bestämmelser äga inrätta och driva allenast sådana kommunala affärsföretag, som avse att tillhandahålla för kommunens medlemmar i gemen oundgängliga eller önskvärda nyttigheter eller tjänster, samt då tillika kan förutsättas att sträng återhållsamhet vid verkställande av investeringar på detta område iakttages, kan jag även ansluta mig till den uppfattningen, att avgift ej bör uttagas vid investeringar som företagas av aktiebolag och ekonomiska föreningar däri kommun äger mer än nio tiondelar av aktie- eller andelskapitalet.

Vad härefter angår sådana bolag och föreningar, däri staten är helt dominerande delägare, torde från bestämmelsernas räckvidd böra undantagas statliga monopolföretag ävensom företag med verksamhet mer eller mindre betingad av beredskaps- eller liknande skäl. Vad sist sagts innebär att Svenska skifferoljeaktiebolaget, Aktiebolaget Svensk torvförädling samt Aktiebolaget Ceaverken och Svenska spannmålsaktiebolaget böra undantagas. Däremot delar jag den i åtskilliga remissyttranden framförda synpunkten

att andra statsägda företag — exempelvis Aktiebolaget Norrbottens järnverk, Aktiebolaget Statens skogsindustrier, Aktiebolaget Statsgruvor, Aktiebolaget Sveriges kreditbank samt de av staten genom Sveriges centrala restaurang aktiebolag ägda restaurangföretagen — icke böra fritagas från investeringsavgift.

Av särskilda skäl synas från bestämmelsernas räckvidd jämväl böra undantagas Aktiebolaget Atomenergi och Aktiebolaget Aerotransport.

Enligt de sakkunnigas förslag bör avgiftsplikt icke ifrågakomma beträffande investeringar för vilka statligt bidrag lämnats. I några remissyttrandena har gjorts gällande att denna bestämmelse vore alltför snäv och att avgiftsbefrielsen borde utsträckas även till sådana fall då investeringen tillkommit med stöd av statligt lån eller statlig lånegaranti.

Med anledning härav vill jag erinra om att staten understöder vissa investeringar inom näringslivet på flera olika sätt bl. a. genom bidrag, lån eller lånegarantier. Det synes icke konsekvent att vissa investeringar uppmuntras genom statliga bidrag och lån samtidigt som desamma motverkas därigenom att investeringsavgift å desamma uttages. Å andra sidan torde det icke böra ifrågakomma att fritaga hela kostnaden för viss investering från avgift, om denna allenast till en del finansieras med statligt stöd. Särskilt om det statliga stödet är obetydligt i förhållande till den totala investeringen, vilket exempelvis kan vara fallet då statligt lån utgör sekundärkredit, skulle ett statligt lån kunna medföra en större avgiftseftergift än som vore rimligt. Jag har därför stannat för att föreslå avgiftsbefrielse för investeringar, som gjorts med stöd av statligt bidrag, lån eller lånegaranti, men förordar samtidigt att befrielsen allenast skall avse den del av investeringskostnaden, som täckts av sådant bidrag eller lån eller som finansierats med stöd av den statliga lånegarantien.

De sakkunniga ha icke föreslagit undantag från investeringsavgift i sådana fall, då investeringen avser skyddsrum eller andra anordningar för civilförsvarsändamål eller då investeringen har föranletts av beredskapssynpunkter.

Även enligt min mening finnes anledning till återhållsamhet, när fråga är om att begränsa bestämmelsernas räckvidd. Dock synes rimligt föreskriva att avgift ej skall uttagas å kostnaden för investering, som gjorts uteslutande eller så gott som uteslutande för civilförsvars- eller beredskapsändamål. Däremot bör avgift uttagas å kostnaden för byggandet av ett skyddsrum, som i fredstid användes såsom lagerlokal eller eljest i näringsverksamheten.

Slutligen torde jag i detta sammanhang få anföra följande.

Såsom jag vid anmälan tidigare i dag av propositionen nr 218 med förslag till förordning om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m. framhållit, skulle det nu föreliggande förslaget om investeringsavgift avse även inköp av personbilar och motorcyklar i förvärvskällorna rörelse och jordbruksfastighet. Mot bakgrunden av den starka ansvällningen av försäljningen av sådana fordon under 1950 och 1951 hade det syntts oegentligt att i en åtgärd med investeringsbegränsande syfte innefatta endast sådana for-

don, som få en direkt nyttobetonad användning, och utesluta alla fordon avsedda mera för privatbruk, särskilt som dessa senare utgöra en betydande del av den totala personbilparken. Dessa överväganden hade lett till den slutsatsen att personbilar och motorcyklar borde undantagas från lagstiftningen om investeringsavgift och att i stället en särskild skatt borde uttagas i tillverknings- och importledet på personbilar och motorcyklar, som nytillfördes marknaden. I propositionen nr 218 har på grundval härav föreslagits att en sådan skatt, bestämd till 10 procent av fordonens beskattningsvärde, skall uttagas.

I enlighet med vad jag sålunda anförde böra investeringar i personbilar och motorcyklar vara frikallade från avgiftsplikt jämlikt de ifrågasatta bestämmelserna om investeringsavgift. Denna befrielse bör gälla alla fordon av angivet slag och alltså icke endast sådana, som träffats av den nya tillverknings- och importbeskattningen, d v. s. i huvudsak nya fordon. Det skulle nämligen möta betydande tekniska svårigheter att vid bestämmandet av investeringsavgift göra skillnad mellan beskattade och icke beskattade fordon. Vidare må framhållas, såsom jag också angav i propositionen nr 218, att den nya fordonsbeskattningen torde komma att medföra en viss, i och för sig icke önskvärd, förskjutning uppåt av priserna även på begagnade fordon. Om investeringar i form av inköp av sådana fordon belades med investeringsavgift, skulle därför en dubbel kostnadsfördyring uppkomma, vilket knappast torde kunna anses skäligt.

V. Avgiftsfritt belopp, m. m.

1. Promemorian.

I syfte att begränsa antalet avgiftsskyldiga föreslå de sakkunniga, att investeringsavgift uttages endast om och i den mån den sammanlagda kostnaden för en avgiftspliktigs samtliga investeringar — oavsett om dessa verkställts inom en eller flera förvärvskällor — under ett beskattningsår överstiger 10 000 kronor.

Beträffande förslaget i denna del framhålla de sakkunniga, att av den totala investeringskostnaden inom förvärvskällan rörelse, i den mån samma kostnad hade föreslagits avgiftsbelagd, hänförde sig den övervägande delen till ett tämligen begränsat antal företag, varför det föreslagna avgiftsfria beloppet inom denna förvärvskälla ej behövde betyda någon större försvagning av lagstiftningens avsedda effekt. Inom jordbruket syntes däremot det föreslagna avgiftsfria beloppet vara så högt att en avsevärd del av de totala investeringarna icke träffades av investeringsavgiften. De sakkunniga hade emellertid icke velat förorda olika avgiftsfria belopp för skilda inkomstslag. Efter vägande av olika omständigheter hade de sakkunniga därför ansett sig böra förorda ett avgiftsfritt belopp av 10 000 kronor i samtliga fall.

De sakkunniga tillägga i detta sammanhang, att investeringsavgiften borde naturligen anses som en vid inkomsttaxeringen avdragsgill omkostnad i den ifrågavarande förvärvskällan. Härför talade även den omständigheten, att inbördes olika skattesatser gällde för aktiebolag, ekonomiska föreningar och fysiska personer. Avdrag borde, såvitt anginge skattskyldig för vilken inkomstberäkningen verkställdes enligt kontantprincipen, medgivas vid taxeringen för det beskattningsår, då avgiften erlagts, samt, såvitt anginge annan skattskyldig, vid taxeringen för det beskattningsår, då avgiften bokförts som omkostnad i räkenskaperna.

Som förut omnämnts föreslå de sakkunniga att avgiften beräknas till 10 procent av den ifrågavarande investeringskostnaden, sedan denna kostnad minskats med 10 000 kronor. De sakkunniga framhålla, att nyssnämnda procentsats föreslagits under beaktande av att avgiften skattemässigt skulle anses utgöra avdragsgill omkostnad. De sakkunniga tillägga, att om det ekonomiska läget förändrades, syntes procentsatsen böra ändras med hänsyn till då föreliggande förhållanden.

2. Remissyttrandena.

Vad först angår de sakkunnigas förslag om ett avgiftsfritt bottenbelopp å 10 000 kronor att avdragas från det sammanlagda beloppet av kostnaderna för en avgiftsskyldigs samtliga avgiftspliktiga investeringar, torde från remissyttrandena — utöver vad i sådant hänseende redan tidigare refererats — följande få här återgivas.

Kammarrätten framhåller, att det syntes kammarrätten angeläget att absolut nödvändiga och oundvikliga investeringar i görligaste mån befriades från avgift. Kammarrätten avsåge då närmast investeringar, som företoges av småbrukare och mindre företagare, vilkas anläggningstillgångar i maskiner utgjordes blott av några få, relativt dyrbara inventarier, exempelvis traktorer och lastbilar. Anskaffningskostnaden för sådana inventarier syntes för närvarande betydligt överstiga det avgiftsfria beloppet. En höjning av ifrågavarande avdrag till minst 15 000 kronor syntes därför vara motiverad, i vart fall om den avgiftspliktiga investeringen skulle beräknas efter bruttokostnaden för anskaffade inventarier.

Här torde få erinras om att *landsorganisationen*, såsom jag redan i tidigare sammanhang angivit, ifrågasatt om icke det avgiftsfria beloppet borde sänkas till 5 000 kronor.

Sveriges lantbruksförbund anför till belysande av omfattningen av investeringarna inom förvärvskällan jordbruksfastighet, att inköpsbeloppen för maskiner exklusive traktorer utgjorde år 1938 i runt tal 42 milj. kronor, år 1950 ca 140 milj. kronor och år 1951 beräknades till samma belopp. Inköpsvolymen hade samtidigt ökat med ca 130 procent. För traktorer utgjorde inköpsbeloppet år 1938 ca 21 milj. kronor och år 1950 ca 127 milj. kronor. Inköpsvolymen hade samtidigt ökat med ca 230 procent. Förbundet tillade, att förbundet vore fullt införstått med svårigheterna att ernå

en rättvis gradering olika investeringar emellan i anseende å i vad mån investeringskostnaderna borde avgiftsbeläggas. Emellertid vore det nödvändigt att åstadkomma en viss schablonartad rättvisa genom att bestämma det investeringsavgiftsfria beloppet efter fastighetens storlek eller taxeringsvärde.

Vad härefter angår spørsmålet om investeringsavgiften bör hänföras till vid inkomsttaxeringen avdragsgill utgift eller ej, må följande från remissyttrandena här återgivas.

I det av *länsstyrelsen i Malmöhus län* avgivna yttrandet framhålles att kritik kunde riktas mot förslaget att avgiften skulle betraktas som en speciell skatt och medföra avdragsrätt vid inkomsttaxeringen. Motsvarande avdragsrätt föreläge ej såvitt anginge investeringskatten för år 1951. Som ett motiv för att härutinnan behandla investeringsavgiften förmånligare hade de sakkunniga anfört, att inbördes olika skattesatser gällde för aktiebolag, ekonomiska föreningar och fysiska personer vid den statliga beskattningen. Denna motivering syntes bärkraftig. Det borde emellertid samtidigt understrykas, att avdragsrätten därmed betingades av andra motiv än den nu föreslagna lagstiftningens syfte. Länsstyrelsen ville därmed ha fäst uppmärksamheten på det samband, som en för flera år giltig investeringsbeskattning ägde med de frågor om det samlade skattetrycket, vilka vore under utredning av särskilda sakkunniga.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framhåller, att den föreslagna investeringsavgiften komme att drabba de avgiftsskyldiga högst olika på grund av att avgiften gjordes avdragsgill vid inkomsttaxeringen. Det låge för länsstyrelsen nära att beakta verkningarna för exempelvis fiskare, som behövde ersätta en gammal, oekonomisk, försliten eller förlorad båt eller byta motor, något som för närvarande betingade ett pris av omkring 250 000 respektive 50 000 kronor. Fiskare syntes icke ha möjlighet att utnyttja avdraget för investeringsavgift vid inkomsttaxeringen. Samma förhållande syntes inträffa, när ett rederiföretag skulle anskaffa ett fartyg. Andra, mindre rörelseidkare, som även ofördelaktigt drabbades av avgiften, vore lastbils- samt droskägare. En droskbil kunde i dagens läge icke förvärvas till lägre pris än ca 18 000 kronor och en dieseldriven lastbil med släp (s. k. långtradare) betingade ett pris av omkring 40 000 kronor. Även jordbrukarna drabbades hårt av den föreslagna investeringsavgiften. Eftersom dessa blivit nödsakade att mekanisera jordbruket på grund av bristen på arbetskraft och då ökad produktion på detta område måste av försörjningspolitiska skäl främjas, syntes det icke vara lyckligt att på detta område lägga ytterligare sten på bördan.

Länsstyrelsen uttalar därefter att på grund av de antydda ojämna verkningarna av avdragsrätten för investeringsavgift vid taxering syntes det länsstyrelsen lämpligt, antingen att sådan avdragsrätt icke tillförsäkrades vederbörande eller att investeringsavgiften finge hänföras till sådan kostnad för förvärv av stadigvarande tillgång, därå årligt avdrag för värdeminskning enligt vanliga grunder finge beräknas.

I en vid det yttrande, som avgivits av riksbanksfullmäktige, fogad reservation anför *herr Kollberg*, att de sakkunniga föreslagit att investeringsavgiften skulle hänföras till sådan speciell skatt, för vilken avdrag finge åtnjutas vid inkomsttaxeringen. Denna bestämmelse innebure, att ett företags slutliga utgift för investeringsavgiften i regel komme att understiga 10 procent av kostnaden för den avgiftsbelagda investeringen. Denna reduktion av avgiften syntes emellertid, såsom förslaget utformats, kunna tillgodonjutas endast av de företag som redovisade vinst under det år avgiften erlagts, under det att de företag som icke lämnat vinst under året drabbades av en slutlig utgift, motsvarande hela investeringsavgiften. De föreslagna bestämmelserna kunde härigenom komma att verka oskäligt betungande särskilt för nystartade företag, vilka vanligen hade det största investeringsbehovet men ofta icke erhöle någon vinst under de första verksamhetsåren. Till undvikande av att den nya företagsamheten alltför mycket hämmades förordades ett tillägg till bestämmelserna av innebörd att företagare som erlagt investeringsavgift men vars rörelse för året visat förlust eller så ringa överskott, att han vid beräkning av nettointäkten av rörelsen ej kunnat utnyttja den medgivna avdragsrätten finge tillgodoräkna sig det resterande avdraget för senare år.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län anför, att länsstyrelsen ställde sig tveksam till förslaget i vad det avsåge att avdrag för investeringsavgift skulle få åtnjutas vid taxering till kommunal inkomstskatt, då en reduktion av det kommunala skatteunderlaget i detta sammanhang förefölle vara ägnad ingiva betänkligheter.

Landsorganisationen, som av skäl som i ett tidigare sammanhang redovisats ifrågasatt en skärpning av investeringsavgiften, framhåller att en sådan skärpning kunde åstadkommas — förutom genom en enkel höjning av skattesatsen — genom slopande av den föreslagna avdragsrätten vid inkomsttaxeringen. Det senare syntes önskvärt även av andra skäl. Det kunde nämligen förutsättas att den aktuella investeringsviljan vore särskilt stor hos en inkomsttagare som för året mer eller mindre tillfälligt erhållit en hög inkomst, vilken han med hänsyn till den höga marginals-katten önskade reducera genom avdragsgilla utgifter under samma år. Genom avdragsrätten skulle investeringsavgiften alltså komma att reduceras starkast just hos dessa, för vilka det tvärtom skulle vara ur samhällets synpunkt mest väsentligt att åstadkomma en dämpning av investeringsviljan, eftersom det här särskilt ofta kunde bli fråga om investeringar som gjordes icke på grund av något stort realekonomiskt värde utan mera av skattetekniska skäl.

3. Departementschefen.

De sakkunnigas förslag om ett avgiftsfritt bottenbelopp å 10 000 kronor har i vissa remissyttranden föranlett uttalanden av innebörd att avdraget borde beräknas till ett högre belopp, medan i ett annat yttrande framhållits att beloppet i stället borde sänkas.

Med hänsyn till önskvärdheten ur praktisk synpunkt av att vinna begränsning i antalet avgiftsskyldiga synes någon sänkning av det av de sakkunniga föreslagna beloppet knappast böra ifrågakomma. Däremot kan med visst fog invändas, att anledning i och för sig knappast föreligger att, när fråga är om större investeringar, reducera det avgiftspliktiga beloppet. Ange- lägenheten av att icke tillskapa ett tröskelproblem torde emellertid nödvändiggöra, att avgiften i samtliga fall beräknas på investeringskostnaden i vad densamma överstiger det belopp, som är avgörande för om investeringsavgift skall uttagas eller ej.

Då en höjning av det avgiftsfria beloppet å andra sidan icke heller synes tillräckligt motiverad och då en höjning därjämte skulle i sin mån minska lagstiftningens effekt, förordar jag att de sakkunnigas förslag i nu förevarande del godtages.

Jag har tidigare som min mening uttalat, att investeringsavgiften bör anses såsom en vid inkomsttaxeringen avdragsgill utgift.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle avgiften likställas med en speciell skatt, vilket innebär att skattskyldig med redovisning enligt kontantprincipen skall göra avdrag då avgiften erlägges och att annan skattskyldig skall verkställa avdraget när avgiften bokförts såsom omkostnad i räkenskaperna, d. v. s. senast när debetsedel å skatten erhållits.

Mot den sålunda föreslagna anordningen har invänts att möjligheten att utnyttja avdraget vore beroende av om vederbörande redovisade vinst det år avdraget skulle tillgodoföras. Med hänsyn härtill har ifrågasatts huruvida avdraget icke borde få på något sätt aktiveras, exempelvis genom att inräknas i den framdeles avdragsgilla anskaffningskostnaden för en tillgång.

När fråga är om avgiftsskyldig, vars inkomst vid taxeringen skall beräknas enligt den s. k. kontantprincipen, torde något avsteg från de sakkunnigas förslag icke böra göras med hänsyn till de allmänna principerna för inkomstbegreppets utformning. Skall däremot den avgiftsskyldiges inkomst beräknas enligt bokföringsmässiga grunder, kan ett visst fog anföras till förmån för en ändring i de sakkunnigas förslag. Emellertid bör beaktas att avgift i vissa fall uttages även när fråga är om sådana investeringskostnader, för vilka avdrag överhuvud icke erhålles vid inkomsttaxeringen. I sistnämnda fall skulle avdrag icke kunna medgivas, om investeringsavgiften icke gjordes avdragsgill genom en positiv bestämmelse härom. En sådan bestämmelse kan, med tanke särskilt på vad nyss sagts, knappast utformas på annat sätt än de sakkunniga föreslagit. Jag anser mig alltså icke kunna biträda det framställda ändringsförslaget.

Det må tilläggas, att avdrag för investeringsavgift givetvis avses skola medgivas även vid beräkning av inkomst av annan fastighet, oavsett att i exemplifieringen på avdragsgilla kostnader i 25 § kommunalskattelagen speciella skatter icke särskilt omnämnas.

VI. Till vilket år bör investering hänföras?

1. Promemorian.

I promemorian framhålles, att då inkomst av jordbruksfastighet beräknades enligt kontantprincipen, vilket vanligen vore fallet, syntes investeringarna vid taxering till investeringsavgift böra hänföras till det år, då den ifrågavarande utgiften betalats eller omkostnaden ägt rum, varjämte värdet å virkesuttag ur egen skog i och för byggnadsarbeten borde redovisas under det år då virket använts. Det kunde anmärkas, att uppgift skulle lämnas å jordbruksbilagan såväl om avdragsgilla kostnader för underhåll av byggnader och stängsel som om icke avdragsgilla kostnader för nyuppsättning av yttre inventarier samt för ny-, till- och ombyggnad eller därmed jämförlig förbättring. Dessa uppgifter i inkomstskattedeclarationerna kunde dock icke alltid direkt användas som underlag för uppgifterna till investeringsavgiftsdeklarationerna. Löner som utbetalats i samband med byggnadsreparationer finge nämligen avdragas såsom »kontanta arbetslöner» och saluvärdet å skogseffekter från jordbruksegendomen, som använts för reparationsarbeten, redovisades vanligen ej på jordbruksbilagan. Vidare kunde i reparationsavdraget på jordbruksbilagan ingå kostnad för stängsel, vilken kostnad icke föreslagits skola föranleda uttagande av investeringsavgift. Den avgiftsskyldige syntes i förekommande fall utan svårighet kunna utbryta kostnaden för stängsel ur de totala nybyggnadskostnaderna, varför denna avvikelse från inkomstskattedeclarationen ej skulle behöva förorsaka väsentliga olägenheter. Besvärligare vore det att komma till rätta med arbetslöner och virkesuttag från jordbruksfastighet i samband med reparationer av byggnad, om sådana löner och uttag icke redovisats särskilt eller ej alls redovisats på jordbruksbilagan. Det syntes bliva nödvändigt att föreskriva skyldighet att lämna uppgift i nämnda hänseenden i investeringsavgiftsdeklarationen. Det borde framhållas att reparationsarbeten å jordbruksbyggnader numera utfördes av utomstående arbetskraft i större utsträckning än tidigare, varför det ofta kunde vara tämligen lätt att särskilja den del av utgivna löner som avsåge reparationsarbete.

Därefter framhålles att i de undantagsfall, då avgift avsetts skola utgå å investeringar inom förvärvskällan annan fastighet, borde investeringarna likaså hänföras till det beskattningsår, då den ifrågakommande utgiften betalats eller omkostnaden ägt rum, eftersom inkomstberäkningen även i denna förvärvskälla skedde efter kontantprincipen. De sakkunniga anföra därefter att det kunde kanske synas naturligt att investeringar även i de fall, då inkomstberäkningen skulle ske efter bokföringsmässiga grunder — detta gällde i fråga om inkomst av rörelse och ibland i fråga om inkomst av jordbruksfastighet — hänfördes till det beskattningsår då investeringskostnaden betalades. Emellertid systematiserades icke kostnader för investeringar bokföringsmässigt på särskilda konton enbart med hänsyn till kontanta utbetalningar, varför redovisning i investeringsavgiftsdeklaratio-

nerna av kontant utbetalade kostnader skulle förutsätta en särskild sammanställning av bokslutsnoteringar, som ofta skulle vara arbetskrävande att göra och därför ej borde föreskrivas.

De sakkunniga tillägga därefter, att då inkomst skulle beräknas enligt bokföringsmässiga grunder syntes investeringarna, om ordnade räkenskaper funnes, böra hänföras till det beskattningsår, då kostnaderna för investeringarna bokförts såsom omkostnad eller bokförts på konton för färdiga fastigheter eller levererade inventarier. Härigenom vunnes den fördelen att samma kontoanalyser, som behövdes för att kontrollera riktigheten av nytillkommit avskrivningsunderlag i inkomstskattedeklarationens avskrivningsplaner för byggnader och inventarier, kunde användas för att kontrollera uppgifterna i investeringsavgiftsdeklarationen. En olägenhet vore emellertid att den avgiftsskyldige ibland i fråga om investeringar i byggnader inom vissa gränser själv kunde avgöra när kostnaderna för utförda byggnadsarbeten skulle överföras från konton för pågående byggnadsarbeten till konton för avslutade sådana. Förskjutning av den bokföringsmässiga redovisningen av investeringskostnaden till efterföljande år, då avgift fortfarande utginge, skulle antagligen icke förekomma allmänt, enär en sådan förskjutning medförde nackdelar vid inkomsttaxeringen. Avdrag för reparationskostnader kunde nämligen medgivas allenast om kostnaden bokförts under beskattningsåret; och för skattskyldiga, som beräknade värdeminskningsskattavdrag för byggnader till viss bråkdel av anskaffningsvärdet, syntes byggnadskostnader, som icke överförts till konton för färdiga byggnader, icke få inräknas i avskrivningsunderlaget. Om emellertid avgiftsskyldig i syfte att fördröja taxering till investeringsavgift underlåtit att vidtaga bokföringsåtgärder, som skulle aktualisera sådan taxering, syntes avgift oberoende därav böra kunna påföras. Om under beskattningsåret 1951 kostnad för investering bokförts såsom omkostnad eller såsom tillgång å konto för färdigställda byggnader eller för levererade inventarier, oaktat sådan bokföringsåtgärd enligt affärsbruk bort vidtagas först under efterföljande år, borde investeringsavgift likväl utgå.

2. Remissyttrandena.

Frågan om till vilket år en investering bör hänföras beröres endast i ett fåtal remissyttrandena. Från dessa må följande här återgivas.

Riksskattenämnden framhåller i sitt yttrande, att de i första stycket av förslagets 6 § upptagna bestämmelserna syntes böra i förtydligande syfte jämkas. Sålunda borde lämpligen markeras, att bestämmelsen att förvärv av byggnad skulle anses ha skett det år avtal om sådant förvärv träffats endast hade avseende å förvärvskällan annan fastighet. Ordet »år» borde vidare utbytas mot ordet »beskattningsår». Riksskattenämnden tillägger, att nämnden förutsatte att med uttrycket »det år avtal om sådant förvärv träffats» borde förstås det år då köpekontraktet avslutats. Härigenom vunnes anslutning till den praxis, som utbildat sig med avseende å bedömningen av

frågan huruvida köp och försäljning ägt rum inom sådan tid, att skattepliktig realisationsvinst skulle anses föreligga eller ej.

Länsstyrelsen i Västerbottens län, som erinrar om att det icke vore ovanligt, att kostnaden för en större jordbruksmaskin, t. ex. en traktor med tillhörande redskap, fördelades på åtminstone två år, framhåller att investeringen vore i sådant fall gjord redan det första året, då traktorn förvärvats. Utgiften för detta år kunde emellertid understiga det avgiftsfria beloppet 10 000 kronor; resten av kostnaden komme påföljande år. En begränsning av avgiftsplikten i dylika fall till de för varje år verkligen betalade kostnaderna komme i exemplet att leda till avgiftsfrihet, och givetvis komme en sådan tolkning att leda till en strävan att fördela utgifter av denna art på flera år för att investeringsavgift skulle undgås. En regel av sådan innebörd kunde även leda till en olikartad behandling av de avgiftsskyldiga. Sålunda kunde en jordbrukare för inköp av en lastbil undgå avgift, medan en trafik innehavare måste erlægga sådan, därest hans förvärv skulle bedömas efter bokföringsmässiga grunder såsom en utgift det år, då anskaffningen skedde, trots att någon reell skillnad i själva verket icke föreläge mellan dessa båda fall. — Liknande synpunkter framföras även av *länsstyrelsen i Örebro län*.

Sveriges lantbruksförbund framhåller, att den s. k. kontantprincipen medförde, att jordbrukets utövare försökte anpassa ersättningsinköpen till sådana beskattningsår, då inkomsterna av driften varit jämförelsevis goda. Investeringsavgiften drabbade därför förvärvskällan jordbruk hårdare än förvärvskällan rörelse.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framhåller, att bevisbördan, när det gällde att motverka det i promemorian omnämnda syftet »att fördröja taxering till investeringsavgift», komme att giva anledning till meningsmotsättningar.

Beträffande det i promemorian gjorda uttalandet, att byggnadskostnader, som icke överförts till konton för färdiga byggnader, ej skulle medräknas i avskrivningsunderlaget uttalar *länsstyrelsen i Älvsborgs län* som sin mening, att det icke syntes vara möjligt att förvägra en skattskyldig avskrivning å byggnad enbart därför, att denna i hans räkenskaper redovisats å oriktigt konto.

3. Departementschefen.

De av de sakkunniga föreslagna bestämmelserna angående när en investering skall anses verkställd anser jag mig i princip kunna godtaga. Det torde vara nödvändigt att föreskriva olika regler för de fall då vid inkomsttaxeringen inkomst av förvärvskällan beräknas efter bokföringsmässiga grunder och de fall då inkomstberäkningen sker enligt kontantprincipen, även om detta, såsom i något remissyttrande framhållits, kan medföra vissa olikheter vid avgiftsberäkningen de skilda förvärvskällorna emellan.

Såsom bestämmelserna utformats synas de, vilket även i remissyttrandena framhållits, i vissa fall kunna giva anledning till meningsmotsättningar då det gäller att avgöra, när en investering skall anses vara verkställd. Om gjor-

da erfarenheter komma att utvisa, att bestämmelserna angående när investering skall anses verkställd kunnat i vissa fall utnyttjas i syfte att undgå investeringsavgift, torde detta spörsmål få observeras vid prövning av frågan huruvida särskilda avvecklingsbestämmelser framdeles skola meddelas.

I detta sammanhang torde följande få framhållas. Jag har för avsikt förordna att bestämmelserna om investeringsavgift så utformas att de bliva tillämpliga vid 1953 och 1954 års taxeringar. En omläggning av räkenskapsår skulle alltså kunna föranleda att investeringar undandragas avgiftsbeläggning. En sådan effekt kan givetvis icke godtagas. Av skilda skäl synes emellertid lämpligt att reglerande bestämmelser meddelas icke nu utan i samband med övriga avvecklingsföreskrifter.

De av riksskattenämnden gjorda påpekandena torde böra iakttagas.

VII. Deklarations-, taxerings- och uppbördsförfarandet.

1. Promemorian.

I promemorian anföres att deklaration för taxering till investeringsavgift syntes böra lämnas samtidigt med inkomstskattedeklarationen och borde innehålla uppgift om beloppet av kostnaden för avgiftspliktiga investeringar under beskattningsåret, därest detta överstege 10 000 kronor. Även om investeringarnas sammanlagda belopp understeg 10 000 kronor, borde dock deklaration till investeringsavgift utan anmaning avgivas för rörelse med omsättning överstigande 500 000 kronor och för jordbruksfastighet med större åkerareal än 50 hektar. Riktigheten av de lämnade uppgifterna syntes i fråga om inkomstslaget rörelse lämpligen böra vitsordas av företagets revisor eller, om sådan saknades, av den som skötte företagets bokföring. Hade så skett, syntes beskattningsnämnderna regelmässigt kunna godtaga de lämnade uppgifterna, medan en mera ingående granskning erfordrades om sådant vitsordande icke lämnats. Efter anmaning borde den, som i inkomstskattedeklarationen redovisat inkomst av rörelse eller jordbruk, vara skyldig att avgiva deklaration till investeringsavgift även om de avgiftspliktiga investeringarna under beskattningsåret understigit 10 000 kronor.

Det tillägges att taxering till investeringsavgift borde påföras i enlighet med taxeringsförordningens bestämmelser. Investeringsavgift syntes böra likställas med slutlig skatt och upptagas på debetsedeln å sådan skatt. Om avgiften icke erlagts senast den 30 april taxeringsåret, skulle avgiftsskyldig erlagga ränta till statsverket i enlighet med bestämmelserna i 34 § uppbördsförordningen i dess lydelse enligt förordningen den 1 juni 1951, nr 421.

2. Remissyttrandena.

De av de sakkunniga föreslagna bestämmelserna rörande deklara-tions- och taxeringsförfarandet beröras i några av remissyttrandena. Följande må här återgivas.

Länsstyrelsen i Kalmar län framhåller, att då deklarationsskyldighet föreläge för var och en, som verkställt investering för en kostnad överstigande

sammanlagt 10 000 kronor, syntes de föreslagna bestämmelserna att företag med en omsättning överstigande 500 000 kronor ävensom den, som ägt eller brukat jordbruksfastighet med större åkerareal än 50 hektar alltid skulle vara skyldiga avgiva deklaration, icke vara erforderliga.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län anför, att den för jordbruksfastighet dragna gränsen — en åkerareal överstigande 50 hektar — syntes mer avpassad för de delar av landet, där huvudsakligen jordbruk bedreves, än för framförallt Dalarna och Norrland, varest skogsbruket utgjorde den dominerande verksamheten i förvärvskällan. Investeringarna i skogsbruket vore numera betydande, varför den allmänna gränsen för avgiftsskyldigheten — ett belopp överstigande 10 000 kronor — ofta uppnåddes. Beträffande själva taxeringsförfarandet framhåller länsstyrelsen, att den förenklade metod, som tillämpades vid redovisning av inkomst av jordbruksfastighet, ej sällan torde medföra ett relativt omfattande utredningsarbete, innan avgiftspliktigt belopp kunde fastställas. Detta syntes framförallt bli fallet beträffande investeringar i inventarier och reparationer.

Det i promemorian gjorda uttalandet, att riktigheten av de lämnade uppgifterna i fråga om inkomstlaget rörelse lämpligen borde vitsordas av företagets revisor har föranlett *kammarrätten* uttala, att en dylik föreskrift syntes ändamålsenlig; en bestämmelse därom borde intagas i lagtexten.

Riksskattenämnden framhåller, att med hänsyn till att avgiftspåföringen i praktiken i icke ringa mån bleve beroende av den avgiftspliktiges i deklarationen lämnade uppgifter, syntes det angeläget att tillvarata de ytterligare möjligheter att säkerställa ett korrekt fullgörande av deklarationsplikten, som kunde föreligga. Därefter anför nämnden.

Riksskattenämnden vill därför ifrågasätta om icke författningen bör kompletteras med en föreskrift om skyldighet för rörelseidkare att vid deklarationen foga intyg av företagets revisor — auktoriserad revisor, om sådan anlåtats — angående deklarationens överensstämmelse med företagets bokföring och övriga av revisorn kända förhållanden. Enskild rörelseidkare torde på enahanda sätt böra vid deklarationen foga intyg av den, som för rörelsens böcker, eller, där särskild bokförare icke anlåtats, av annan person som känner till rörelsen och dess omfattning. *Riksskattenämnden* vill i detta sammanhang erinra om att bestämmelser, liknande de nu ifrågasatta, meddelades i samband med slutavvecklingen av krigskonjunkturskatten.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framhåller, att vad de sakkunniga anfört om att revisor eller den, som skötte bolagets bokföring skulle vitsorda riktigheten av lämnade uppgifter och att beskattningsnämnderna regelmässigt kunde godtaga dessa uppgifter, icke syntes vara så välmotiverat. Sådant vitsord kunde däremot ofta vara en grund för att godtaga de lämnade uppgifterna. — *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* säger sig däremot anse det föreslagna vitsordandet vara av tvivelaktigt värde.

I det av *industriförbundet m. fl.* åberopade yttrandet framhålles, att jämlikt 13 § sista stycket i den föreslagna förordningen om investeringsavgift ägde taxeringsintendent samt medlem av prövningsnämnd jämväl efter ut-

gången av taxeringsåret framställa yrkande angående taxering till investeringsavgift. Stadgandet strede mot den princip, som kommit till uttryck i 97 a § taxeringsförordningen, varigenom motsvarande tidrymd, såvitt anginge yrkanden avseende inkomsttaxeringen, begränsats till taxeringsåret. Anledningen till denna begränsning vore att den skattskyldige ansetts äga berättigat krav på att inom rimlig tid erhålla kännedom om de skatteanspråk, som kunde framställas. Ingen anledning föreläge att, då fråga vore om taxering till investeringsavgift, sätta denna bestämmelse för beredande av skäligt rättsskydd ur kraft. I yttrandet hemställdes därför, att stadgandet måtte utgå och att taxeringsförordningens bestämmelser således även i denna del måtte tillämpas.

Länsstyrelsen i Västerbottens län framhåller beträffande nyssnämnda av de sakkunniga föreslagna stadgande, att detta självfallet innebure att yrkande om avgiftspåförande beträffande ett visst taxeringsår icke kunde göras senare än den 30 juni året därpå, d. v. s. under den tid då prövningsnämnd handlade årets taxeringar. Länsstyrelsen ifrågasatte om icke detta för undvikande av missförstånd borde direkt utsagas.

Länsstyrelsen i Västerbottens län framhåller, att enligt de föreslagna bestämmelserna i 16 § 2 mom. andra stycket skulle, om taxering till statlig inkomstskatt ändrades eller påfördes någon, härav betingad ändring i taxeringen till investeringsavgift ske. Länsstyrelsen ifrågasätter, om påföring av investeringsavgift alltid skulle vara beroende på den bedömning, som av taxeringsmyndigheten gjordes vid inkomsttaxeringen. Länsstyrelsen anför därvid.

Länsstyrelsen tänker närmast på det fall att ett bolag med fri avskrivningsrätt beträffande inventarier påföres investeringsavgift. I detta och liknande fall är en ensartad bedömning enligt den föreslagna förordningen och inkomsttaxeringen icke möjlig, och länsstyrelsen ifrågasätter om icke påförande av investeringsavgift bör bedömas fristående och oberoende av ett avgörande vid inkomsttaxeringen. Det torde böra närmare övervägas, huruvida icke så kan ske, och om ovanberörda stadgande i 16 § 2 mom. andra stycket bör bibehållas.

Kammarrätten uttalar i sitt yttrande, att mot bestämmelsen i 16 § 2 mom. om att ändring i vissa fall alltid skulle vidtagas i taxeringen till investeringsavgift intet syntes vara att erinra men förordar en ändring i 3 mom. av samma paragraf. Kammarrätten anför.

I 3 mom. föreskrives, bland annat, att om sådan ändring icke vidtagits ex officio vederbörande äger anföra besvär däröver i den i 124 a taxeringsförordningen angivna ordningen. Förlust av sådan besvärsrätt drabbar den, som försummat att efter anmaning avgiva deklaration till taxeringen för investeringsavgift. Enligt kammarrättens åsikt föreligger här icke en situation, å vilken böra tillämpas bestämmelserna om extra ordinär besvärsrätt. Då ordinarie besvärsrätt bör tillkomma vederbörande, ifrågasätter kammarrätten en omarbetning av 3 mom. till överensstämmelse med de regler, som gällde för motsvarande fall vid taxeringen till krigskonjunkturskatt (jfr 25 § i 1946 års förordning ang. taxering till dylik skatt).

Länsstyrelsen i Älvsborgs län framhåller beträffande den föreslagna bestämmelsen i 18 §, att med hänsyn till de dåliga erfarenheterna från skatte-

påföringen enligt övergångsbestämmelserna till uppbördsförordningen syntes en dylik bestämmelse skäligen meningslös. Den bevisning om syftet att kringgå föreskrifterna, som skattedomstolarna krävde, kunde svårligen åstadkommas utan införande av edgångsinstitut eller dylikt.

Kammarrätten framhåller, att investeringsavgiften i promemorian förutsatts skola likställas med slutlig skatt. Detta syntes enligt kammarrättens mening böra komma till klart uttryck i författningstexten.

Beträffande taxeringsmyndigheternas möjligheter att handlägga taxeringen till investeringsavgift framföras betänkligheter i flera remissyttranden. *Riksskattenämnden* erinrar om de många nya uppgifter, som jämte taxering till investeringsavgift komme att åläggas taxeringsmyndigheterna vid 1953 års taxering och framhåller att den tid, som taxeringsnämnderna hade till förfogande för taxeringsarbetet, redan vore för kort för de vanliga taxeringsåtgärderna och att arbetsuppgifter vid sidan därav icke kunde i nämnvärd mån medhinnas. Följden därav måste bli, att kontrollverksamheten i realiteten kunde insättas först efter det taxeringsnämnderna avslutat sitt arbete, d. v. s. på provningsnämndsstadiet. Därefter anför nämnden.

Givetvis hade det ur nu diskuterade synpunkter varit önskvärt, om man kunnat anlita annan utväg för påföringen av investeringsavgift än att anförtro arbetet åt den vanliga taxeringsorganisationen. Emellertid läser någon sådan utväg icke utan avsevärda kostnader och olägenheter stå till buds, och riksskattenämnden anser sig därför icke kunna avstyrka, att de föreslagna uppgifterna beträffande investeringsavgiften åläggas taxeringsmyndigheterna. En förutsättning härför måste dock vara, att frågan om förstärkning av taxeringsorganisationen — vilken frågas lösning även av andra skäl är trängande — utan dröjsmål upptages till övervägande, därest författningsförslaget genomföres. Kontrollen å investeringsavgiftens behöriga påföring omfattar nämligen åtskilliga arbetsuppgifter av den beskaffenhet, att de icke kunna tillfredsställande utföras av i taxeringsgöromål utbildad och otränad personal. Det är följaktligen nödvändigt att i god tid upptaga personalfrågan till behandling, och medel för ändamålet torde böra anslås redan i riksstaten för nästkommande budgetår.

Liknande synpunkter framföras av *åtskilliga länsstyrelser* och av *Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund*.

Sveriges köpmannaförbund säger sig icke våga tro att taxeringsnämnderna i allmänhet hade tid eller kompetens för att reda upp de otvivelaktigt svåra problem, som mötte vid taxeringen till investeringsavgift, varför taxeringen enligt förbundets mening borde ske hos provningsnämnderna, varigenom man också finge större garantier för en mera enhetlig behandling.

3. Departementschefen.

Flera remissinstanser ha framhållit det betänkliga i att ålägga den redan hårt ansträngda taxeringsorganisationen nya uppgifter. Jag är väl medveten om den arbetsbörda, som åvilar beskattningsmyndigheterna, och det hade ur denna synpunkt varit önskvärt att taxeringen till investeringsavgift kunnat genomföras utan medverkan från dessa myndigheter. Detta är emellertid av flera skäl icke möjligt.

De sakkunniga ha vid utarbetandet av förslaget till investeringsavgift strävat efter att i möjligaste mån utforma bestämmelserna så, att taxeringsförfarandet icke skulle onödigtvis kompliceras. Det har dock icke kunnat undvikas, att vissa kontrollsvårigheter bliva förenade med bestämmelsernas tillämpning. I anslutning härtill får jag erinra om det av de sakkunniga gjorda uttalandet, att då avgiftspliktig rörelseidkare vid deklarationen till investeringsavgift fogat intyg av företagens revisor eller, därest sådan saknas, av den som sköter företagens bokföring, att de lämnade uppgifterna äro riktiga, kan anledning mången gång finnas att godtaga uppgifterna utan någon mera ingående granskning.

Det synes mig vara en fördel att taxeringen till investeringsavgift, i likhet med vad fallet är med taxeringen till investeringsskatt, i första hand verkställas av taxeringsnämnderna. Härigenom kommer att hos prövningsnämnderna i regel endast behandlas sådana ärenden rörande taxering till investeringsavgift, där besvär över taxeringsnämndernas beslut anföras eller där särskild, av taxeringsnämnden icke medhunnen utredning måste verkställas. En fördelning av det arbete taxeringen till investeringsavgift medför kommer härigenom att ske mellan taxeringsnämnder och prövningsnämnder. Med hänsyn till den ökade arbetsbelastning, som taxeringen till investeringsavgift medför även för prövningsnämnderna och för länsstyrelsernas personal, synes den föreslagna bestämmelsen om att taxeringsintendent samt medlem av prövningsnämnd jämväl efter taxeringsårets slut må framställa yrkande angående taxering till investeringsavgift, böra bibehållas. Att sådant yrkande icke kan göras senare än den 30 juni året efter taxeringsåret, följer av att taxeringsförordningens bestämmelser i sådant hänseende skola äga tillämpning i fråga om taxeringen till investeringsavgift.

Beträffande den föreslagna bestämmelsen i 16 § 2 mom. att om för viss skattskyldig besvär samtidigt äro anhängiga över taxering till investeringsavgift och över taxering till inkomstskatt, besvären böra prövas i samband med varandra, vill jag framhålla att densamma innebär att, om beslut beträffande inkomsttaxeringen, t. ex. i fråga om fördelning av förbättrings- och reparationskostnader å personalbostäder, kan påverka taxeringen till investeringsavgift, besvären böra prövas i samband med varandra. Ha besvären över de olika taxeringarna icke sådant samband, föreligger icke något hinder mot att besvären prövas oberoende av varandra.

Den föreslagna bestämmelsen i 16 § 3 mom. torde såsom icke erforderlig böra utgå.

Vad slutligen angår de ifrågasatta bestämmelserna i 18 § ha i vissa remissyttranden framhållits, att den bevisning angående syftet med verkställda transaktioner, som erfordras, medför att bestämmelserna icke få avsedd tillämpning. Härtill må påpekas, att med den ifrågavarande bestämmelsen avses främst att förhindra att rörelseidkare eller jordbrukare låter avgiftspliktiga investeringar för rörelsen eller jordbruket formellt verkställas av icke avgiftsskyldig person. En viss ändring i stadgandets utformning i syfte att underlätta dess tillämplighet torde böra göras.

VIII. Spörsmål i samband med avgiftens införande och upphörande.

1. Promemorian.

De sakkunniga erinra om att enligt direktiven borde från investeringsavgift undantagas vissa till år 1952 hänförliga investeringar nämligen, beträffande byggnader, sådana där vederbörliga tillstånd erhållits och arbetena igångsatts före den tidpunkt, då den planerade lagstiftningen blivit mera allmänt känd (d. v. s. då tillkallandet av de sakkunniga för ifrågavarande utredningsuppdrag bragts till allmän kännedom) samt, i fråga om inventarier, sådana beträffande vilka bindande avtal om leverans träffats före nämnda tidpunkt och där avtalet icke kunde hävas utan att köparen drabbades av skadeståndsanspråk. Av praktiska skäl ville de sakkunniga föreslå, att den avgörande tidpunkten sattes till den 1 juli 1951. I fall då bindande avtal krävdes för avgiftsbefrielse, syntes hänsyn kunna tagas allenast till skriftliga avtal.

De sakkunniga tillägga att i enlighet med direktiven borde avgift ej utgå å kostnader för byggnadsarbeten, som vore underkastade tillståndstvång, under förutsättning att vederbörliga tillstånd — såväl byggnads- som igångsättningstillstånd — erhållits före den 1 juli 1951 och att arbetena igångsatts före denna tidpunkt. Något motsvarande undantag ville de sakkunniga icke föreslå beträffande byggnadsarbeten, som ej vore underkastade tillståndstvång. Vid utformande av direktiven syntes en avvägning ha skett mellan önskemålen att å ena sidan undvika retroaktivitet och att å andra sidan förhindra avgiftsundandragande genom efterhandskonstruktioner. De sakkunniga hade därför ansett nödvändigt att uppställa kravet på den offentliga registrering, som ett meddelat tillstånd innebure. Det kunde anmärkas, att från tillståndstvång undantagna byggnadsarbeten som regel slutfördes på tämligen kort tid, varför de föreslagna bestämmelserna allenast i rena undantagsfall syntes innebära en retroaktiv tillämpning.

Därefter framhålles att om avtal om leverans av inventarier under år 1952 eller senare träffats före den 1 juli 1951 och på sådana villkor att avtalet skulle kunna hävas utan att köparen drabbades av skadeståndsanspråk, skulle enligt direktiven avgift utgå å kostnaderna för sådana inventarieanskaffningar. Om bestämmelserna utformades i enlighet med direktiven, skulle avgift ofta komma att utgå å kostnaden för inventarier, som levererats under år 1952 men som beställts långt före halvårsskiftet 1951. På grund av prisstegringarna vore nämligen dagspriserna å inventarier med långa leveranstider som regel avsevärt mycket högre än de ursprungligen avtalade, vilket gällde även i de fall då beställningsavtalet innehöller bestämmelser om s. k. glidande skala. Kontrakt som träffats före Koreakrigets utbrott om leverans av större inventarier, exempelvis fartyg och pappersmaskiner, kunde därför ofta av tillverkaren överlätas med förtjänst till annan

beställare. Sådana beställningsavtal syntes därför i allmänhet kunna hävas utan att köparen behövde betala skadestånd. Om beställningarna avsåge större maskiner, kunde emellertid beställaren ha vidtagit särskilda anordningar som hade samband med den kommande leveransen och han hade tagit hänsyn till densamma vid planeringen av verksamheten, varför ett överlåtande av beställningsavtalet skulle vara förlustbringande för beställaren om hänsyn toges till alla omständigheter. Det syntes därför rimligt att alltid medgiva befrielse från investeringsavgift för inventarier, som levererats efter den 31 december 1951, men där bindande avtal om leverans träffats före den 1 juli samma år, därest beställningspriset överstege 25 000 kronor för varje särskild leverans. Om det avtalade priset vore lägre, syntes befrielse från investeringsavgift böra ifrågakomma allenast om ifrågavarande tillgång vore av så speciell konstruktion att den allenast med svårighet kunde överlåtas på annan köpare. Leveranstiderna för sådana förhållandevis små beställningar vore i allmänhet kortare än för större leveranser, varför bestämmelserna ej syntes leda till obilliga resultat.

I promemorian anföres därefter följande.

Vid 1953 och möjligen även vid 1954 års inkomsttaxering kan beskattningsår för skattskyldiga, vilkas räkenskapsår icke sammanfaller med kalenderåret, innefatta en del av kalenderåret 1951. Då avgift föreslås utgå allenast vid investeringar fr. o. m. den 1 januari 1952, vilja de sakkunniga förorda att till investeringsavgift avgiftspliktiga investeringar under beskattningsår, som innefattar del av år 1951, proportioneras på tiden före och efter den 1 januari 1952 i förhållande till tidsintervallerna och att avgift uttages allenast å kostnaden för investeringar som belöpa på år 1952. Den avgiftsskyldige bör dock vara berättigad att med stöd av utredning om den faktiska kostnaden för investeringar under år 1952 yrka avdrag med högre belopp än som föranledes av en proportionell fördelning enligt vad nyss sagts.

De sakkunniga framhålla att genom det föreslagna förfarings sättet skulle icke några investeringar under år 1951 drabbas av investeringsavgift. Där- emot skulle i ett mycket begränsat antal fall såväl investeringsskatt som investeringsavgift kunna utgå å investeringar under en viss tidsperiod. Detta kunde ifrågakomma beträffande den, som på grund av omläggning av räkenskapsåret icke taxerades till statlig inkomstskatt år 1952 eller som nämnda år taxerades till dylik skatt för beskattningsår, omfattande kortare tid än tolv månader. I enlighet med bestämmelserna i förordningen om investeringsskatt kunde nämligen sådana skattskyldiga påföras taxering till investeringsskatt för beskattningsår som innefattade del av år 1952. Då dessa skattskyldiga komme i dylik belägenhet genom eget förvållande och då vidare investeringsskatt kunde undvikas genom begränsning av de vinstreglerande dispositionerna, hade det ej ansetts erforderligt att komplicera lagstiftningen om investeringsavgift med bestämmelser om viss reducering av investeringsavgiften för de berörda undantagsfallen, vilka måhända aldrig komme att inträffa i praktiken.

Det tillägges att om räkenskapsår utan att ha omlagts gått till ända under

tiden den 1 januari till och med den 29 februari 1952, skulle deklaration för inkomst under detta räkenskapsår avgivas år 1952. Då investeringsavgift föresloges utgå första gången för beskattningsår, för vilket taxering ägde rum år 1953, komme för dessa skattskyldiga investeringarna till och med den 29 februari 1952 att beröras av bestämmelserna om investeringskatt men däremot ej av investeringsavgiften.

Slutligen framhålla de sakkunniga i detta sammanhang att då investeringsavgiften skulle upphöra syntes det bliva nödvändigt att utfärda särskilda bestämmelser i syfte att förhindra avgiftsskyldiga att genom dispositioner av olika slag hänföra investeringar till efterföljande avgiftsfria år. Särskilt i fråga om investeringar i byggnader kunde tidpunkten för arbetenas avslutande ibland framflyttas genom åtgöranden och bedömanden av den avgiftsskyldige. Det borde därför framdeles övervägas att vid avvecklingen av den föreslagna investeringsavgiften uttaga sådan å investeringar, varom bindande avtal träffats under den avgiftsbelagda perioden, men som icke avslutats vid dess utgång.

2. Remissyttrandena.

De föreslagna övergångsbestämmelserna ha föranlett erinringar i flera remissyttrandena. Från yttrandena må följande här återgivas.

I det av *industriförbundet m. fl.* åberopade yttrandet framhålles, att under alla förhållanden borde en sådan ändring vidtagas i de vid författningsförslaget fogade övergångsbestämmelserna, att alla investeringar i fastighet, för vars uppförande krävdes byggnadstillstånd, undantoges från avgiftsplikt, därest ansökning om sådant tillstånd inkommit till vederbörande myndighet före den 1 juli 1951. De enligt förslaget uppställda villkoren för avgiftsfrihet, enligt vilka icke blott tillståndet skulle ha meddelats utan även investeringsarbetets utförande påbörjats före nämnda dag, syntes icke ur någon synpunkt motiverade. De finge säkerligen icke någon investeringsbegränsande effekt och minskade icke de tillståndsbeviljande myndigheternas arbetsbelastning, men de komme att verka slumpvis och orättvist. Allenast den omständigheten, att vissa kompletterande uppgifter erfordrats, kunde således hava föranlett att byggnadstillståndet icke blivit beviljat under första hälften av innevarande år utan ett par dagar efter den 1 juli. Det kunde vidare ha berott på rena tillfälligheter, om arbetet påbörjats eller ej före nämnda dag. De av de sakkunniga ifrågasatta bestämmelserna komme ock att försvåra tillämpningen. Spörsmålet huruvida vissa i det särskilda fallet före den 1 juli 1951 utförda arbeten skulle anses innebära att en investering av den ena eller andra omfattningen påbörjats eller ej, bleve ofta vanskligt att besvara. Om avgiftsfriheten gjordes beroende av tiden för ansökningens ingivande, vunnas även en bättre överensstämmelse med det föreslagna stadgandet i övergångsbestämmelserna angående inventarieförvärv, varom avtal träffats före nämnda dag. Med en bestämmelse av sist angiven innebörd komme nämligen byggnaden och maskinerna i en nyuppförd anläggning att

i större utsträckning bliva föremål för enhetlig behandling i förevarande avseende än vad enligt promemorian bleve fallet.

Liknande synpunkter anföras av flertalet handelskammare. Sålunda framhåller *Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare*, att det torde höra till undantagen, att den, som erhållit byggnadstillstånd, vågade avstå från ett bygges fullföljande, även om investeringsavgiften skulle inverka oförmånligt på dess ekonomi, då vederbörande icke hade någon garanti för när byggnadstillstånd ånyo kunde erhållas. — *Västergötlands och Norra Hallands handelskammare* påpekar, att i lagtexten talades om »investering i fastighet, för vars utförande krävts särskilt tillstånd av statlig myndighet». Efter ordalagen fölle under ett sådant stadgande förvärv, för vilka tillstånd vore erforderligt enligt lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom, lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m. och den 17 juni 1948 om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet. Byggnadsinvestering kunde förekomma vid fastighetsförvärv enligt samtliga nyssnämnda lagar. Av motiveringen i promemorian framginge emellertid, att endast de investeringsfall beaktats, för vilka erfordrades byggnadstillstånd. Övriga tillståndsfall syntes över huvud taget icke ha beaktats, vilket vore otillfredsställande. Stadgandet borde därför omarbetas så, att det bleve tydligt och klart vad som avsåges och att hänsyn toges även till samtliga nyss angivna tillståndsfall. Vidare framhålles i yttrandet, att det vore riktigt att endast uppställa kravet att tillstånd erhållits före den 1 juli 1951. Att därjämte fordra att investeringsarbetet skulle vara påbörjat dessförinnan syntes orimligt och kunde leda till stötande olikformigheter mellan företagen. Olika skäl kunde göra, att man icke önskade omedelbart igångsätta en byggnadsinvestering, till vilken tillstånd erhållits. Därtill komme att tillstånden i många fall mot sökaudens framställning beviljades som »vinterarbete» som alltså icke finge igångsättas förrän kortare eller längre tid efter tillståndets meddelande. — *Östergötlands och Södermanlands handelskammare* framhåller, att enligt förslaget skulle investeringsavgiften med vissa mindre betydelsefulla undantag drabba alla investeringar, som ägde rum efter den 1 juli 1951. Denna retroaktiva verkan vore stridande mot allmänna rättsgrundsatser. Handelskammaren ville vidare understryka, att särskilt för större företag planerades investeringar långt i förväg, i många fall åratals innan de sattes i verket. Vid sådant förhållande måste kammaren även av denna anledning starkt reagera mot den föreslagna retroaktiviteten av bestämmelserna.

Sveriges grossistförbund uttalar som sin mening, att tidpunkten för ansökans ingivande borde vara avgörande för avgiftsfriheten. Förbundet framhåller därjämte, att uttrycket »investeringsarbetets utförande» borde närmare klargöras.

Sveriges köpmannaförbund framhåller, att om en fastighet börjat bebyggas före år 1952 men byggnaden bleve färdig först år 1952, borde endast den del av byggnadskostnaden, som belöpte på år 1952, drabbas av investe-

ringsavgift. Även i fråga om kostnader för ny-, till- och ombyggnader, för grundförbättring ävensom för reparation borde gälla, att, om arbetet påbörjats under år 1951 eller tidigare men slutförts och av byggmästaren debiterats först under år 1952, endast den del av kostnaden, som belöpte på under år 1952 (eller motsvarande räkenskapsår) utförda arbeten borde beläggas med avgift. Detsamma borde gälla beträffande kostnader, som nedlagts å för rörelsen förhyrd fastighet.

Kammarrätten framhåller i sitt yttrande, att till undvikande av tvistigheter syntes närmare böra preciseras fordringarna för att ett arbete skulle anses vara påbörjat.

Beträffande de förslagna övergångsbestämmelserna i fråga om inventarier framhålles i det av *industriförbundet m. fl.* åberopade yttrandet att bestämmelsernas utformning syntes giva vid handen, att de sakkunniga med uttrycket »skriftligt avtal» avsett formligt köpekontrakt och detta även för det fall, att köpeskillingen icke överstigit 25 000 kronor. Regelmässigt upprättades emellertid formligt köpekontrakt allenast, då fråga vore om mera betydande beställningar, såvida icke på grund av särskilda förhållanden — väl oftast bristande förtroende från den ene eller båda kontrahenternas sida — formligt kontrakt ansetts erforderligt. Det vore föga rationellt att lägga tillfälligheter av nämnda art till grund för avgiftsskyldighet. Under förutsättning att det genom brevkopior, tillförlitliga anteckningar eller på annat sätt styrktes, att beställning skett, antingen skriftligen eller annorledes, före den 1 juli 1951 kunde anledning icke anses föreligga att i förevarande avseende behandla investeringen annorlunda än investeringar, varom skriftligt avtal träffats. Uttrycket »skriftligt avtal träffats» syntes därför böra utbytas mot »beställningen bevisligen skett». Att bevisa huruvida en beställning icke kunde hävas »utan att beställaren drabbas av skadeståndsanspråk» syntes vidare ofta bliva vanskligt, då frågan om skadestånd eller ej i sista hand bleve beroende av med vilken intensitet säljaren skulle ha gjort sitt mer eller mindre välgrundade skadeståndsanspråk gällande. Kravet på de strängare villkoren för avgiftsfrihet, då fråga vore om beställningar, som icke överstigit 25 000 kronor, syntes kunna slopas utan risk för att den föreslagna anordningen skulle förlora i effektivitet. Om likväl något särskilt villkor skulle uppställas, syntes det fullt tillräckligt att giva stadgandet därom den utformningen, att från avgiftsfrihet undantoges de ifrågavarande mindre beställningarna, därest det icke befunnos uppenbart, att beställningen med hänsyn till inventariernas beskaffenhet och det avtalade priset utan svårighet kunde på annan överlätas.

Västergötlands och Norra Hallands handelskammare uttalar som sin mening, att förslagets bestämmelser syntes krångliga och svårtillämpade i vad de gällde beställningar med ett värde understigande 25 000 kronor. Regelmässigt måste det förhålla sig så, att beställning av maskiner och inventarier icke kunde överlätas och därjämte så, att beställare, som sökte häva köpeavtal, bleve utsatt för skadeståndsanspråk, därest icke säljaren skulle

föredraga att framtvunga avtalets fullgörande, vilken sistnämnda möjlighet förslaget syntes ha lämnat helt obeaktad. Det riktiga syntes vara att helt stryka dessa komplicerade villkor, och i följd därav icke göra någon åtskillnad mellan inventariet köp över eller under visst belopp, utan endast fordra tillfredsställande utredning om tidpunkten för det skriftliga avtalets tillkomst. I fråga om kravet på skriftligt avtal förutsatte handelskammaren, att detsamma finge anses uppfyllt icke blott då formligt skriftligt köpeavtal förelåge, utan även i sådana fall, då avtal framginge av korrespondens, genom offerter, orderbekräftelse eller liknande åtgärder.

Östergötlands och Södermanlands handelskammare framhåller beträffande villkoret, att »kontraktet allenast med svårighet kan överlåtas eller icke kan hävas utan att beställaren drabbas av skadeståndsanspråk», att här förutsattes vid skattskyldighetens bestämmande handlingar från de skattskyldigas sida, vilka icke blott strede mot god köpmannased utan även mot gällande avtalslag. Ifrågavarande bestämmelse, som gällde köp av inventarier i värde mellan 10 000—25 000 kronor, vore stötande för god affärs-moral och borde därför utgå.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare påpekar, att större maskinella utrustningar och större anläggningar oftast beställdes från flera olika leverantörer och som regel ägde ett flertal kompletterande efterbeställningar rum. För dylika fall borde i övergångsbestämmelserna intagas en föreskrift, att kompletterande beställningar, som verkställdes före den 31 december 1951, skulle fritagas från investeringsavgift.

Smålands och Blekinge handelskammare framhåller, att då fråga vore exempelvis om uppförande av industriföretag, och vederbörliga tillstånd erhållits och arbetet igångsatts före den 1 juli 1951, borde från investeringsavgift även undantagas den normala uppsättning av maskiner och inventarier, som vore avsedd för fastigheten i fråga. Om så icke skedde, komme kostnaderna för uppförande av en industrianläggning att efter anläggningens påbörjande förryckas på ett sätt, som företagen icke haft någon som helst möjlighet att förutse och som måhända kunde äventyra hela projektets genomförande.

Beträffande den föreslagna bestämmelsen att, där redovisning sker enligt bokföringsmässiga grunder, investering skall anses verkställd, då kostnaden för densamma enligt allmänt vedertagen köpmannased bort i räkenskaperna uppföras såsom omkostnad eller på konto för färdigställda eller levererade tillgångar, framhåller *kammarrätten* att det syntes för undvikande av tvistigheter böra närmare utföras, hur bestämmelsen skulle tillämpas vid terminsbetalningar.

Därefter anför *kammarrätten*.

Enligt 1 § av den föreslagna förordningen om investeringsavgift skall särskild avgift utgå å investering, verkställd efter den 31 december 1951. Frågan när en investering skall anses verkställd besvaras i 6 §, där det beträffande förvärvskällor med redovisning enligt den så kallade kontantprincipen stadgas, att investeringen är verkställd då utgiften betalats eller omkostnaden ägt rum. Sistnämnda stadgande synes medföra, att lagstiftningen

blir tillämplig jämväl då den avgiftspliktige efter den 31 december 1951 erlagt likvid helt eller delvis för ett dessförinnan utfört arbete av avgiftspliktig natur eller för inventarier, som levererats före nämnda tidpunkt. Denna retroaktiva verkan synes böra undanröjas.

Länsstyrelsen i Kalmar län framhåller beträffande den föreslagna bestämmelsen att skattepliktiga investeringar under beskattningsår, som innefattar del av år 1951, skulle proportioneras på tiden före och efter den 1 januari 1952 i förhållande till tidsintervallerna, att man i regel finge räkna med, att exakt utredning om tidpunkten för investering kunde åstadkommas, varför någon proportionering icke syntes böra ifrågakomma.

Riksskattenämnden anför i anledning av den i nästföregående yttrande antydda bestämmelsen följande.

Enligt de föreslagna övergångsbestämmelserna skall vid brutet räkenskapsår, som till någon del infaller före den 1 januari 1952, vid fördelning av investeringskostnad å tid före och efter nämnda dag proportionering ske efter längden av de tidsperioder av räkenskapsåret, som infallit före och efter angivna dag. Denna bestämmelse synes kunna, i samband med omläggning av räkenskapsår, utnyttjas till vinnande av icke avsedd lindring i avgiftsskyldigheten. Riksskattenämnden vill därför förorda, att sista stycket i övergångsbestämmelserna omformuleras så, att proportioneringsregeln blir tillämplig allenast i de fall då utredning icke kan förebringas angående vad av kostnaden belöper å tiden före den 1 januari 1952.

Länsstyrelsen i Örebro län påpekar, att det icke ringa antal skattskyldiga, som hade brutet räkenskapsår, slutande senare än den 28 februari, komme att undgå såväl investeringskatt som investeringsavgift för investeringar, som skedde under tiden 1 mars—31 december 1951.

3. Departementschefen.

De ifrågasatta övergångsbestämmelserna ha föranlett vissa erinringar.

Beträffande investeringar i byggnader ha de sakkunniga velat från avgift undantaga sådana, där särskilt tillstånd för investeringens verkställande erhållits av statlig myndighet före den 1 juli 1951 och där investeringsarbetet tillika påbörjats före nämnda dag.

Häremot har invänts att det vore beroende av den tillståndsmedgivande myndighetens arbetsbörda, när en framställning om byggnadstillstånd bleve behandlad, varför den föreslagna regeln skulle verka slumpartat och orättvist. Vidare har påpekats att tidpunkten för ett arbetes igångsättande kunde vara beroende av rena tillfälligheter samt att tillstånden i många fall mot sökandens önskan vore så utformade, att arbetena först efter en viss tid finge igångsättas.

De sistnämnda invändningarna synas mig bärande; det avgörande torde allenast böra vara när vederbörligt tillstånd meddelats. Däremot delar jag de sakkunnigas mening att anknytning bör ske till den dag, då tillstånd för ett visst bestämt byggnadsarbete meddelats. Att låta dagen för ingivande av ansökan om sådant tillstånd bliva avgörande synes däremot icke

kunna ifrågakomma; med hänsyn till anhopningen av ansökningar skulle nämligen effekten av lagstiftningen med en dylik utformning av bestämmelserna i ett väsentligt hänseende kunna gå förlorad.

Såsom de sakkunniga föreslagit bör det för avgiftsplikten avgörande vara, huruvida tillståndet meddelats före den 1 juli 1951 eller om detta skett senare.

Med tillstånd bör i förevarande hänseende givetvis avses byggnadstillstånd.

Det må tilläggas, att om bestämmelserna utformas i enlighet med vad jag i det föregående förordat, detta innebär att desamma bliva tillämpliga allenast å sådana byggnadsarbeten, för vilka ett speciellt tillstånd meddelats. Däremot kunna bestämmelserna icke åberopas beträffande byggnadsarbeten, vilka utförts jämlikt tillstånd för fortlöpande reparations- och underhållsarbeten. Dylika investeringar bliva avgiftsbelagda om de verkställas efter den 31 december 1951 eller med andra ord bedömda på sätt som gäller för investeringar beträffande vilka byggnadstillstånd icke erfordras.

Även mot de sakkunnigas förslag till övergångsbestämmelser i fråga om inventarieförvärv ha erinringar riktats.

Sålunda har invänts att anledning saknades att behandla de fall annorlunda, då det avtalade kontraktspriset icke överstege 25 000 kronor, än vad som föreslagits för övriga fall.

Jag finner denna invändning berättigad och förordar därför att investeringsavgift icke i något fall uttages vid inventarieförvärv varom skriftligt avtal träffats före den 1 juli 1951. Däremot kan jag icke — främst med hänsyn till eljest uppkommande kontrollsvårigheter — tillstyrka att kravet på att avtalet skall vara skriftligt eftergives. Det må emellertid tilläggas, att med skriftligt avtal bör avses icke blott ett formligt köpekontrakt utan givetvis även ett genom brev, telegram, orderbekräftelse eller på annat liknande sätt ingånget avtal.

I anledning av ett av kammarrätten gjort påpekande synes till övergångsbestämmelserna böra fogas ett stadgande av innebörd att investeringsavgift icke skall uttagas för inventarier som levererats och arbeten som slutförts före den 1 januari 1952 även om betalningen erlagts efter utgången av år 1951. En sådan regel är av betydelse för den, som har att vid taxeringen redovisa sin inkomst enligt kontantprincipen.

De förslag till ytterligare ändringar i de av de sakkunniga förordade övergångsbestämmelserna, som vid remissbehandlingen väckts, anser jag mig icke kunna biträda. Däremot förordar jag, att den proportionering, som de sakkunniga föreslagit skola äga rum, då beskattningsår omfattar tid före den 1 januari 1952, skall verkställas på grundval av den avgiftsbelagda investeringskostnaden och icke, såsom ifrågasatts, på grundval av den uppskattade investeringskostnaden.

IX. Varulagervärderingen vid inkomsttaxeringen.

1. Promemorian.

Såsom tidigare omnämnts ha de sakkunniga haft vissa erinringar att rikta mot tanken att uttaga investeringsavgift vid investeringar i varulager. Med hänsyn till dessa erinringar ha de sakkunniga undersökt, huruvida lagstiftningens syfte skulle i nu förevarande hänseende kunna vinnas i annan ordning, nämligen genom bestämmelser, som innebure en viss inskränkning i rätten att få i räkenskaperna verkställda nedskrivningar å varulagret respekterade vid inkomsttaxeringen.

De sakkunniga framhålla, att inskränkningen, som borde ifrågakomma allenast vid en kvantitativ lagerökning, syntes böra innebära att vid inkomsttaxeringen nedskrivning å lagerökning icke godtoges. Värdet av hela varulagret skulle dock alltid få nedskrivnas till två tredjedelar av det lägre utav anskaffnings- och återanskaffningsvärdena vid beskattningsårets utgång. Genom sistnämnda bestämmelse skulle skälig hänsyn tagas till nedskrivningsbehovet hos nystartade företag samt hos företag, som haft onormalt litet ingångslager.

De sakkunniga tillägga, att vissa invändningar kunde riktas även mot alternativet med den antydda begränsningen i varulagervärderingen vid inkomsttaxeringen, nämligen ur synpunkten att anordningen icke finge samma återhållande effekt som en investeringsavgift. I promemorian tillägges därefter att författningstexten hade visserligen utarbetats i enlighet med det alternativ, för vilket nu senast lämnats en redogörelse, men de sakkunniga hade därmed icke för sin del tagit ståndpunkt till vilketdera alternativet som ur skilda synpunkter kunde anses vara att föredraga.

2. Remissyttrandena.

I flertalet av de remissyttranden, däri uttrycklig ståndpunkt tagits till de sakkunnigas förslag om tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid inkomsttaxeringen, har förslaget i princip tillstyrkts. Vissa erinringar i särskilda hänseenden ha dock i åtskilliga av dessa yttranden framställts. Kommerskollegium, länsstyrelsen i Västernorrlands län, Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Svenska bankföreningen och flertalet handelskamrar avstyrka förslaget.

Följande torde här få återgivas från remissyttranden.

Kammarrätten framhåller, att kammarrätten delade de sakkunnigas tveksamhet angående vilketdera av de utav de sakkunniga diskuterade alternativa förslagen rörande varulager, nämligen att uttaga investeringsavgift vid lagerökning eller att inskränka rätten att få i räkenskaperna verkställd nedvärdering av lagret godtagen vid inkomsttaxeringen, som ur skilda synpunkter kunde anses vara att föredraga. Utan att taga ställning till vilketdera al-

ternativet, som borde väljas, framhåller kammarrätten bl. a. att en investeringsavgift å lagerökning syntes för sin tillämpning kräva åtskilliga jämnings- och dispensregler. I annat fall skulle en sådan anordning få synnerligen ogynnsamma verkningar för nystartade företag och företag med onormalt litet ingångslager. Sådana regler skulle emellertid komplicera författningstexten och försvåra taxeringsarbetet. Även taxeringstekniskt skulle en investeringsavgift å lagerökning medföra betydande svårigheter. En rätt till restitution kunde ifrågasättas, då lagret ökats ett år och minskat det efterföljande. Genom en sådan restitutionsrätt skulle man kunna minska de ogynnsamma verkningarna av en investeringsavgift, i fall då lagerökningen icke berott på spekulation vid prisstegring utan uppkommit på grund av avsättningssvårigheter eller dylikt. Mot en restitutionsrätt kunde emellertid invändas, att en sådan utan tvivel skulle försvaga lagstiftningens effekt. Om rätt till restitution icke ansåges böra införas i en lagstiftning, utformad enligt detta alternativ, förutsatte kammarrätten likväl, att den avgiftspliktige vid taxering efterföljande år skulle äga såsom jämförelselager tillgodoräkna sig det lager, efter vilket han senast taxerats till investeringsavgift.

Därefter anföres följande.

Det andra alternativet är i förhållande till det förra betydligt lättare att tillämpa i praktiken både för den skattskyldige och taxeringsmyndigheterna. Det skapas här icke något nytt taxeringsförfarande utan det i den remitterade författningstexten framlagda förslaget har visat sig kunna inlemmas i den ordinarie inkomsttaxeringen. Alternativet innebär, att nedskrivning å lagerökning icke får äga rum vid inkomsttaxeringen. Dock skall företagaren i princip ha rätt att nedskriva sitt lager till två tredjedelar av lagervärdet vid beskattningsårets utgång. Det är givetvis svårt att avgöra, om denna gräns för lagstiftningens tillämpning är tillräcklig eller ej. Det må för övrigt anmärkas, att mindre nogräknade företag torde kunna kringgå de jämlikt detta alternativ föreslagna bestämmelserna genom att bilda nya företag och där verkställa erforderliga nedskrivningar.

Riksskattenämnden framhåller, att de föreslagna bestämmelserna om värdering av varulager kunde, om de genomfördes, komma att för vissa skattskyldiga medföra en skattebelastning, som vore tyngre än den som skulle ha uppkommit, därest investeringsavgiften utsträckts till att omfatta även lagerökning. Så syntes bliva fallet bl. a. för företag, som befunne sig under utveckling. På grund av årets dåliga skörderesultat komme detsamma att gälla beträffande vissa av jordbrukets ekonomiska organisationer; därvid förutsattes givetvis att nästa års skördeutfall bleve mera normalt och att lagerhållningen vid 1952 års utgång följaktligen visade en betydande ökning jämfört med lagerhållningen vid innevarande års utgång. Riksskattenämnden ansåge emellertid, att angivna konsekvenser av förslaget i dagens läge icke innefattade tillräckliga skäl för att avstyrka detsamma.

Länsstyrelsen i Västerbottens län uttalar som sin mening, att en investeringsavgift på lagerökning väl närmast skulle verka prishöjande och därför vore ur penningpolitisk synpunkt diskutabel. Länsstyrelsen vore för sin del mest benägen att tillstyrka alternativet med en begränsning vid inkomst-

taxeringen av nedskrivningsrätten å lagerökning. Länsstyrelsen tillägger, att som skäl för att investeringarna i varulager icke helt lämnades åsido i detta sammanhang kunde måhända anföras att en avgift uteslutande å andra tillgångar än varulager kunde tänkas inrikta investeringarna i större utsträckning på ökning av varulager. Med den för närvarande rikliga penningtillgången vore en sådan snedvridning icke utesluten.

Länsstyrelsen i Södermanlands län uttalar beträffande förslaget om begränsning av varulagernedskrivning vid inkomsttaxering att länsstyrelsen, med understrykande av förslagets tillfällighetskaraktär, hade den uppfattningen, att ett förslag i angiven riktning syntes vara att föredraga framför införande av bestämmelser om uttagande av investeringsavgift å ökning av investering i varulager. Den s. k. fria varulagervärderingen utgjorde obestriddligen en av de allra viktigaste faktorerna, måhända en av de i betydelse allra största, inom den näringslivet omfattande skattelagstiftningen. Med hänsyn därtill förutsatte länsstyrelsen, att därest på längre sikt en justering av hithörande bestämmelser ansåges påkallad, ändring måtte företagas först om en noggrann utredning visade att så borde ske.

Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län uttalar som sin mening i frågan huruvida investeringsavgift eller begränsning av nedskrivningsrätten vore att föredraga i fall av lagerökning att enligt handelskammarens mening borde det förstnämnda alternativet väljas, därvid dock det borde lämnas den skattskyldige möjligheter att frias från avgift om varulagret visades tidigare ha varit onormalt lågt. Därjämte borde varulagerökningen få nedskrivnas med förslagsvis en tredjedel, detta för att icke lägga ytterligare hinder i vägen för näringslivets fortsatta utveckling.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län anför, att den ifrågasatta beskärningen av möjligheterna att nedskrivna varulagret vore i och för sig ägnad att väcka betänkligheter, då ju vid den år 1947 genomförda skärpningen av företagsbeskattningen uttryckligen framhållits den fria lagervärderingens betydelse som en kompensande faktor. Med hänsyn till sambandet mellan de nu aktuella lagförslagen kunde dock måhända fog finnas för en temporär skärpning av nedskrivningsreglerna vid lagerökning. Länsstyrelsen ifrågasatte emellertid om icke — såsom redan nu gällde i fråga om investeringskatten — undantag borde göras för rörelseidkare, vars sammanlagda omsättning icke överstege 300 000 kronor.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län påpekar, att i förslaget till förordning med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager berördes icke särskilt kontrakt om leverans av varor. Att sådana kontrakt ej omnämndes syntes bero på att beskattningsnämnderna vid den ordinarie taxeringen för närvarande i regel icke medgåve avdrag för nedskrivning å kontraherade varor. Beskattningsnämndernas ingripande vore emellertid begränsat till fall, då det av inkomstskattedeklarationen eller eljest kunde utrönas att nedskrivning företagits. En komplettering av bestämmelserna i berörda hänseende syntes erforderlig.

Länsstyrelsen tillägger, att enligt 3 § i den föreslagna författningstexten

hade man att utgå från det i beskattningshänseende gällande värdet å varulagret vid beskattningsårets ingång. Därmed syntes icke avses den värdering, som skett av lagret vid beräkning av till investeringskatt beskattningsbart belopp, utan det vid inkomsttaxeringen godkända värdet. För undvikande av missförstånd med eventuellt åtföljande skattetvister syntes ett förtydligande lämpligen böra göras.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län säger sig dela de sakkunnigas uppfattning att mycket starka skäl talade emot att belägga jämväl investeringar i varulager med särskild avgift.

Länsstyrelsen anför därefter följande.

Den fria lagervärderingen har hittills utgjort en hörnsten i företagstaxeringen och bl. a. åberopats som skäl vid senaste höjning av den statliga inkomstskatten för aktiebolag. En ändring av reglerna för lagervärderingen torde därför påkalla en omprövning även av denna skatteuttagning och andra därmed sammanhängande frågor, vilket icke torde hinna ske inom den korta tid som återstår till den föreslagna lagens ikraftträdande.

För länsstyrelsen framstår vidare skälen för begränsning av varulagerinvestering såsom väsentligt mindre bärande än skälen för ett tillbakahållande av byggnads- och inventarieinvesteringarna. När det gäller varulager synes fråga nämligen regelmässigt vara om tämligen kortfristiga investeringar, vilka därjämte oftast torde vara till gagn för landets försörjning. En hämsko på företagens naturliga strävan att hålla så fullständiga lager som möjligt torde i ogynnsamt fall kunna leda till försörjningssvårigheter, vilka i sin tur kunna vara ägnade att förstärka inflationstrycket.

Länsstyrelsen tillägger, att gentemot den tekniska utformningen av förslaget i nu förevarande del hade länsstyrelsen intet annat att invända än att vissa föreskrifter rörande inventeringsförfarandet syntes bliva erforderliga, därest lagstiftningen genomfördes.

I det yttrande, som avgivits av *fullmäktige i riksbanken*, framhålles att de ifrågasatta bestämmelserna om värdering av varulager icke i oförändrat skick borde vara gällande under någon längre tidsperiod. Skulle behov av liknande bestämmelser komma att finnas under flera år, syntes erforderligt att lagstiftningen i denna del omarbetades på ett sådant sätt, att inkomsttagare, som tidigare icke kunnat verkställa vad som kunde betraktas såsom normala nedskrivningar å varulager, bereddes tillfälle därtill, eventuellt i samband med utfärdandet av mera enhetliga bestämmelser om i vilken utsträckning avskrivningar över huvud borde medgivas.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap framhåller som sin mening, att ur beredskapssynpunkt vore det utomordentligt fördelaktigt att icke belägga lagerökning med investeringsavgift. Det förslag till skärpta bestämmelser angående nedskrivning av varulager, som i stället framlagts, torde emellertid minska företagens intresse för en ur beredskapssynpunkt angelägen lagerökning. Riksnämnden ansåge därför, att möjligheter borde finnas till undantag från de föreslagna bestämmelserna, när det gällde en lagerökning som i beredskapssyfte tillkommit på föranledande av en statlig myndighet.

Kommerskollegium, som avstyrker förslaget i nu förevarande del, understryker i sitt yttrande svårigheten att i nuvarande läge bedöma de framtida riskerna för en överdimensionering av lagerhållningen. De nuvarande tendenserna på detta område syntes emellertid icke göra en lagstiftning av förslagen innebörd erforderlig. Med de mycket labila förhållanden, som för närvarande rådde på råvarumarknaden, måste en dylik lagstiftning komma att bli en synnerligen vanskelig anordning med mycket ojämna verkningar.

I det yttrande, som åberopas av *Sveriges industriförbund m. fl. näringsorganisationer*, riktas erinringar mot det framlagda förslaget om begränsning i rätten till fri varulagervärdering ur synpunkten av gjorda uttalanden av innebörd att någon sådan begränsning icke borde göras utan en samtidig omprövning av bolagsbeskattningen i dess helhet. Därefter framhålles att för närvarande vore läget av flera olika orsaker — kanske framför allt den psykologiska effekten av prisfallstendenser på vissa betydelsefulla områden — sådant att företagen både i produktions- och handelsledet i allmänhet vore inriktade på att bringa ned sina lager och icke tvärtom. I sådana fall, då lagerökning likväl förekomme, hade denna regelmässigt sin grund icke i ökade köp av lagervaror utan i avyttringssvårigheter. Följaktligen vore det berättigat att beteckna förslaget såsom obehövt för att stävja tendenser till lagringsköp och såsom direkt skadligt vid lagerökning på grund av avsättningsvårigheter, då nedskrivningsmöjligheterna vore särskilt väl motiverade.

I yttrandet tillägges att de föreslagna schematiska bestämmelserna dessutom komme att drabba synnerligen ojämnt. Även om de i det övervägande antalet fall icke syntes förhindra uppläggandet av skäligen reserver för prisfallsrisk, måste de på grund av sin generella utformning befaras medföra allvarliga olägenheter för åtskilliga företag, i främsta rummet nystartade samt sådana vilka haft onormalt lågt ingångsvärde och över huvud taget företag, som vore stadda i utveckling. Priset på ett flertal betydelsefulla varor hade som bekant under senaste tiden starkt fluktuerat och i många fall hade priserna stigit till det tre- eller fyrdubbla av förkrigspriset. Just den ovisshet om den framtida utvecklingen, vilken syntes ha utgjort motiv för förslagets framläggande, nödvändiggjorde därför ofta uppläggandet av så betydande reserver för prisfallsrisk, att den föreslagna rätten till nedskrivning med en tredjedel av anskaffnings- eller återanskaffningsvärdet finge anses såsom otillräcklig. Under alla förhållanden borde en sådan uppmjukning av förevarande bestämmelser ske, att nedskrivning till halva anskaffnings- eller återanskaffningsvärdet medgäves.

Slutligen uttalas i yttrandet önskvärdenheten av att de eventuella bestämmelsernas tillämpning underlättades genom en föreskrift, likartad den som meddelades i anvisningarna till 13 § förordningen om investeringsskatt, nämligen att redovisning av förändringar i lagerbehållningen och lagerreserverna finge fullgöras genom företeende av sådant intyg, som i nämnda författningsrum angäves.

Även i det av *Sveriges köpmannaförbund* avgivna yttrandet uttalas betänkligheter mot förslaget i nu förevarande del. Därvid framhålls att förslaget innebure att den investeringsavgift, som skulle utgå på lagerökning, i regel skulle röra sig om cirka 50 procent, medan avgiften i övrigt skulle utgå med endast 10 procent. En sådan investeringsavgift på lagerökning skulle såsom allmän skatt icke heller bli avdragsgill. Den fria lagervärderingen sådan den numera i regel tillämpades utgjorde enligt förbundets mening en värdefull hjälp till konsolidering. Hittills hade de skapade reserverna ej behövt tagas i anspråk men en omsvängning kunde snart nog ske. Man kunde nu inom handeln märka ett påtagligt ökat köpmotstånd och det starka prisfall, som redan noterats och som ytterligare väntades för en del varor, utgjorde en allvarlig påminnelse om att de s. k. reserverna hastigt kunde förbrukas. Att i denna situation inskränka rätten till fri lagervärdering funne förbundet icke välbetänkt, detta så mycket mer som en lagerökning just kunde komma att bero på avsättningssvårigheter. Vid bedömandet av lagerökning borde i vart fall den skattskyldige som »jämförelselager» få välja det största av lagren 1949, 1950 och 1951. Skulle förslaget om tillfällig inskränkning i rätten till fri lagervärdering genomföras, borde sådana fall undantagas, där lagerökning och ökning av dold reserv understege 10 000 kronor.

Sveriges grossistförbund framhåller bl. a. såsom skäl emot genomförande av de sakkunnigas ifrågavarande förslag att ett företags lagerhållning och storleken av lagret vid ett visst års utgång vore beroende av ett flertal olika omständigheter, över vilka företaget självt oftast ej kunde råda. Som exempel härpå anfördes bl. a. oväntade avsättningssvårigheter till följd av en oförutsedd minskad efterfrågan från kundernas sida eller förlängning av leveranstiden för varor till eller efter årsskiftet på grund av vederbörande kunders önskan att undvika beskattning av egen lagerökning. Importregleringens handhavande, ändrade marknadslägen och andra liknande omständigheter kunde tvinga företagarna att anskaffa vissa varor till en för honom olämplig tidpunkt. Ökad omsättning till följd av företagets naturliga utveckling framkallade även behov av ökat lager. Statliga åtgärder, t. ex. upphävandet av varuransoneringar, kunde även ha samma effekt. I nuvarande läge kunde även en lagerökning vara synnerligen befogad och rentav vara till gagn för att motverka inflationen; sålunda kunde en lagerökning i syfte att säkerställa tillgången på knappa varor vara betydelsefull för upprätthållandet av den inhemska produktionen. En lagerökning av konsumtionsvaror kunde ha liknande betydelse ur affärssynpunkt. Underlåtenhet att i dessa fall öka lagerhållningen kunde resultera i uppkomsten av en bristsituation, som i sin tur kunde förorsaka prisstegringar.

Vidare anföres att inom grosshandeln vore varulagren starkt varierande inom olika branscher. Risken för prisfall vore även olika stor för skilda varuslag. På grund av den tendens till prisfall, som beträffande bl. a. textilvaror m. fl. gjort sig gällande under den senaste tiden, förefunnes en tydlig strävan att söka nedbringa varulagren. Ur denna synpunkt föreläge ej ett behov av en lagstiftning, som toge sikte på att söka stoppa lagringssköpen.

Sedan förbundet uttalat sitt bestämda avstyrkande av förslagets genomförande, påpekas att enligt de sakkunniga skulle i och för bestämmandet av lagerökningens storlek jämförelse göras mellan det utgående och ingående lagret år 1952. En sådan jämförelse bleve på grund av variationerna i lagerhållningen i mycket hög grad missvisande och därför borde enligt förbundets mening företagarna äga såsom jämförelselager välja de största av lagren under ettdera av åren 1949—1951.

Det tillägges i yttrandet att med hänsyn till de stora risker, som företagarna löpte för prisfall å ett mycket stort antal varuslag, föreläge ett stort behov av tillräckliga reserver för att säkerställa företagarna mot sagda risk. Den föreslagna rätten till nedskrivning med en tredjedel av anskaffnings- eller återanskaffningsvärdet ansåge förbundet ej vara tillräcklig för att företagen på ett effektivt sätt skulle kunna möta denna risk. En uppmjukning av denna bestämmelse borde därför ske så att nedskrivning medgäves med minst halva anskaffnings- eller återanskaffningsvärdet.

Skånes handelskammare framhåller, att den till en början vill uttala sin tillfredsställelse över att de sakkunniga avstått från att fullfölja tanken på att uttaga investeringsavgift jämväl å investeringar genom lagerökning. Enligt handelskammarens åsikt förelåg emellertid över huvud taget icke anledning till ingripande på området från statsmakternas sida. På grund av de betydande prisstegringar, som ägt rum under de senaste åren, vore nämligen affärslivets likviditet på de flesta områden numera åtskilligt ansträngd. För att stärka sin likviditet strävade vederbörande företag i detta läge att nedbringa sina lager. Redan bristen på likvida medel komme att hindra mera omfattande lagerökningstendenser. Att införa lagbestämmelser, som syftade till att förhindra lagerökningar, vore därför icke av behovet påkallat.

Även i det av *Kooperativa förbundet* avgivna yttrandet uttalas starka betänkligheter i anledning av den föreslagna inskränkningen i den fria lagervärderingen. Förbundet tillägger att förslaget lämnade dock möjlighet till större individuell rättvisa än en ovillkorlig investeringsavgift å lagerökning. Emellertid ville förbundet bestämt framhålla att utkastet till förordning med tillfälliga bestämmelser angående varulagervärdering, 3 § andra stycket, vore alltför snävt med hänsyn till nystartade företag eller företag som visat en expansion under året, exempelvis kooperativa föreningar som öppnat nya försäljningsställen. Den föreslagna gränsen ginge vid 67 procent men syntes böra nedsättas till 50 procent som skäligt värde för ett nedskrivet lager.

Svenska bankföreningen framhåller i avgivet yttrande, att de skäl, som föranledde att banker och försäkringsbolag undantoges från skyldigheten att erlagga investeringskatt, syntes äga principiell giltighet jämväl i fråga om den föreslagna förordningen med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt och att för den skull motsvarande undantag borde införas jämväl där.

3. Departementschefen.

De sakkunnigas uppfattning att investeringsavgift icke lämpligen bör uttagas vid lagerökning har vunnit instämmande i flertalet remissyttranden. Även för egen del kan jag ansluta mig till denna uppfattning.

Vidkommande spørsmålet huruvida investeringsbegränsande åtgärder på förevarande område överhuvud äro erforderliga, har i flertalet av de av näringsorganisationerna avgivna yttrandena gjorts gällande att så icke skulle vara fallet. De därvid anförda skälen synas mig emellertid icke övertygande. Såsom jag tidigare angivit har konjunkturinstitutet vid sina undersökningar kommit till den slutsatsen att en mycket stor del av den ökning av resurserna under år 1951, som utgör resultatet av stegrad produktion inom landet och den förmånliga utvecklingen av bytesrelationerna med utlandet, tagit sig uttryck i ökade lager. Denna utveckling gör det angeläget att låta de investeringsbegränsande åtgärderna vinna avseende jämväl å investering i varulager. Därtill kommer att om de sakkunnigas förslag i denna del icke genomföres, en viss snedvridning av investeringsverksamheten vore att befara.

Med de förslagna bestämmelserna avses att förhindra den stimulans till ökade lagerinköp, som ligger däri att genom nedvärdering av det nytillkomna lagret uppskov erhålles med beskattningen. Däremot beröras icke de rörelseidkare av de ifrågasatta bestämmelserna, som redovisa kvantitativt oförändrat eller minskat lager. Med hänsyn härtill behöva några menliga återverkningar i det enskilda fallet icke befaras, såvitt fråga är om företag, som vid bestämmelsernas ikraftträdande ha ett lager av normal omfattning.

Med tanke närmast på nystartade företag ävensom företag med ett vid nyssnämnda tidpunkt onormalt litet lager ha de sakkunniga uppställt den supplerande regeln, att nedvärdering intill två tredjedelar av varulagrets anskaffningsvärde alltid bör medgivas. Därigenom skulle även dessa företag erbjudas möjligheter till en i huvudsak tillfredsställande konsolidering i avseende å varulagret.

I några remissyttranden har yrkats, att nedskrivning alltid bör få ske till femtio procent av anskaffningskostnaden, därvid åberopats de för närvarande gällande höga anskaffningspriserna och föreliggande risker för prisfall.

Även om jag icke i allo delar de sålunda uttalade farhågorna för följderna av en begränsning av nedskrivningsrätten i enlighet med de sakkunnigas förslag, vill jag dock icke ställa mig avvisande till den nyss antydda uppmjukningen i förslaget.

Jag förordar alltså att de sakkunnigas förslag med denna ändring lägges till grund för en lagstiftning. Det sagda innebär tillika, att jag icke anser mig böra biträda övriga i remissyttrandena gjorda ändringsförslag.

Med hänsyn till att de sålunda förordade bestämmelserna allenast inne-

bära en viss tillfällig modifikation i de vid inkomsttaxeringen allmänt gällande värderingsreglerna, synas de tillfälliga bestämmelserna böra gälla samtliga skattskyldiga. Det må dock tilläggas, att taxeringsmyndigheterna rimligen icke böra ställa alltför stora krav på utredning om lagervärderna när fråga är om sådana rörelseidkare som t. ex. apotekare och bokförläggare, vilka svårigen kunna verkställa en exakt lagerinventering, eller om sådana rörelseidkare, vilkas varulager äro förhållandevis obetydliga.

Det må framhållas, att — såsom de sakkunniga föreslagit — ett tillägg bör göras därom att de tillfälliga bestämmelserna om varulagervärdering icke böra i något fall föranleda att en lägre värdesättning godtages än som enligt vanliga regler skulle ha medgivits.

X. Ekonomiskt utfall av den ifrågasatta lagstiftningen.

I de sakkunnigas promemoria ha gjorts vissa beräkningar angående det ekonomiska utfallet av den föreslagna lagstiftningen. Härom anföres till en början följande.

Enligt beräkningar i nationalbudgeten för år 1951 ha investeringarna under år 1950 inom de områden som föreslagits bliva avgiftsbelagda uppgått till följande belopp i miljoner kronor:

Enskild egentlig industri	1 668
Handel m. m. (endast byggnader)	92
Enskilda järnvägar	15
Motorfordon	301
Handelsflottan	61
Jordbruk och skogsbruk	677.

I den här gjorda sammanställningen har hänsyn icke tagits till underhåll av inventarier, eftersom avgift icke föreslagits utgå å kostnader härför. De angivna investeringskostnaderna för handeln kunna antagas till drygt hälften avse sådana byggnader för handel, vilka uppförts av rörelseidkare, medan återstående del avser affärslokaler i hyresfastigheter som icke direkt eller indirekt ägas av rörelseidkare. Siffran för motorfordon avser fordon för s. k. nyttotrafik utöver de kostnader för anskaffande av motorfordon, som inräknats i investeringarna i de övriga huvudgrupperna.

De sakkunniga tillägga därefter att enligt investeringsprognosen för år 1951 beräknades investeringarna inom näringslivet under år 1951 komma att uppgå till ungefär samma volym som under år 1950. Investeringsprognosen för år 1952 vore ännu ej offentliggjord. Om man bortsåg från effekten av en eventuell investeringsavgift, syntes anledning icke föreligga att räkna med minskad investeringsvolym för sistnämnda år.

I promemorian framhålls att vid beräkning av det ekonomiska utfallet av den föreslagna lagstiftningen om investeringsavgift måste hänsyn tagas till att sammanlagda kostnaderna för investeringarna under år 1952 på grund av prisstegringarna och löneökningarna komme att bliva avsevärt högre än tidigare år, därest investeringsvolymen skulle bliva i stort sett

oförändrad. Å andra sidan måste hänsyn tagas till olika omständigheter, som medförde bortfall av investeringsavgift. Förutom den omständigheten att en investeringsavgift torde få en viss återhållande effekt i fråga om investeringar redan under år 1952, tillkomme att en betydande del av de investeringar, som avslutades under år 1952, komme att fritagas från investeringsavgift därför att leveransavtal träffats före den 1 juli 1951. Slutligen skulle de föreslagna bestämmelserna om avgiftsfria belopp medföra att en icke obetydlig del av kostnaderna för investeringar undginge investeringsavgift. Man syntes därför icke kunna räkna med att investeringsavgiften på grundval av 1953 års taxering (för verksamhetsåret 1952) komma att inflyta med ett högre belopp än 100 å 150 milj. kronor.

De ändringar och modifikationer i de sakkunnigas förslag, som jag förordat i det föregående, torde i stort sett icke förändra de beräkningar av det ekonomiska utfallet, som de sakkunniga redovisat i promemorian.

Ett genomförande av de av mig förordade bestämmelserna om begränsning i möjligheterna att nedskriva varulager torde kunna förutses komma att medföra en viss ökning av inkomstskatteunderlaget. Det är emellertid icke görligt att närmare beräkna denna ökning.

XI. Departementschefens hemställan.

I enlighet med vad i det föregående anförts ha inom finansdepartementet upprättats förslag till

1) *förordning om särskild avgift vid vissa investeringar (investeringsavgift)*; samt

2) *förordning med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt.*

Föredragande departementschefen hemställer, att förenämnda författningsförslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Hans Wenker.

Bihang.

De sakkunnigas förslag
till
förordning om särskild avgift vid vissa investeringar
(investeringsavgift).

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Fysisk eller juridisk person, som efter den 31 december 1951 verkställt investering av nedan angivet slag inom någon av förvärvskällorna jordbruksfastighet, annan fastighet eller rörelse och som är skyldig erlägga statlig inkomstskatt för inkomst av samma förvärvskälla, skall i enlighet med vad i denna förordning sägs till staten erlägga en särskild avgift (investeringsavgift).

Från avgiftsskyldighet som i föregående stycke sägs frikallas systembolag, som avses i förordningen angående försäljning av rusdrycker, Aktiebolaget Vin- och spritcentralen, Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet, Aktiebolaget Tipstjänst och Svenska Penninglotteriet Aktiebolag, så ock aktiebolag och ekonomiska föreningar, däri staten eller kommun äger mer än nio tiondelar av aktie- eller andelskapitalet.

2 §.

Till sådan investering inom förvärvskällan *jordbruksfastighet*, som föranleder uttagande av investeringsavgift (avgiftspliktig investering), hänföras

a) i fråga om byggnad:

ny-, till- och ombyggnad samt reparation och underhåll, dock att — när fråga är om byggnad, som uteslutande är avsedd som bostad åt i jordbruksdriften anställd personal — allenast å byggnaden utfört reparations- och underhållsarbete skall anses som avgiftspliktig investering; samt

b) i fråga om maskiner och andra för jordbruksdriften avsedda döda inventarier med en beräknad varaktighetstid av mer än tre år:

nyanskaffning, ersättningsanskaffning och förbättringsåtgärder, som icke äro att hänföra till normalt underhåll.

3 §.

Till avgiftspliktig investering inom förvärvskällan *annan fastighet* hänföras

a) i fråga om fastighet med undantag för sådana till byggnad hörande fasta maskiner, som vid fastighetstaxeringen åsatts särskilt maskinvärde: grundförbättring å fastigheten, förvärv av byggnad genom köp eller därmed jämförligt fång, ny-, till- och ombyggnad samt reparation och underhåll av byggnad, dock att — när fråga är om byggnad, som uteslutande är avsedd för bostadsändamål — allenast å byggnaden utfört reparations- och underhållsarbete skall anses som avgiftspliktig investering; samt

b) i fråga om sådana vid a) avsedda fasta maskiner, som hava en beräknad varaktighetstid av mer än tre år:

nyanskaffning, ersättningsanskaffning och förbättringsåtgärder, som icke äro att hänföra till normalt underhåll;

allt under förutsättning att fastigheten i sin helhet eller i den del, där dylik investering gjorts, är upplåten till användning i rörelse, som bedrivs av någon med vilken den som bekostat investeringen måste anses vara i intressegemenskap.

4 §.

Till avgiftspliktig investering inom förvärvskällan *rörelse* hänföres

a) i fråga om för stadigvarande bruk i rörelse avsedd fastighet eller i och för rörelsen förhyrd eller eljest disponerad fastighet, med undantag för sådana till byggnad hörande fasta maskiner, som vid fastighetstaxeringen åsatts särskilt maskinvärde:

grundförbättring å fastigheten, förvärv av byggnad genom köp eller därmed jämförligt fång, ny-, till- och ombyggnad samt reparation och underhåll av byggnad, dock att — när fråga är om byggnad, som uteslutande är avsedd för bostadsändamål — allenast å byggnaden utförd reparations- och underhållsarbete skall anses som avgiftspliktig investering;

b) i fråga om sådana maskiner och andra för stadigvarande bruk i rörelse avsedda inventarier ävensom sådana vid a) avsedda fasta maskiner, som hava en beräknad varaktighetstid av mer än tre år:

nyanskaffning, ersättningsanskaffning och förbättringsåtgärder, som icke äro att hänföra till normalt underhåll; samt

c) i fråga om naturtillgångar såsom gruvor, stenbrott, m. m.:

sådan investering som avser fyndighetens exploaterande till den del kostnaden för investeringen icke får vid inkomsttaxeringen omedelbart avdragas såsom kostnad i den löpande driften.

5 §.

Har myndighet lämnat statligt bidrag för viss investering, skall denna icke anses som avgiftspliktig investering.

Ej heller skall som avgiftspliktig investering anses investering i fastigheter och inventarier, som utnyttjas eller äro avsedda att utnyttjas för produktion eller distribution av elektrisk kraft.

6 §.

Avgiftspliktig investering inom förvärvskällorna jordbruksfastighet, därest inkomsten därav icke beräknas efter bokföringsmässiga grunder, och annan fastighet skall anses hava verkställt, då den av investeringen föranledda utgiften betalats eller omkostnaden ägt rum, dock att förvärv av byggnad skall anses hava skett det år avtal om sådant förvärv träffats.

När fråga är om investering inom förvärvskälla, beträffande vilken därav härrörande skattepliktig inkomst vid inkomsttaxeringen beräknas efter bokföringsmässiga grunder, skall avgiftspliktig investering anses föreligga, då kostnaden för investeringen enligt allmänt vedertagen köpmannased bort i räkenskaperna upptagas såsom omkostnad eller på konto för färdigställda eller levererade tillgångar.

7 §.

Investeringsavgift beräknas — med undantag som nedan i denna paragraf sägs — på grundval av kostnaden för avgiftspliktig investering, som verkställes under ett vart beskattningsår för vilket taxering till statlig inkomstskatt äger rum år 1953 och senare. Har för avgiftspliktig investering använts virke, som uttagits ur egen fastighet, skall i investeringskostnaden inräknas virkets saluvärde.

Har vid sådant förvärv av tillgång, som utgör skattepliktig investering, såsom likvid eller dellikvid lämnats annan tillgång, skall investeringskost-

naden anses utgöra den förvärvade tillgångens hela anskaffningskostnad och alltså icke allenast eventuellt erlagd mellanskillnad.

Avser investeringen reparation av byggnad, ingående i förvärvskällan jordbruksfastighet, skall som investeringskostnad anses allenast belopp, varmed reparationskostnaden överstiger en procent för år räknat av det i fastighetens taxeringsvärde ingående jordbruksvärdet eller — därest i jordbruksvärde ingående värde å skogsmark uppgår till minst femtio procent av jordbruksvärdet — sistnämnda värde efter avdrag för skogsmarksvärdet.

Är fråga om reparation å byggnad, ingående i förvärvskällan annan fastighet eller rörelse, skall som investeringskostnad anses belopp, varmed reparationskostnaden överstiger en procent för år räknat av det i fastighetens taxeringsvärde ingående byggnadsvärdet, i förekommande fall minskat med särskilt maskinvärde.

Sammanlagda beloppet av kostnaderna för en avgiftsskyldigs avgiftspliktiga investeringar, beräknade på sätt i denna paragraf sägs, utgör den avgiftsskyldiges till investeringsavgift uppskattade investeringskostnad.

8 §.

Sedan från uppskattad investeringskostnad avdragits ett belopp av 10 000 kronor, utgör återstoden avgiftspliktig investeringskostnad, vilken utföres i fulla hundratal kronor så att överskjutande belopp, som icke uppgår till fullt hundratal kronor, bortfaller.

9 §.

Beträffande handelsbolag, kommanditbolag, enkelt bolag, i 53 § 2 mom. kommunalskattelagen avsett rederi och s. k. gruvbolag gäller, att avgiftspliktig investeringskostnad beräknas för företaget såsom sådant. Investeringssavgift påföres däremot de särskilda delägarna, envar med belopp som på honom belöper.

Äkta makar äro enligt denna förordning att anse som av varandra oberoende avgiftsskyldiga.

10 §.

Investeringsavgiften utgör tio procent av den avgiftspliktiga investeringskostnaden.

Investeringsavgift skall hänföras till sådan speciell skatt, för vilken avdrag må åtnjutas vid inkomsttaxeringen; och skall i följd härav restituerad, avkortad eller avskriven sådan avgift, för vilken avdrag medgivits vid inkomsttaxeringen, utgöra skattepliktig intäkt.

11 §.

Taxeringsförordningens bestämmelser angående taxering till statlig inkomstskatt skola i tillämpliga delar, med de avvikelser som nedan stadgas, lända till efterrättelse med avseende å taxering till investeringsavgift.

12 §.

1 mom. Till ledning för taxering till investeringsavgift skall fysisk eller juridisk person, som under beskattningsåret verkställt avgiftspliktiga investeringar för en kostnad överstigande sammanlagt 10 000 kronor, utan anmaning vid den allmänna självdeklarationen foga en särskild på heder och samvete avgiven deklaration, avfattad å blankett enligt av Kungl. Maj:t fastställt formulär.

Även om den sammanlagda kostnaden för avgiftspliktiga investeringar icke överstiger 10 000 kronor, skall deklaration som i föregående stycke sägs utan anmaning avgivas av den, som drivit rörelse med omsättning un-

der beskattningsåret överstigande 500 000 kronor, och av den, som ägt eller brukat jordbruksfastighet med större åkerareal än 50 hektar.

Skyldighet att avgiva deklaration för taxering till investeringsavgift föreligger icke för den som enligt vad i 1 § stadgas är undantagen från skyldighet att erlägga sådan avgift.

2 mom. Företag, som i 9 § första stycket avses och som jämlikt bestämmelserna i 1 mom. har att avgiva deklaration, skall utan anmaning för varje kommun, där delägare är skattskyldig till statlig inkomstskatt, för envar delägare avgiva deklaration som nyss sagts, avseende hela företaget, med uppgift om den å delägaren belöpande andelen av för företaget beräknad avgiftspliktig investeringskostnad.

3 mom. Annan än den, som är uppgiftspliktig på grund av bestämmelserna i 1 eller 2 mom., är pliktig att efter anmaning, inom tid som i anmaningen angives, avgiva deklaration som i 1 mom. sägs, dock att detta ej gäller den som enligt 1 mom. tredje stycket är undantagen från deklara-tions-skyldighet.

4 mom. Efter anmaning är envar, som enligt bestämmelserna i 1—3 mom. är skyldig avgiva deklaration, pliktig att i den omfattning, som i anmaningen angives, meddela för taxering till investeringsavgift erforderliga uppgifter utöver dem, som lämnas i deklara-tions-formuläret.

5 mom. Rörande påföljd för underlåtenhet att avlämna deklaration för taxering till investeringsavgift skola taxeringsförordningens bestämmelser om underlåtenhet att avlämna självdeklaration hava motsvarande tillämpning; dock skall, beträffande deklaration enligt 1 mom. här ovan, den i 39 § 1 mom. första stycket taxeringsförordningen stadgade påföljden för underlåtenhet att avlämna självdeklaration inträda endast därest den avgiftsskyldige underlåtit att efterkomma anmaning att avgiva deklaration för taxering till investeringsavgift.

Rörande påföljd för underlåtenhet att avlämna deklaration i fall som avses i 2 mom. skola taxeringsförordningens bestämmelser om underlåtenhet att avlämna uppgifter, varom förmäles i 34 § samma förordning, äga motsvarande tillämpning.

13 §.

Taxering till investeringsavgift sker i den kommun, där den avgiftsskyldige skall taxeras till statlig inkomstskatt, och verkställas av vederbörande taxeringsnämnd.

Därest taxeringsnämnd, på grund av att deklaration för taxering till investeringsavgift trots anmaning icke avgivits eller att utredning icke kunnat verkställas, beträffande viss avgiftsskyldig underlåtit att verkställa taxering till investeringsavgift eller åsatt taxering, som av nyss angiven grund kan antagas vara felaktig, åligger det taxeringsnämndens ordförande att senast den 15 juni eller, såvitt angår Stockholm, den 30 juni under taxeringsåret lämna vederbörande taxeringsintendent skriftligt meddelande härom. Har länsstyrelsen medgivit utsträckning av den tid, inom vilken taxeringsnämnds arbete skall vara avslutat, må länsstyrelsen jämväl förordna om utsträckning av tiden för lämnande av ifrågavarande meddelande.

Taxeringsintendent samt medlem av prövningsnämnd må jämväl efter utgången av taxeringsåret framställa yrkande angående taxering till investeringsavgift.

14 §.

Deklaration eller annan uppgift enligt denna förordning skall av vederbörande myndighet biläggas och åtfölja den självdeklaration, till vilken den

anknyter. Vad i 56 § 1 mom. taxeringsförordningen stadgas beträffande självdeklaration skall äga tillämpning jämväl beträffande handling, som enligt vad nu sagts skall biläggas självdeklaration.

15 §.

För taxering till investeringsavgift må granskning av avgiftsskyldigs bokföring enligt bestämmande i varje särskilt fall av taxeringsintendenten verkställas. Taxeringsförordningens föreskrifter skola härvid äga motsvarande tillämpning.

16 §.

1 mom. Beträffande besvär över taxering till investeringsavgift skola taxeringsförordningens föreskrifter om taxering till statlig inkomstskatt äga motsvarande tillämpning med iakttagande av att besvär rätt tillkommer den avgiftsskyldige och vederbörande taxeringsintendent.

2 mom. Äro för viss avgiftsskyldig besvär samtidigt anhängiga över taxering enligt denna förordning och enligt taxeringsförordningen, böra besvären prövas i samband med varandra.

Därest efter anförda besvär eller eljest taxering till statlig inkomstskatt ändras eller påföres någon, skall samtidigt vidtagas därav betingad ändring i taxeringen till investeringsavgift.

3 mom. Därest genom beslut av prövningsnämnd eller utslag av Kungl. Maj:t eller kammarrätten sådan ändring sker i den skattskyldiges taxering till statlig inkomstskatt, att taxeringen till investeringsavgift bör bestämmas till annat belopp än som skett, och ändring i sistnämnda taxering icke vidtagits enligt 2 mom., må besvär med yrkande om ändring i taxeringen till investeringsavgift anföras hos prövningsnämnden eller, om denna taxering redan varit föremål för beslut av kammarrätten, vilket ej överklagats, eller av Kungl. Maj:t, hos den som meddelat beslutet. Är sistnämnda taxering föremål för prövning av kammarrätten eller Kungl. Maj:t, skola besvären anföras hos kammarrätten eller Kungl. Maj:t för att prövas i sammanhang med målet i övrigt.

Rätt att anföras besvär som nu sagts tillkommer den avgiftsskyldige, där han ej gjort sig skyldig till underlåtenhet, som enligt 12 § 5 mom. första stycket föranleder påföljd som där sägs, samt vederbörande taxeringsintendent. Beträffande tiden för besvärens ingivande och handläggningen av desamma skola bestämmelserna i 124 a § 1 mom. taxeringsförordningen äga motsvarande tillämpning.

17 §.

Har avgiftsskyldig i uppgift eller upplysning, som avgivits till ledning vid taxering till investeringsavgift, lämnat oriktigt meddelande eller har han, ehuru uppgiftspliktig, underlåtit avlämna uppgift eller infordrad upplysning, och har därav föranletts, att han icke blivit taxerad till investeringsavgift eller att han blivit för lågt taxerad till sådan avgift, skall han eftertaxeras till investeringsavgift att utgå med det belopp, som genom berörda förfarande undandragits statsverket.

Eftertaxering må icke ske senare än fem år efter det år, då taxeringen rätteligen bort av beskattningsnämnd i första instans verkställas. Har den avgiftsskyldige avlidit, åsättes taxeringen hans dödsbo, dock att sådan taxering icke må ske senare än två år efter utgången av det kalenderår, under vilket bouppteckning efter honom blivit ingiven för registrering.

18 §.

Har någon i samband med att investering, som i 2—4 §§ sägs, verkställts vidtagit åtgärd i uppenbart syfte att kringgå bestämmelserna i denna förordning, skall taxering till investeringsavgift likväl åsättas honom.

19 §.

Om ansvar i vissa fall för den, som i deklaration enligt denna förordning lämnat oriktig uppgift, stadgas i skattestrafflagen.

20 §.

Uppbördsförordningens bestämmelser angående statlig inkomstskatt skola äga motsvarande tillämpning beträffande investeringsavgift.

21 §.

Av taxeringen till investeringsavgift föranledda särskilda kostnader bestridas av statsmedel.

22 §.

Kungl. Maj:t äger utfärda för tillämpning av denna förordning erforderliga föreskrifter.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1952.

I samband med ikraftträdandet av denna förordning skall följande iakttagas.

Till avgiftspliktig investering hänföres icke sådan investering i fastighet, för vars utförande krävts särskilt tillstånd av statlig myndighet samt där sådant tillstånd erhållits före den 1 juli 1951 och investeringsarbetets utförande tillika påbörjats före nämnda dag. Ej heller skall som avgiftspliktig investering anses inventarieförvärv, varom skriftligt avtal träffats före den 1 juli 1951, under förutsättning att för de kontraherade inventarierna avtalats en sammanlagd köpeskillning överstigande 25 000 kronor. Om den avtalade köpeskillningen icke överstiger sistnämnda belopp, skall inventarieförvärvet anses utgöra icke avgiftspliktig investering, därest inventarierna i fråga äro av så speciell konstruktion att kontraktet allenast med svårighet kan å annan överlätas eller icke kan hävas utan att beställaren drabbas av skadeståndsanspråk.

Omfattar beskattningsår, för vilket taxering till investeringsavgift ifrågakommer, tid före den 1 januari 1952, skall vid beräkning av avgiftspliktig investeringskostnad allenast den del av den uppskattade investeringskostnaden medräknas, som proportionellt belöper på beskattningsåret i vad detta omfattar tiden efter den 31 december 1951. Kan den avgiftsskyldige visa, att å sistnämnda tidrymd belöper mindre del av den uppskattade investeringskostnaden än vad en dylik proportionering utvisar, skall den avgiftspliktiga investeringskostnaden beräknas på grundval av vad den avgiftsskyldige sålunda visat.

De sakkunnigas förslag
till
**förordning med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager
vid taxeringen till statlig och kommunal inkomstskatt.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Har skattskyldigs tillgångar, avsedda för omsättning eller förbrukning i rörelse, (varulager) vid utgången av det beskattningsår, för vilket taxering till statlig och kommunal inkomstskatt verkställs av beskattningsnämnd i första instans år 1953, ökat vid en jämförelse med varulagret vid ingången av samma beskattningsår, skall vid beräkning av nettointäkt av rörelse gälla vad nedan i denna förordning sägs.

2 §.

Lagerökning anses föreligga, då värdet av lagret vid utgången av det i 1 § angivna beskattningsåret överstiger värdet av lagret vid ingången av samma beskattningsår. Det utgående varulagret skall därvid upptagas till anskaffningsvärdet eller till återanskaffningsvärdet vid beskattningsårets utgång, därest sistnämnda värde är lägre. Värdet å det ingående varulagret skall beräknas efter de priser som tillämpats vid uppskattningen av det utgående lagrets värde, därvid tillika skall gälla att om motsvarighet i det utgående lagret saknas till tillgångar, som ingått i lagret vid beskattningsårets ingång, värdet av sistnämnda tillgångar skall beräknas efter priserna vid beskattningsårets utgång.

3 §.

Föreligger lagerökning och har varulagret vid beskattningsårets utgång upptagits till lägre belopp än som motsvarar summan av det i beskattningshänseende gällande värdet å varulagret vid beskattningsårets ingång och värdet å lagerökning beräknat på sätt i 2 § sägs, skall vid beräkning av nettointäkten av rörelse tillägg göras för skillnadsbeloppet, dock att tillägg må ske högst med ett belopp motsvarande värdet av lagerökningen. Om investeringsfond under beskattningsåret fått tagas i anspråk för nedskrivning av varulager, skall det belopp, varmed tillägg eljest skulle göras, minskas med beloppet av de ianspråktagna fondmedlen.

Oaktat vad ovan stadgas, skall tillägg som i nästföregående stycke sägs icke göras med högre belopp än det, varmed bokförda värdet av lagret vid beskattningsårets utgång må understiga två tredjedelar av det lägre utav anskaffnings- och återanskaffningsvärdet å samma lager vid nämnda tidpunkt.

Vad ovan i denna paragraf stadgas må icke i något fall föranleda, att varulagret vid inkomsttaxeringen åsättes ett lägre värde än som vid en tillämpning av kommunalskattelagens bestämmelser skulle ifrågakommit.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1952.